

El Santo Evangelio Según San Lucas

¹ Jabi Jesú ani ca jahuë bo yoati tsi huëstima cabá quënëniquë. Noqui xërëquë xo tsi ja ani ca ja quënëcani quiha. ² Jesu rabëti bo, toatiyá jisnish cabo, tihi cabá yoani ca ja quënëcaniquë no tsayano iquish na. ³ Jabi ja quënëcani ca tëquë ë tsayarianiquë ëa ri ra. Tsayariaxo tsi jaboqui jatiroha ca rëquë rohari ca jahuë bo yoati tsi quënëbonacasquia ëa ri, Teofiló. ⁴ Nëca tsi Jesu yoati mi bax quënëcasquia, jabija ca tëquë mi cahëno, mi parahacayamano iquish na. Jia tsi mia ja tiisimacani ca jahuë bo mi cahëyoino ra.

Zacarías qui ángel jonina

⁵ Jabi jodioba mai xo tsi chama Herodés yonano tsi quiha tobi arati ibo iniquë, naa Zacarías icanai cató. Abías icanai ca maxo ya tsi quiha ja yonononiquë arati xobó no. Jabi Elisabet jahuë ahuini janë ini quiha. Jasca, arati ibo bo jahuë ahuini jimi bo ini quiha jato ri. Arati ibo ba chahitaxocobo ja ini quiha. ⁶ Jabi Zacarías, Elisabet, tihi cabá Dios noirianiquë. Quësotimaxëni ca shinajiaxëni ca ja icani quiha. Jasca, Dios yoba bo tëquë ja nicacani quiha ra. ⁷ Jasca, baquë yama ja icaniquë rë, tohoyatimaxëni Elisabet ini quëshpi na. Jasca, sirixëni ja icani quiha.

⁸ Huësti barí tsi quiha jahuë maxo ya Zacarías iniquë arati xobó no. Arati iboba yonoco aqui ja ini quiha. ⁹ Toatiyá tsi ja raahacanicquë iboba iti qui

jicoti, altar xo tsi incienso mëshati. ¹⁰ Jabi incienso mëshajahuano tsi quiha nohiria bo bëhoxhi iniquë catcha. ¹¹ Jatsi Zacariás qui ángel jisiquiniquë, naa Ibo quima jonish cato. Incienso ya ca altar mëncayá nii ángel ini quiha. ¹² Jatsi ángel jisi tsi Zacariás shina-risiquiniquë. Raquëria ja ini quiha.

¹³ Jatsi,

—Raquëyamana, Zacariás —i ja qui ángel niquë —. Nicahacaquë mi bëhoxhaina ra. Mi bax baquë comaxëhi quiha mi ahui Elisabet ra. Juan ja janëhacaxëti xo. ¹⁴ Ja iqui tsi ranirixëqui mato ra. Jasca, ranixëhi quiha huëstima cabo, ja coquë no. ¹⁵ Jasca, Dios bësojó tsi oquë ca joni ixëhi quiha mi baquë. Vino, jënë shapo, tihi cabo ja ayamano. Espíritu Santo réamëxëhi quiha ja coquë no. ¹⁶ Huëstima ca Israel ca nohiria jato Ibo Dios qui jahari bëxëhi quiha. ¹⁷ Jasca, Ibo bëbo caxëhi quiha mi baquë, nohiria shomahuahi na. Elías yamaba jabi, jahuë chama, tihi cabo jayaxëhi quiha ja caquë no. Jatsi jahëpa bo, jahëhua bo, jato xocobo, tihi cabo noinamaxëhi quiha. Jasca, nicamixëni cabo Dios qui bacamaxëhi quiha, mëstëxëni ca jahuë bo jato shinamaxëna. Toca tsi nohiria bo shomahuaxëhi quiha, Ibo johai ca quëshpi na — nëa tsi quiha ángel nëcaniquë Zacariás qui.

¹⁸ Jatsi,

—¿Jëniria pi raza ja na? Joni sirixëni xo ëa ra. Sirixëni xo noho ahui ri —i ángel qui Zacariás niquë.

¹⁹ Jatsi angél quëbiniquë:

—Gabriel xo ëa ra. Dios tapaí nii ca ëa xo naa. E raahacaquë mi qui chaniti, chani jia ca mi qui

bëti. ²⁰ Jatihuahacaxëhi quiha ë yoahana ra. Noho chani mi chahuayamaha iqui tsi jaro, chaniti mëtsama ixëqui mia ra, mi baquë coquë rohari — nëa tsi ja qui ángel nëcaniquë.

²¹ Jabi Zacarías ó pasohi nohiria bo iniquë tsëquëti. Yama a. Yopahi tsi,

—¿Jëniriahax bamahi ni sa? —itsi jaca niquë.

²² Jatsi Zacarías tsëquëniquë. Tsëquëhax tsi quiha nohiria bo qui chaniti mëtsama ja iniquë. Jaro quiha. Jatsi ja tënamëha nori nohiria bá cahëniquë. Japi Zacarías jato qui bëëbëëniquë, chaniti mëtsama ja iqui ca jismaxëna.

²³ Jaquirëquë arati xobó tsi ja yonocohai ca xaba jatiquë tsi quiha jahuë xobo qui Zacarías caniquë.

²⁴ Jaquirëquë jahuë ahui Elisabet tohoyaniquë. Jatsi cinco oxë no tsi xobó tsi ja chitëniquë.

²⁵ —Nëca tsi ëa Diós shomahuaquë ra. Jaboqui pi nohiria yahi tsi bërabiyamaxëquia, baquë ë jayaxëhai quëshpi na —i Elisabet niquë.

María qui ángel jonina

²⁶ Oxë huëtsa huinocaquë tsi quiha Diós jahuë ángel Gabriel raaniquë Nazaret icanai ca yaca qui. Jabi Galilea maí tsi naa yaca ini quiha. ²⁷ Jabi Gabriel raahacani quiha María icanai ca yoxajahi qui Dios Chani bëti. Jari bënë yama María ini quiha. Jasca, jahuë bënë ti ca José ini quiha, naa David yamaba चाहितaxocobo huësti ca iquiina.

²⁸ Xobo qui jicohax tsi quiha,

—Shoma xo mia ra; yoxa bo huëtsa oquë quiha. Mi bëta xo Ibo ra —i María qui Gabriel niquë.

²⁹ Angel chani nicahax shinati pi Mariá cahëyamaniquë.

—¿Jënihi ni sa? —i ja niquë jahuë shinaná no.

³⁰ Jatsi,

—Raquëyamatsihuë, Mariá —i ángel niquë —. Diós mia shomahuaquë ra. ³¹ Tohoyaxëqui mia. Baquë comaxëqui mia ra. Comaxo tsi Jesu mi janëno. ³² Jasca, oquëxëhi quiha mi baquë. Dios-diosria Baquë ja quënahacaxëti xo. Jahuë jahëpa David yamaba yonati chama ja qui axëhi quiha Ibo Dios, jahuë nohiria yonati. ³³ Jabi Israél ca nohiria yona-yonapaoxëhi quiha. Jatiyamaxëhi quiha ja yonahaina —nëa tsi Mariá qui ángel nëcaniquë.

³⁴ Jatsi ángel Mariá nicaniquë:

—Yoxajahi xo ëa ra. ¿Jënahuariaxo raca baquë ë comana? —iquiina.

³⁵ Jatsi ángel quëbiniquë:

—Mi qui joxëhi quiha Espíritu Santo. Tsëmo jascaria tsi mia mapaxëhi quiha Dios chama. Ja quëshpi tsi Dios Baquë jiaxëni ca quënahacaxëti xo mi Baquë, ja coquë no.

³⁶ ‘Mi rëquëmë Elisabet tsayahuë. “Tohoyati-maxëni xo” i nohiria bo paoni quiha mi rëquëmë yoati na. Jama, seis oxë no tsi ja tohoyaquë, sirixëni ja iqui ri. ³⁷ Tsayahuë. Jatihuahacaxëti xo Diós yoahai tëquë. Jatiroha ca ati mëtsa xo ra —nëa tsi quiha Mariá qui ángel nëcaniquë.

³⁸ Jatsi Mariá quëbiniquë:

—Ibo yonati xo ëa ra. Jabija xo toa mi yoahana ra —iquiina.

Jatsi ángel jisbayaniquë.

Elisabet qui Mariá shishonina

³⁹ Toatiyá tsi bamahaxma tsi quiha Elisabet yaca qui María caniquë. Jabi jodioba mai maca bo xërëquë ó tsi jahuë yaca ini quiha. ⁴⁰ Cahëhax Zacarías xobo qui María jiconiquë. Jicoxo tsi quiha Elisabet ja joihuaniquë. ⁴¹ Jatsi María joihuahai ca Elisabét nicaquë tsi quiha jahuë xamá ca baquë mohiniquë. Jatsi Espíritu Santó Elisabet chani-maniquë:

⁴² —Yoxa huëtsa bo oquë tsi mi shomahuahacaquë ra. Shomahuahacaquë mi baquë ri —itsi María qui Elisabet niquë joi pistiama cató no— . ⁴³ E qui shishohi noho Iboja jahëhua joquë pa. Shoma xo ëa ra. ⁴⁴ Jabi mi joihuahai ca ë nicaquë tsi rani tsi ëa xara ca baquë mohiquë ra. ⁴⁵ Mi qui ángel yoahitaha ca jatihuaxëhi quiha Ibo Dios ra. Raniria xo mia ra, Dios qui mi chitimihai ca quëshpi na —i María qui Elisabet niquë.

⁴⁶ Jatsi María chaniniquë:
—Oquë xo Dios ra iquia.

⁴⁷ Noho Xabahamati Ibo Dios tahëhax tsi raniquia.

⁴⁸ Ea, naa jahuë yonati nori ca ja noiquë ra.

Jaboqui “Shomahuahaca ca tsi xo toa” ixëhi quiha nohiria bo ëa yoati na.

⁴⁹ Jiaria tsi xo ë qui Chamaxëni cató acana.

Jiaxëni xo jahuë janë ra.

⁵⁰ Jasca, ja qui aracanaibo noi-noipaohi quiha.

⁵¹ Anomaria tsi xo Diós acana jahuë chamá no.

Jamë shinamisxëni cabo,
oquë ca manëcascanaibo,
tihi cabo pacanamahi quiha.

⁵² Nohiria chama-chamaria bo niahi quiha,
jato oquë ja bënocano.

Noitiria cabo oquëhuahi quiha.

⁵³ Jasca, jahuë jahuë jia bá tsi paxnacanaibo sëyamaxëhi quiha.

Jama, jahuëmishni jayaria cabo mëquëya tsi raaxëhi quiha.

⁵⁴ Jahuë Israél ca nohiria mëbihi johi quiha, jato noihi na.

⁵⁵ Jabi noba rëquëbo yamabo qui ja yoani ca shina-bënoyamahi quiha Dios ra,
 “Mato shomahuaxëquia” i Abraham,
 jahuë चाहितaxocobo,
 tihì cabo qui ja ni quëshpi na —nëa tsi quiha
 María

nëcaniquë.

⁵⁶ Jatsi tres oxë no tsi quiha Elisabet ya tsi María chitëniquë. Jaquirëquë jahari jahuë xobo qui ja caniquë.

Juan conina

⁵⁷ Tsëquëniquë Elisabet comati xabaca ra. Jatsi baquë ja comaniquë. ⁵⁸ Jabi Elisabet Diós shomahuani nori ca jahuë yacatá ca nohiria, jahuë jimibo, tihì cabá nicaniquë. Ja raniyocani quiha jato ri, nicahax na. ⁵⁹ Jatsi ocho bari huinocaquë tsi quiha jahuë baquë jibirishahi jahuë jimibo bëcaniquë. Jato jodioba jabi quiha. Jatsi jahuë jahëpa janë, naa Zacarías janë baquë qui ja acascaniquë toatiyá no. ⁶⁰ Jatsi jahuë jahëhuá quëbiniquë:

—Juan ja quënahacaxëti xo ra —iquiina.

⁶¹ —Majia. Yama tsi xo mi jimibo xërëquë ó ca toa janë jaya cato ra —i ja qui jaca niquë.

⁶² Jatsi jato mëquë bá tsi jisti bo ja acacanicuë baquë jahëpa qui. Toca tsi Zacarías ja nicacanicuë:
—¿Jahuë janë mi baquë qui axëhi ni noa ra? —
iquiina.

⁶³ Jatsi jahuë mëquënë tsi Zacarías bëëbëëhanicuë papi ja qui ja acano. Jatsi, “Jahuë janë tsi xo Juan” i ja quënëni ca ni quiha. Jatsi quiha ja ratëyocanicuë.

⁶⁴ Jarohapa tsi chaniti mëtsa Zacarías iniquë pa. Chanitsijanicuë. Dios ocahuatsijahua-niquë.

⁶⁵ Jatsi yacatá ca nohiria bo shina-risiquiniquë jënipijani ca nicahax na. Jatsi Juan coní chani pacanani quiha, jodioba maí ca maca ó ca nohiria bo qui. ⁶⁶ Nicahax ja shina-shinanicuë.

—¿Oquë ca ixëhi ni naa baquë sa? —i jaca ni quiha.

Jasca, ja bëta Ibobá chama iqui ca ja jiscanicuë.

Jia tsi Dios Zacarías ocahuanina

⁶⁷ Jabi Espíritu Santo rëamë tsi Juan jahëpa Zacarías iniquë. Jatsi ja qui Diós ani ca chani yoatsijahuaniquë.

⁶⁸ —Oquë xo Ibo, Israël caba Dios.

Jahuë nohiria mëbihi ja joquë ra,
jocha quima noqui paquëmaxëna.

⁶⁹ Jabi David yamaba chahitaxocobo noqui raahi quiha,

noqui Xabahamati Ibo-iboria iti.

⁷⁰ Naama tsi quiha jahuë Chani yoanish cabo Diós chanimani quiha.

⁷¹ “Mato qui caxacanaibo quima mato xabahamaxëquia”

i ja ni quiha.

⁷²⁻⁷³ Jabi noqui shomahuacatsi quiha Dios ra,

naa noba rëquëbo yamabo ja shomahuariani
jascaria.

Tobi quiha jato qui ja yoanina,
tobi quiha noba rëquëbo yamaba Abraham
qui ja yoanina.

Tihi ca tsi shina-bënoyamahi quiha Dios.

⁷⁴ Noqui caxacanaibo quima noqui xaba-
hamacatsi quiha ra,
raquëhaxma tsi Dios bax no yonocono iquish
na.

⁷⁵ Ja bësojó tsi jocha yama,
mëstë, tihi tsi no i-ipaoxëti xo,
ja bax yonocohi na —nëa tsi quiha Zacarías
nëcaniquë

Dios Chani yoahi na.

⁷⁶ Jatsi,
—Dios-diosria Chani yoati ibo mi quënahacaxëti
xo,
noho baquë.
Ibo bëbo caxëqui mia,
Ibo johai ca quëshpi nohiria bo shomahuahi
na.

⁷⁷ Nohiria xabahamati quinia yoaxëqui mia ra,
“Mato jocha mëbixëqui Dios” i jato quiina.

⁷⁸ Toca tsi ahi quiha Dios,
noqui noiquí na.

Ja quëshpi tsi mana ca Huëa nori ca noqui raaxëhi
quiha,

⁷⁹ tsëmó cabo,
bënoría ca rësoti basima cabo,
tihi cabo qui huahuaxëti.

Bëpasimati quinia ó tsi noqui rëquëninixëhi quiha —
nëa tsi Zacarías
nëcaniquë.

⁸⁰ Toatiyá tsi Zacarías baquë Juan shinahaniquë. Dios ja noiriani quiha. Shinahacax tsi quiha xabachá tsi Juan racaniquë. Toá tsi ja ini quiha, Dios Chani yoahi canox pari. Jaquirëquë Israël maí ca nohiria bësojó tsi quiha ja jisiquiniquë, naa jahuë yonoco chitahëhuaxëna.

2

Jesu conina

Mateo 1.18-25

¹ Toatiyá tsi quiha romanoba chama-chamaria Augustó jahuë chani raaniquë nohiria tëquë qui.

—Tocahacati xo nohiria tëquë —i quiha ja niquë.

² Jabi jariapari ca nohiria tocani ca xaba tsi xo naa. Jasca, toatiyá tsi quiha Siria mai xo tsi chama Cirenió yonani quiha. ³ Jatsi jahanahax ja cocani ca yaca qui jatiroha cabo bocaniquë tocahacati. ⁴ Caniquë José ri. Jahuë Galileá ca maí ca yaca Nazaret ja jisbayaniquë Belén yaca qui caxëna. Jabi Belén, naa jahuë David yamaba coní ca yaca qui ja caní quiha tocahacati, David yamaba चाहित्ताखोबो हुँस्ति का जा इनि कुँश्पी ना. ⁵ Jasca, ja bëta caniquë María ri, naa jahuë ahui ti cato. Jabi tohoya tsi María ini quiha. ⁶ Belén tsi jacano tsi quiha jahuë baquë comati xaba tsëquëniquë. ⁷ Jatsi jahuë jariapari ca baquë Mariá comaniquë. Comaxo tsi quiha raití tsi Mariá yaboniquë. Yaboxo tsi quiha yohina piti caja ó tsi jahuë Baquë ja jananiquë. Yama ini quiha racati xobó ca xëa rë.

Oveja obësocanaibo

⁸ Jabi yaca basima tsi quiha oveja obëso caba oxtí iniquë. Baquicha quiha. Jato oveja ó bësohi

ja icani quiha. ⁹ Jatsi jato bēsojó tsi iboba ángel jisiquiniquē. Jasca, jato tēamē tsi quiha Iboba oquē bajra-bajraniquē. Raquēriatsijacanicuē tsayahax na. ¹⁰ Jatsi jato qui ángel chaniniquē:

—Raquēyamacana. Chani jia ca mato qui bēquia. Nohiria tēquē ranihuaxēhi quiha ē yoahaina. ¹¹ Jaboqui David yacatá tsi coyaquē Xabahamati Ibo ra. Mato Cristo, naa Diós raaha ca Ibo tsi xo naa. ¹² Yabohaca ca baquē jisxēqui mato. Yohina piti cajá tsi raca ixēhi quiha. Tocatsixēhi quiha, noho quiayama ca chani ma cahēno iquish na ra —nēa tsi quiha jato qui ángel nēcaniquē.

¹³ Jatsi quiha ángel ya tsi jisiquitapiniquē huēstima ca naipá ca ángel bo. Misco quiha. Dios ocahuahi ja icani quiha. Jabi ja yoacani ca tsi xo naa:

¹⁴—Mana ca Dios oquēhuahacano ra.

Ja qui jia cabo,

naa jahuē maí ca nohiria xērēquē ó ca rabēti bo bēpasimacatsi quiha —i jaca niquē.

¹⁵ Jatsi quiha nai qui ángel bo bocanicuē. Ja bocaquē tsi quiha oveja obēso cabo chaninanicuē: —¿Belén jisi canomani? Jēnipijaha ca no jisno. Jia tsi xo naa Ibobá noqui yoahana ra —i jaca niquē.

¹⁶ Jatsi quiha Belén qui ja jabacanicuē baquē mērahi na. María, José, piti cajá ca racahai ca Baquē, tihi cabo ja jiscanicuē. ¹⁷ Baquē jisi tsi quiha ángel jato yoaha ca ja yoacanicuē. ¹⁸ Jatsi oveja obēso cabá yoani ca qui ratēyoniquē nicanish cabo tēquē. ¹⁹ María qui jia ini quiha ja yoacanina. Jēnipiacani ca tēquē ja shina-shinani quiha. ²⁰ Jatsi quiha oveja obēso cabo bacanicuē. Bacahi tsi ja quēquēcananicuē. Jia tsi Dios ja ocahuacanicuē,

naa ja jiscanina, ja nicacanina, tihi cabo quëshpi na.

Arati xobo qui jahuë nabá Jesu bënina

²¹ Huësti ca semana huinocaquë tsi quiha jato baquë jibirishahacanicuë. Toatiyá tsi Jesu jato baquë ja janëcani quiha. Jabi toa janë baquë qui angél ani quiha, siri, naa María tohoyanox pari no. ²²⁻²⁴ Jatsi quiha tsëquënicuë arati xobo xo tsi María bahuëhacati ca xabaca. Jatsi Jerusalén qui José ya María caniquë, Moisés yamabá yoba jatihuaxëna. Cahëxo tsi quiha arati ibo qui jato yobá yoani ca jahuë bo ja acanicuë bahuëhacati. “Tëpas-hacati xo rabë ca botocoa. Jama, toa pi ati mëtsama jaca no tsi tëpas-hacati nori rabë ca corobisa iquë” nëa tsi jato yoba nëcani quiha. Jasca, toa barí tsi Jerusalén qui jato baquë Jesu ja bëcaniquë Dios qui mëaxëna. Jato jodioba jabi quiha. Ja tocacani quiha Iboya yoba quënëni ca tahëhax na, naa “Dios qui mëahacaxëti xo jariapari ca cohax ca baquë” i Dios yoba ni quëshpi na.

²⁵ Naatiyá tsi quiha Jerusalén tsi joni iniquë, naa Simeón icanai cato. Joni shinajiaxëni ca naa joni ini quiha, Dios qui aranish ca iquiina. Israel cabo Xabahamati Ibo johai ó ja pasoni quiha. Jasca, Espíritu Santo rëamë tsi ja ini quiha. ²⁶ Jasca, rësoti ó ja pasoyamani quiha, Ibobá raahai ca Xabahamati Ibo jisquë rohari. Toca ca Espíritu Santó jismani quiha.

²⁷ Jatsi quiha arati xobo qui Simeón caniquë, Espíritu Santó mëpihacahax na. Jabi toá tsi ja ini quiha, jahuë nabo ya Jesu cahëquë no. Jasca, Moisés yoba jatihuahi quiha José, María, tihi cabo

bëcaniquë jato baquë Jesu ya. ²⁸ Jatsi jato baquë pistia quiha Simeón iconiquë jisish na. Icoxo tsi quiha jia tsi Dios ja ocahuaniquë. Ja nëcani quiha:

²⁹ —Jarohari tsi ëa mi yoani ca jatihuahacaquë ra. Jaboqui ranihax tsi rësoti mëtsa xo ëa ra.

³⁰ Noho bëro yoí tsi Xabahamati Ibo ë jisquë ra.

³¹ Nohiria bo tëquë qui naa baquë mi raaquë.

³² Carayanabo qui ja raahacaquë ra,
mia ja cahëcano iquish na jato ri.

Mi Israél ca nohiria qui ja raahacaquë ra,
jato oquëhuaxëna —nëa tsi quiha

Simeón nëcaniquë.

³³ Jatsi Jesu nabo ratëniquë toca tsi jato baquë yoati Simeón chaniquë no. ³⁴ Jatsi María, José, jato baquë, tihí cabo bax Simeón bëhoxniquë, Diós jato shomahuano. Bëhoxhax tsi quiha Jesu jahëhua qui ja chaniniquë:

—Mi Baquë Diós biniquë ra. Ja iqui tsi bënóxëhi quiha huëstima ca Israél cabo. Jasca, ja iqui tsi rani-ranixëhi quiha huëstima cabo. Jabi Dios quima ca jisti ixëhi quiha mi Baquë. Ja pasomaha chanixëhi quiha huëstima cabo rë. Jasca, Dios quinia nohiria bo jismaxëhi quiha. ³⁵ Toca tsi nohiria bá shinahai ca jonë ca jahuë bo jisiquimaxëhi quiha mi Baquë. Jasca, cohuëriaxëqui mia ri, naa mi shina saipí nacohai jascaria —nëa tsi quiha María qui Simeón nëcaniquë.

³⁶ Jasca, tobi quiha arati xobó tsi yoxa iniquë, naa Ana icanai cato. Dios Chani yoanish ca yoxa ja ini quiha. Fanuel jahi ja ini quiha, naa Aserbo icanai ca maxo quima conish cato. Jabi sirixëni Ana iniquë. Siete año roha no tsi bënë ja jayani

quiha. ³⁷ Rësoni quiha jahuë bënë. Jaquirëquë ochenta año no tsi Dios arati xobo ja jisbayayamani quiha. Toá tsi barihani, baquicha, tihí ca tsi Dios qui ja ara-arani quiha. Jasca, toá tsi samapama tsi ja bëhoxni quiha. Jahuë jabi quiha. ³⁸ María, José, tihí cabo ya Simeón chaninano tsi Ana joniquë. Johax Dios qui “Gracias” itsijaniquë jaa ri, baquë tsayahax na. Jatsi Israel cabo Diós xabahamati ó pasocanaibo qui chanitsi quiha Ana niquë baquë Jesu yoati na.

Nazaret yaca qui ja bacacanina

³⁹ Jaquirëquë ja yoahacani ca ati jahuë bo tëquë María, José, tihí cabá jatihuaniquë, naa Iboba yobá yoani cato. Jatihuahax jaharí Galilea mai qui ja bocaniquë jato Nazaret yaca qui. ⁴⁰ Toatiyá tsi quiha jato baquë Jesu shinahaniquë. Ja coshinani quiha. Ja tiisinani quiha. Jabi jato Baquë Jesu quiha Diós shomahaniquë.

Arati xobó tsi Jesu inina

⁴¹ Jabi jatiroha ca xënipá tsi quiha Jerusalén qui Jesu nabo bocaniquë pascua fiesta axëna. Jato jabi quiha. ⁴² Jatsi doce año bo jatihax jahuë nabo ya Jerusalén qui Jesu caniquë jaa ri. ⁴³ Toa fiesta huinocaquë tsi quiha jato xobo qui bacatsi María, José tihí cabo niquë. Jama, Jerusalén tsi chitëhi Jesu iniquë pa. Yopayamani quiha jahuë nabo. ⁴⁴ Jahuë rabëti bo ya tsi bacahai ja iqui ca ja quëscahuajahuacani quiha. Toca tsi huësti bari ja raacaniquë bahí no. Jatsi yata tsi jato rabëti bo, jato jimibo, tihí cabo xërëquë xo tsi Jesu mëratsijahuacaniquë. Yama a ra. ⁴⁵ Mahitsa ja

mëracaniquë rë. Jarohari tsi quiha jahari Jerusalén qui José, María, bocaniquë mëraxëna.

⁴⁶ Tres bari tsi ja raacaniquë Jesu mërahi na. Jarohari tsi arati xobó ca jato baquë ja jiscaniquë. Yoba tiisimacanaibo ya tsaho ja ini quiha. Jato bëta chaninahi Jesu iniquë Quënëhacanish cabo yoati na. ⁴⁷ Jabi Jesu tiisi, ja quëbihaina, tihi cabo qui ja ratëyocaniquë, naa nicacanish cabo. ⁴⁸ Jato bëta ja iqui ca jisi tsi quiha jahuë nabo ratëniquë jato ri. Jatsi quiha ja qui jahuë jahëhua chaniniquë:

—¿Jëniriahax noqui mi nëcaha pa? Noba shina jii-jiiquë rë mia mërahi na. Mahitsa mia no mëramëraqüë ra —i María niquë.

⁴⁹ Jatsi Jesús jato quëbiniquë:

—¿Jëniriauxo tsi ëa mëracanai pa? ¿Noho Jahëpa xobó tsi ë iti nori ca ma cahëyamaha? —iquiina.

⁵⁰ Jama, ja quëbini ca jahuë nabá cahëyamaniquë. Jato joma quiha. ⁵¹ Jatsi quiha jahari Nazaret qui Jesu caniquë jahuë nabo ya. Jato ja nicananiquë ra. Jabi jënipijani ca jahuë jahëhuá shina-shinaniquë. Ja shina-bënoyamani quiha.

⁵² Jatsi shinahaniquë Jesu. Shinahacax ja ti-isinaniquë. Dios, nohiria, tihi cabá toa baquë noiniquë.

3

*Dios Chani Juán yoanina xabacha xo na
Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28*

¹ Jabi quince año bo jatiquë tsi quiha romanoba chama-chamaria Tiberió nohiria bo yonaniquë jaa ri. Jasca, ja namá tsi jodioba mai Poncio Pilató

yonani quiha ja bax na. Jasca, chama Tiberio bax Galilea mai Herodés yonani quiha jaa ri. Jasca, Iturea, Traconite, tihi cabo yonani quiha Herodes noma Felipe. Chama Lisaniás Abilinia mai yonani quiha. ² Jasca, arati ibo-iboria bo Anás, Caifás tihi cabo ini quiha. Jatsi toatiyá tsi quiha Zacariás baquë Juan qui Dios Chani joniquë. Xabachá tsi racahi Juan ini quiha. ³ Jatsi ani Jordán tapaí ca racahai ca nohiria bo qui Dios Chani Juán yoaboniquë. Yoabonahax jato qui ja nëcaniquë:

—Ashimahacaxëti xo nohiria bo. Mato jocha quima Dios quiiri bësocana, mato jocha masahacano ra —i nohiria bo qui ja ni quiha.

⁴ Jabi Juán acai ca yoati tsi Isaías yamabo chaniniquë ja quënëni cato ó no. Jabi siri tsi ja quënëni ca tsi xo naa:

“Xabacha xo tsi quëxëhi quiha.

Quënahax,

‘Rohahuahacacana, Ibo johai ca quëshpi na’
ixëhi quiha.

‘Bahi mëstë ca acana ja bax coti.

⁵ Rëahacaxëti quiha quini bo.

Michorohacaxëti quiha tëmachi bo.

Mëstëhuahacaxëti quiha yoro ca iti bo.

Parahuahacaxëti quiha bahi yoi cabo.

Toca tsi rohahuahacaxëti quiha mato shinana ra,
Ibo johai ca quëshpi na.

⁶ Jasca, Dios xabahamati quinia jisxëhi quiha carayanabo ri,

naa nohiria tëquë’ nëcaxëhi quiha”.

Jabi nëca tsi Isaías yamabá quënëni quiha Juan yoati na.

⁷ Jatsi huëstima ca nohiria Juan qui bëcaniquë ashimahacaxëna. Jato ja yoani ca tsi xo naa:

—Quiaxëni caba xocobo xo mato ra. Tsëquëti basima tsi xo nohiria qui Dios caxahai ca bari ra. ¿Tsohuë mato yobani, Dios caxa quima ax jabati? ⁸ ¿Mato jocha quima Dios quiri ma bësoha pa? No tsayano. Jariapari tsi jabi paxa ca ma jismaxëti xo. “No xabahamahacaxëti xo, Abraham yamaba chahitaxocobo no nori quëshpi na” iyamatsicana. Mato mëbiti mëtsama xo Abraham yamabo ra. Tsayacahuë. Naa maxax bo biti mëtsa xo Dios, Abraham xocobo yoi bo axëna iquia ra.

⁹ Jatsi quiniacaxëcahuë. Mato copipaimaria xo Dios ra. Bimi jia ca pi jihuí saihuayamano tsi toa jihui rëraxëhi quiha ibo. Rëraxo tsi chihi qui niahi quiha. Jatsi jabi paxa ca ma saihuaxëti xo —nëa tsi nohiria bo qui Juan nëcaniquë.

¹⁰ Jatsi,

—¿Jënahuaxëhi ni noa ra? —i Juan qui nohiria niquë.

¹¹ Jatsi Juán jato quëbiniquë:

—¿Dos ca sahuëti jaya ni mato? Dos ca pi jayaquí tsi noitiria ca qui huësti ca acana. ¿Huëstima ni mato oriquiti? Huëstima pi jayahi tsi huëtsa bo ya xatënacana —i quiha jato qui Juan niquë.

¹² Jatsi impuesto bicanaibo, naa nohiria qui anoma cabo bëcaniquë ashimahacaxëna.

—¿Jënahuaxëhi ni noa, maestró? —i Juan qui jaca niquë jato ri.

¹³ Jatsi,

—Gobierno qui nohiriá mëati ca parata roha bicana. Huino ca biyamacahuë —i jato qui Juan niquë.

14 Jatsi soldado bá nicaniquë:

—ǂĕnahuaxëhi ni noa ra? —iquiina.

Jato ja quëbiniquë:

—Nohiria roayamacana parata bixëna. Mato sueldo quëshpi tsi ranicana —iquiina.

15 Toatiyá tsi Xabahamati Ibo ó nohiria bo pasohi ini quiha. Ja quëshpi tsi jato Cristo Juan iqui ca ja quëscahuajahuacani quiha. 16 Japi jato tëquë qui Juan nëcaniquë:

—Jënë tsi mato ashimaquia. Jama, joxëhi quiha ëa oquëria cato ra. Ea tsi xo oquë yama cato. Espíritu Santó tsi, naa chihi iquiria cató tsi mato ashimaxëhi quiha. 17 Joxo tsi jahuë-na bo tsëcaxëhi quiha, ja otohái ca qui ja jicocano iquish na. Jama, trigo xaca jascaria tsi nocatimaxëni ca chihi qui yoixëni cabo niaxëhi quiha mëshoxëna —nëa tsi Juán nëcaniquë Jesu yoati na.

18 Dios Chani yoapama tsi huëstima tsi nohiria Juán yobaniquë, Dios quiri ja bësocano iquish na.

19 Jasca, chama Herodes pasomaha Juán chani-paoniquë, jahuë noma ahui ja bini iqui na. Jabi jahuë noma ahui ni, naa Herodías icanai ca ja bini quiha, jahuë ahui iti. Jasca, huëstima ca yoi ca Herodés ani quiha. Jahuë jabi quiha. 20 Jatsi pë preso qui Herodés Juan nanëniquë. Anoma toa joni iniquë ra.

Jesu ashimahacanina

Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11

21 Nohiria tëquë ashimahacayoquë tsi quiha Jesu ashimahacaniquë jaa ri. Bëhoxjano tsi quiha nai japëquëniquë. 22 Jatsi ja qui Espíritu Santo botëniquë; boto jisiria ja nori. Jatsi,

—Noho Baquë yoi xo mia. Mia noiquia. Ea ranihuaqui mia ra —i quiha naipá ca joi iniquë.

Jesu rëquëbo yamabo

Mateo 1.1-17

²³ Jabi treinta año bo quiha Jesús jayaniquë, jahuë yonoco ja chitahëhuaquë no. Jabi José baquë ja nori ca quëscahua nohiria bá huaniquë.

²⁴ José jahëpa Elí iniquë.

Elí jahëpa Matat iniquë.

Matat jahëpa Leví iniquë.

Leví jahëpa Melqui iniquë.

Melqui jahëpa Jana iniquë.

Jana jahëpa José iniquë.

²⁵ José jahëpa Matatías iniquë.

Matatías jahëpa Amós iniquë.

Amós jahëpa Nahum iniquë.

Nahum jahëpa Esli iniquë.

Esli jahëpa Nagai iniquë.

²⁶ Nagai jahëpa Maat iniquë.

Maat jahëpa Matatías iniquë.

Matatías jahëpa Semei iniquë.

Semei jahëpa José iniquë.

José jahëpa Judá iniquë.

²⁷ Judá jahëpa Joana iniquë.

Joana jahëpa Resa iniquë.

Resa jahëpa Zorobabel iniquë.

Zorobabel jahëpa Salatiel iniquë.

Salatiel jahëpa Neri iniquë.

²⁸ Neri jahëpa Melqui iniquë.

Melqui jahëpa Adi iniquë.

Adi jahëpa Cosam iniquë.

Cosam jahëpa Elmodam iniquë.

Elmodam jahëpa Er iniquë.

²⁹ Er jahëpa Josué iniquë.

Josué jahëpa Eliezer iniquë.

Eliezer jahëpa Jorim iniquë.

Jorim jahëpa Matat iniquë.

³⁰ Matat jahëpa Leví iniquë.

Leví jahëpa Simeón iniquë.

Simeón jahëpa Judá iniquë.

Judá jahëpa José iniquë.

José jahëpa Jonán iniquë.

Jonán jahëpa Eliaquim iniquë.

³¹ Eliaquim jahëpa Melea iniquë.

Melea jahëpa Mainán iniquë.

Mainán jahëpa Matata iniquë.

Matata jahëpa Natán iniquë.

Natán jahëpa David iniquë.

³² David jahëpa Isaí iniquë.

Isaí jahëpa Obed iniquë.

Obed jahëpa Booz iniquë.

Booz jahëpa Salmón iniquë.

Salmón jahëpa Naasón iniquë.

³³ Naasón jahëpa Aminadab iniquë.

Aminadab jahëpa Aram iniquë.

Aram jahëpa Esrom iniquë.

Esrom jahëpa Fares iniquë.

Fares jahëpa Judá iniquë.

³⁴ Judá jahëpa Jacob iniquë.

Jacob jahëpa Isaac iniquë.

Isaac jahëpa Abraham iniquë.

Abraham jahëpa Taré iniquë.

Taré jahëpa Nacor iniquë.

³⁵ Nacor jahëpa Serug iniquë.

Serug jahëpa Ragau iniquë.
 Ragau jahëpa Peleg iniquë.
 Peleg jahëpa Heber iniquë.
 Heber jahëpa Sala iniquë.
³⁶ Sala jahëpa Cainán iniquë.
 Cainán jahëpa Arfaxad iniquë.
 Arfaxad jahëpa Sem iniquë.
 Sem jahëpa Noé iniquë.
 Noé jahëpa Lamec iniquë.
³⁷ Lamec jahëpa Matusalén iniquë.
 Matusalén jahëpa Enoc iniquë.
 Enoc jahëpa Jared iniquë.
 Jared jahëpa Mahalaleel iniquë.
 Mahalaleel jahëpa Cainán iniquë.
³⁸ Cainán jahëpa Enós iniquë.
 Enós jahëpa Set iniquë.
 Set jahëpa Adán iniquë.
 Adán jahëpa Dios iniquë.

4

Jesu tanamahacാനina jochamaxëna
Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13

¹ Jatsi quiha ani Jordán Jesú jisbayaniquë. Espíritu Santo rëamë ja ini quiha. Jatsi cuarenta bari no tsi xabaca ax tsi ja mëpihacanicuë Espíritu Santó no. ² Jabi xabacá ja no tsi quiha Satanás Jesu tanamaniquë jochamaxëna. Cuarenta bari no tsi Jesú piyamani quiha. Ja paxnani quiha. ³ Jatsi ja qui Satanás chaniniquë:

—Dios Baquë iipiquí tsi naa maxax yoahuë mapari ja manëno —iquiina.

⁴ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—“Maparí roha tsi bēsoyamaxēhi quiha joni, jama, Dios Chaní tsi ja nori” ii quiha Quēnēhacanish cabo —iquiina.

⁵ Jatsi quiha mana Satanás Jesu boniquē tēmachí no. Boxo tsi quiha maí ca chama bá yonahaina, jato oquē, tihi cabo Jesu ja jismaniquē. ⁶ Jismahax ja nēcāniquē:

—Naa nohiria bo yonati chama tēquē, ja yonacanaí ca oquē, tihi cabo mi qui axēquia, ē qui ja acacani nori quēshpi na. Jabi tsohuēcara, naa ē qui jia ca qui naa tēquē ati mētsa xo ēa ra. ⁷ Japi ē qui mi arapino tsi jatiroha ca mina-xēhi quiha —i Satanás niquē.

⁸ Jatsi Jesús quēbiniquē:

—“Mato Ibo Dios roha qui ma arano ra. Mato chama roha ca tsi xo toa” ii quiha Quēnēhacanish cabo —iquiina.

⁹ Jaquirēquē Jerusalén ca arati xobo qui Satanás Jesu boniquē. Boxo tsi quiha jodioba arati xobo cacha, naa jahuē quēmapó tsi Satanás niimaniquē. Niimahax ja qui ja chaniniquē:

—“Dios Baquē iipiquí tsi mai qui mimē niahacahuē. ¹⁰ Mato qui jahuē ángel bo raaxēhi quiha Dios, mato ó ja bēsocano” ii quiha Quēnēhacanish cabo. ¹¹ Jasca, “Jato mēquēnē tsi mia bēcaxēcāni quiha ángel bo, mi paquēyamano, mi tahē tēquēyamano iquish na” ii quiha —nēa tsi quiha Jesu qui Satanás nēcāniquē.

¹² Jatsi Jesús quēbiniquē:

—“Mi Ibo Dios tanamayamahuē” ii quiha Quēnēhacanish cabo —iquiina.

¹³ Jabi huëstima ca quiniá tsi Satanás Jesu tana-maniquë jochamaxëna; mahitsa quiha. Jochamati mëtsaxoma tsi quiha ja jisbërianiquë, oquë ca xaba huëtsa manaquí na.

Galileá ca mai xo tsi Jesú jahuë yonoco chitahëhuanina

Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15

¹⁴ Jatsi quiha Galilea mai qui Jesu bacaniquë. Espíritu Santo chama jayani quiha. Jabi toa maí tsi quiha chani pacananiquë ja acai ca yoati na.

¹⁵ Jasca, jato catiti xobo xo tsi Jesú tiisimaniquë.

—Anomaria tsi xo toa joni ra —i nohiria bo niquë jahuë chani nichax na.

Nazarét cabá Jesu nianina

Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6

¹⁶ Jatsi quiha Nazaret qui Jesu joniquë, naa jahá ja shinahani ca yacata. Jabi toa barí tsi jato catiti xobo qui ja caniquë tiisimahi na. Jahuë jabi quiha. Jatsi quiha Jesu niiniquë Quënëhacanish cabo nica-maxëna. ¹⁷ Isaías yamabá quënëni ca libro Jesu qui acacani quiha. Japëcaxo tsi quiha Dios Chani jato ja nicamaniquë.

¹⁸ —“E bëta xo Ibobá Shinana ra.

Ea ja raaquë, Chani jia ca noitiria cabo qui ë yoano.

Ea ja raaquë, ‘Paquëmahacaxëqui mato’ i achiqui cabo qui ë no,

‘Jistëquëxëqui mato’ i bëco cabo qui ë no.

Ea ja raaquë cohuë cabo ë mëbino.

¹⁹ ‘Ibobá nohiria bo xabahamati xaba tsi xo naa’ ë iti xo” —nëa tsi Jesu

nëcaniquë Dios Chani nicamahi na.

²⁰ Nicamaxo tsi quiha libro Jesú mapaniquë. Jatsi ibo qui axo tsi quiha ja tsahoniquë. Jatsi xobó ca nohiria tëquëtá tsaya-tsayaniquë ratëquí na. ²¹ Jatsi,

—Jaboqui mato bësojó tsi jatihuahacaquë Isaías yamabá quënënina ra —i jato qui Jesu niquë.

²² Jatsi Jesú yoani ca qui nohiria bo shinarisiquiniquë.

—Anomaria tsi xo toa ja chanihaina ra. ¿José baquë ma ni naa sa? —itsi quiha nohiria bo niquë.

²³ Jatsi quiha Jesú jato quëbiniquë:

—Mato yosiba yoba ëa yoacasqui mato tia, naa “Noqui pari mëbihuë, nohiria huëtza bo mi mëbinox pari” iquiina. Jasca, “¿Jënahuariaxo raca mi coni yacata xo tsi jisti bo ayamahai rë, naa Capernaum mai xo tsi mi aquitaha jascaria?” itiari è qui xëqui mato ra. ²⁴ Jama, jaha ja coni ca yaca qui Dios Chani yoati ibo jono tsi jahuë chani bicasyamahi quiha jahuë yacatá ca nohiria bo pë iquia ra. Jascaria, ëa bicasyama xo mato rë. ²⁵ Ea nicapariana. Mato parayamaquia. Jabi Elías yamabo bësono tsi quiha huëstima ca bënë imanish cabo racapaoniquë jodioba maí no. Toatiyá tsi quiha tres año y medio no tsi yama oi iniquë. Jasca, oriquiti binianiquë nohiria tëquë rë. ²⁶ Jama, toa nohiria bo qui Elías yamabo raahacayamaniquë mëbiti. Jama, noitiria ca bënë imanish ca, naa carayana qui Elías yamabo raahacanicuë ra, naa Sidón basima ca Sarepta yacatá ca racanish ca yoxa qui. Tocapijaniquë ra, Elías yamabo qui jahuë nohiria bá nicacasyamani iqui na. ²⁷ Jasca,

Eliseo yamabo bësono tsi quiha huëstima ca lep-roso bo, naa bonohuaxëni cabo iniquë jodioba maí no. Jama, ja jënimahuahacayama-caniquë, Eliseo yamabo qui ja chitimiyamacani iqui na. Jama, carayana ca Naamán yamabo jënimahuahacaniquë ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

²⁸ Jatsi Jesu qui caxarianiquë toa catiti xobó ca nohiria tëquë jahuë chani nicahax na. ²⁹ Ja nitapicaniquë ja qui tsamixëna. Niixo tsi quiha yaca cacha Jesu ja xërëcaniquë. Xërëxo tsi quiha tëmachi cacha ja bocaniquë, naa jato yaca rohahuahacani cató no. Toa quëmapo xo tsi rënichi Jesu ja nia-jahuacascani quiha axëna. ³⁰ Jama, toa nohiria misco Jesu naconiquë pa, jato jisbëriaquí na.

Yoshi jayanish ca joni

Marcos 1.21-28

³¹ Jaquirëquë quiha Capernaum yaca qui Jesu caniquë, naa Galileá ca yacata. Toa xo tsi nohiria bo tiisimatsi quiha Jesús huaniquë joiti barí no. ³² Jabi ja tiisimani ca qui nohiria bo ratëniquë, chama ya ja tiisimani quëshpi na.

³³ Toa catiti xobó tsi quiha yoshi jayanish ca joni iniquë. Joi pistiamá tsi quiha ja quënaniquë:

³⁴ —Jishopë. Noqui jisbayahuë ra, Nazarét ca Jesús. Noqui quëyohi mi joquë pë. Mia cahëquia. Dios Baquë jiaxëni ca xo mia ra —i ja qui yoshi niquë.

³⁵ Jatsi quiha Jesús raahaniquë:

—Pasihuë. Joni quima ax natsëquëhuë —iquiina.

Jatsi pë nohiria bo bësojó tsi yoshiní joni nian-iquë mai qui. Niahax joni quima ja natsëquëniquë.

Jatsi jënima toa joni ini quiha. ³⁶ Jatsi nohiria ratëyoniquë.

—¿Jahuë chani ni naa sa? Chamá tsi yoshi bo qui ja chaniquë pa. Natsëquëquë jahuë yoshi bo ra —i nohiria bo niquë.

Toca tsi ja chaninacani quiha ratëhi na. ³⁷ Jatsi quiha toa maí tsi chani pacananiquë, Jesú ani ca yoati na.

Simón raisi jënimahuahacanina

Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31

³⁸ Catiti xobo jisbaya tsi quiha Simón xobo qui Jesu caniquë. Iquihi quiha Simón raisi iniquë rè. Jatsi quiha Jesu qui ja chanicaniquë yoaxëna. ³⁹ Jatsi jahuë naquëtë qui Jesu jiconiquë. Jicohax jahuë oxati tapaí ja niiniquë. Jatsi quiha jahuë iqui qui Jesu chaniniquë ja janacano. Jatsi ja janacatapiniquë ra. Bamahaxma tsi ja niiniquë. Jënima ja ini quiha. Niixo tsi jato qui oriquiti ja taaniquë pa.

Iquicanaibo Jesú jënimahuanina

Marcos 1.35-39

⁴⁰ Bari chixabano tsi quiha isicanaibo, iquicanaibo, anomaria cabo, tihí cabo nohiria bá Jesu qui bëniquë ja jënimahuahacacano. Jatsi bëcanish cabo tëquë ja motsaniquë jahuë mëquënë no. Jato tëquë ja jënimahuani quiha. ⁴¹ Jasca, huëstima ca yoshi bo natsëcahacani quiha nohiria bo quima. Natsëquëhax ja quënacanicuë:

—Dios Baquë xo mia ra —iquiina.

Jatsi quiha yoshi bo Jesú raahaniquë. Jato ja pasimani quiha, Dios raahacanish ca Xabahamati Ibo ja iqui ca ja cahëcani quëshpi na. ⁴² Jaquirëquë

huëaquë tsi yaca Jesú jisbayaniquë xobo yama ca iti qui caxëna. Jatsi quiha nohiria bá yopaniquë. Yopaxo tsi quiha Jesu mëratsijahuacanicuë. Jisi tsi,
—Jari cayamahuë rë. No bëta mi chitëno ra —i ja qui nohiria bo niquë.

⁴³ Jama,

—Yaca huëtza bo qui ë cati xo, “Nohiria bo otocatsi quiha Dios” ixëna. Ja tsi xo toa ë raahacanina —i Jesu jato qui niquë.

⁴⁴ Jatsi quiha jodioba mai xo tsi Dios Chani Jesú yoabonanicuë jato catiti xobo xo na.

5

Jesú jahuë rabëti bo quënanina

Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20

¹ Huësti barí tsi quiha Genesaret ia quëmapó tsi nii Jesu iniquë, Dios Chani yoahi na. Ja qui nicapama tsi ja qui nohiria bo quëtsoniquë. ² Jatsi dos ca rërënish ca noti bo Jesú jisnicuë. Mëquëya quiha. Basima tsi jato ibo bo ini quiha, jato nishi bo chocohacaina. ³ Jatsi nohiria misco iqui tsi quiha noti qui Jesu jiconiquë jabaxëna. Jabi Simón notí ja ini quiha. Jicohax,

—Tori pistia noti chishtëquirimahuë —i Pedro qui ja niquë.

Jatsi noti xo tsi nohiria bo ja tiisimaniquë tsa-hoxo na. ⁴ Jahuë chani jatihuahax Pedro qui ja chaniniquë:

—Tori pistia noti rëboohahuë, naa paxnëmi ca qui. Toa xo tsi mato nishi niacahuë sani bixëna —i Jesu niquë.

⁵ Jatsi Simón quëbiniquë:

—Mahitsa no tanashinaquë rë. Yama a. Jama, “Niahuë” i pi mi no tsi aqui noa tia —i Pedro niquë.

⁶ Jatsi quiha jato nishi bo ja niacanicuë. Ja niacaquë tsi quiha nishi qui huëstima ca sani rëoconiquë. Tihiria ca racana. Rërëtsë-paimaria jato nishi ini quiha. ⁷ Jaha tsi quiha jato rabëti bo qui jato mëquënë tsi ja bëëbëëhacanicuë ja bëcano jato mëbixëna. Jatsi jato rabëti bo bëcaniquë mëbixëna. Jato noti ja rëacani quiha. Huëstima ca sani iqui tsi jëtëquëpaimaria jato noti bo ini quiha. ⁸ Tocapijani ca jisi tsi Jesu bësojó tsi Pedro mëniniquë.

—Noqui jisbayahuë, Taitá. Ea tsi xo jochahuaxëni cato ra. E bëtacasyama xo mia tia —i ja qui Pedro niquë.

⁹ Jabi ratënicuë Pedro, ja bëtanish cabo, naa tihiria ca sani ja bicani tahëhax na. ¹⁰ Jasca, ratënicuë Jacobo, Juan ri, naa Zebedeo baquë bo. Jabi Pedro ya yonoconabë-quinish cabo ja icani quiha. Jatsi,

—Raquëyamahuë, Pedró. Jaboqui rohari tsi joni bo bixëqui mia. Dios quinia jato qui jismaxëqui mia —i ja qui Jesu niquë.

¹¹ Jatsi jato noti bo rërëhaxo tsi jatiroha ca ja jisbëriacanicuë Jesu banahuaxëna.

*Leproso inish ca Jesús jënimahuanina
Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45*

¹² Jabi jahuëcaraca yaca shishopama tsi quiha lepra jaya ca joní Jesu bëchaniquë. Bonohuaxëni ca joni ja ini quiha. Jesu jisi tsi ja bësojó ja mëniniquë.

—Aapicatsi tsi ëa jënimahuati mëtsa xo mia, Taitá —iriatsi ja niquë.

¹³ Jatsi quiha Jesús joni motsanicuë. Motsahax,

—Mia jënimahuacasquia ra. Jënima xo mia —i ja qui ja niquë.

Jatsi quiha jahuë bono tapoyotapiniquë ra.
¹⁴Jatsi joni Jesú yobaniquë:

—Jënipimiha ca huëtsa bo yoayamaxëhuë. Bamaxoma tsi arati ibo qui mimë jismata. Moisés yoani ca jahuë ja qui ahuë tëpasti, naa mi bahuëxëhai ca quëshpi na. Tocapimino tsi jënima mi nori ca cahëcaxëcani quiha nohiria bo.

¹⁵Jaquirëquë quiha Jesu yoati tsi chani pacanarianiquë. Ja iqui tsi ja qui huëstima ca nohiria quëtsoniquë jahuë chani nicaxëna. Jasca, ja bëcani quiha jënimahuahacaxëna. ¹⁶Jama, Jesú jato jisbërianiquë nohiria yama ca iti qui caxëna. Jaha tsi quiha Dios qui ja bëhoxniquë.

Jesú mohitimaxëni ca jënimahuanina

Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12

¹⁷Jesú nohiria bo tiisimano tsi quiha ja tahë tsi fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo tsaho iniquë. Jabi huëstima ca yaca bo ax ja bëcani quiha. Galileá ca yaca bo, jodioba maí ca yaca bo, Jerusalén, tihi cabo ax ja bëcaniquë Jesu nicaxëna. Jabi Ibo Dios chama Jesú jayani quiha nohiria jënimahuati. ¹⁸Jatsi quiha joni bá mohiyama ca bëniquë jahuë oxatí no. Xobo qui cahëhax ja jicocas-caniquë, Jesu bësojó noitiria ca joni janaxëna. ¹⁹Jicotimaxëni ja icani quiha nohiria misco iqui na. Jatsi quiha xobo mapasti qui ja bocaniquë. Jaha xo tsi quiha teja bo ja tsëcacaniquë quinihuaxëna. Quinihuaxo tsi quiha naxërëquë tsi joni ja botëmaniquë jahuë oxatí no. Jesu bësojó tsi ja botëmajahuacani quiha. ²⁰Jabi mohiyama ca

jënimahuati mëtsa ca Jesu iqui ca joni bá cahëni quiha. Jasca, ja chahahuacanai ca jisi tsi,

—Masahacaquë mi jocha, noho baquë —i joni qui Jesu niquë.

²¹ Jatsi quiha jamë xërëquë tsi chaninatsi fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo niquë. Shinahax,

—Quiaxëni ca joni tsi xo naa ra. Dios pasomaha chanihi quiha pë. ¿Jënahuariaxo raca jocha ja masana? Jaroha xo Dios —i jaca niquë Jesu yoati na.

²² Jama, ja shinabëquicanai ca jahuë bo Jesús cahëniquë. Cahëhax,

—¿Jëniriahax toca tsi shinacana pa? ²³ ¿Jënica ni toa bëroria ca yoati? “Masahacaquë mi jocha” ¿iti ni? “Niina. Cohuë” ¿iti ni? ²⁴ Nohiria ba jocha masati chama ë jaya ca ma cahëno ra —i quiha jato qui Jesu niquë.

Jatsi mohitimaxëni ca qui Jesu chaniniquë:

—Niina. Mi oxati bihuë. Mi xobo qui cata —iquiina.

²⁵ Jatsi niitapiniquë joni jato bësojó no. Jatsi jahuë oxati ja bitapiniquë. Bichi tsi quiha jahuë xobo qui ja caniquë. Jia tsi Dios ja ocahuaniquë ra.

²⁶ Jasca, shina-risiquiniquë nohiria. Ja ratëyocani quiha. Jatsi Dios ocahuatsijahuacanicuë jato ri:

—Anomaria tsi xo naa jaboqui no jisina ra —iquiina.

Jesú Levi quënanina

Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17

²⁷ Jaquirëquë quiha xobo jisbaya tsi gobierno bax parata binish ca joni Jesús bëchaniquë, naa Leví

icanai cato. Jahuë parata biti xobó tsi tsaho ja ini quiha. Jatsi,

—E bëta mi jono —i Leví qui Jesu niquë.

²⁸ Jatsi Leví niiniquë. Niixo tsi quiha jatiroha ca ja jisbërianiquë Jesu banahuaxëna.

²⁹ Jatsi quiha jahuë xobo xo tsi Jesu Leví orihua-casniquë. Toá tsi ini quiha nohiria misco, naa gobierno bax parata bicanaibo, Leví rabëti huëtsa bo.

³⁰ Jasca, toá tsi fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo ini quiha jato ri tsaya-tsayaxëna. Jatsi Jesu pasomaha ocahuatsijahuacanicuë jahuë rabëti bo qui:

—¿Jënihax tsi gobierno bax parata bicanaibo, jochahuaxëni cabo, tihi cabo ya tsi oriquicanai pa? —i jaca niquë.

³¹ Jatsi quiha Jesú jato quëbiniquë nicaxo na:

—Doctor qui bocani quiha anoma cabo roha. Jënima cabo tsi xo cayamahaina. ³² Jasca, jamë shinamixëni cabo quënahi ë joyamaniquë; jama, noitiria ca jochacanaibo jato jocha quima Dios quiri bësomahi nori —nëa tsi quiha jato qui Jesu nëcaniquë.

Samati jabi

Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22

³³ Jatsi quiha nëca tsi Jesu qui nohiria bo chaniniquë:

—Huëstima tsi xo Juan rabëti bo samacanaina. Jasca, huëstima tsi xo Dios qui ja bëhoxcanaina ra. Tocacani quiha fariseoba jabi acanaibo ri. Jama, mi rabëti bo tsi xo tocayamahaina pa. Mi rabëti bo tsi xo picanaina, jënë acaina rë —i Jesu qui jaca niquë.

³⁴ Jatsi quiha Jesú quëbiniquë:

—¿Joní ahui yano tsi samahi ni ahui yahax cato rabëti bo pa? Iyamacani quiha ra. Cohuëti xaba ma xo. Toa barí tsi ja bëta oriquicani quiha. Jascaria, jaboqui समयamahi quiha noho rabëti bo ri jato bëta ë iquë no. ³⁵ Jama, jato quima ë mëbihacano tsi samacaxëcani quiha. Jatsi toa barí tsi cohuëcaxëcani quiha. Jatsi samacaxëcani quiha toatiyá no —i Jesu niquë.

³⁶ Jatsi joxëhai ca arati quinia paxa ca yoati tsi Jesu chaniniquë nëca cató no:

—Jahuë sahuëti paxa ca quima quësi quëësayamahi quiha nohiria, jahuë sahuëtixëni pishpaxëna. Tocapiquí tsi jahuë sahuëti paxa ca yoshihuahi quiha. Jasca, tsocoxëhi quiha quësi, jaha bëquiyamahai quëshpi na. (Jascaria tsi noho tiisi paxa cató tsi mato arati jabi siri shomahuatimaxëni xo mato. Jaharisi ma xo.)

³⁷ Jasca, mato jabi ma xo toa bichi ca sota sirixëni qui jënëria paxa ca rëhuihaina. Anoma quiha. Ma rëhuipino tsi bichi ca sota poshaxëhi quiha naa jënëria paxa cato. Ja poshiquë tsi japaquëxëhi quiha naa jënë rë. Yoshihuahacaxëhi quiha bichi ca sota ri. ³⁸ Jama, bichi ca sota paxa ca qui jënëria paxa ca rëhuihacaxëti xo. Toca tsi yoshihuahacayamaxëhi quiha sota. Jasca, japaquëyamaxëhi quiha jënë. (Jascaria tsi arati quinia huëtsá tsi noho tiisi paxa ca tiisimahacaxëti quiha. Mato arati jabi siri jaha bëquiyamahi quiha noho tiisi paxa cato ra.) ³⁹ Jama, noho tiisi paxa ca bicasyamaxo nohiria bo rë. Jato arati jabi siri bo noiyoicani quiha pë. “Oquë tsi xo noba arati jabi siri bo” icani quiha rë. Jato arati jabi

rarinamacasyamacani quiha ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë jahuë tiisi paxa ca yoati na.

6

Joiti bari Ibo

Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28

¹ Joiti barí tsi quiha jahuë rabëti bo ya huai bo nacohi Jesu iniquë. Nacopama tsi jahuë rabëti bá bimi bëro risaniquë. Risaxo tsi quiha jato mëquënë tsi ja huërocaniquë pixëna. ² Jatsi quiha huësti huësti ca fariseobá Jesu nicaniquë:

—¿Jënixo tsi yoba pasomaha ca acanai? Anoma tsi xo yonocohaina joiti barí no ra —i Jesu qui fariseobo rabëroha niquë.

³ Jatsi quiha Jesús jato quëbiniquë:

—¿Quënëhacanish cabo ó ca David yamabá ani ca ma tsayayamayamani, naa Dios arati xobo qui ja jicoquë no? ⁴ Jicoxo tsi quiha Dios bësojó ca janani ca mapari ja bini quiha pixëna. Piniquë quiha jahuë joni bo ri. Jabi arati ibo bá mapari ja picaniquë pa. Roa quiha. Jabi noba jabi pasomaha ja picanai ca iniquë ra; jama, ja jochayamacaniquë iquia. ⁵ Jascaria, jënima tsi xo toa no acaina iquia, joiti bari Ibo ë nori quëshpi na —nëa tsi fariseobo qui Jesu nëcaniquë.

Mëquë choni jaya cato

Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6

⁶ Joiti bari huëtsá tsi quiha catiti xobo qui Jesu jiconiquë. Jicoxo tsi nohiria bo ja tiisimaniquë. Jabi toá tsi quiha tsaho iniquë mënëcayá ca mëquë choni jayanish ca joni. ⁷ Jatsi quiha Jesu tsayatsi fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabá

huaniquë. Joiti barí pi Jesú joni jënimahuaxëhai ca ja jiscascani quiha, ja qui quësocatsi na. ⁸ Jama, ja shinacanaí ca Jesú cahëni quiha. Jaha tsi mëquë choni jayanish ca joni qui ja chaniniquë:

—Niihuë. Nëri johuë —iquiina.

Jatsi joni joiniquë. Joihax toá tsi ja niiniquë. ⁹ Jatsi quiha fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo qui Jesu chaniniquë:

—¿Yoi ni, jia ni, naa joiti barí tsi jia ca acaina? ¿Yoi ca axëhi ni noa? ¿Naa joni mëbixëhi ni noa? ¿Mëbiyamaxëhi ni noa? —i jato qui ja ni quiha.

¹⁰ Bëro boho-bohoquí tsi quiha jato Jesú jisniquë. Jatsi,

—Mi mëquë mëstëhuana —i joni qui ja niquë.

Jahuë mëquë ja mëstëhuajahuaquë tsi quiha ja jënimahuahacanicuë. ¹¹ Jatsi quiha Jesu qui fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo caxarianiquë, joiti barí tsi toa joni ja jënimahuani iqui na. Jatsi chaninatsijacanicuë:

—¿Jënahuariaxëhi ni noa sa Jesu qui? —iquiina.

Jesu doce ca rabëtiria cabo

Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19

¹² Jaquirëquë quiha maca bo qui Jesu caniquë bëhoxhi na. Toa xo tsi quiha baquicha ja raanicuë Dios qui bëhoxquí na. ¹³ Huëaquë tsi jahuë rabëti bo ja biniquë. Doce ca joni bo ja bihaca tsi jahuë chani chitahëhuati ibo bo jato ja manëmaniquë. Jabi ja bini ca tsi xo naa:

¹⁴ Simón, naa Pedro ja janëni cato.

Pedro noma Andrés,

Jacobo,

Juan,

Felipe,
 Bartolomé,
¹⁵ Mateo,
 Tomás,
 Alfeo baquë Jacobo,
 gobierno pasomaha ca Simón,

¹⁶ Jacobo baquë Judas,
 Judas Iscariote, naa jodioba chama bo qui Jesu
 mëanish cato.

Tihi cabo Jesú bini quiha jahuë Chani chitahëhuati ibo bo iti.

Huëstima ca jënimahuahacarina

Mateo 4.23-25

¹⁷ Maca bo ax jahuë rabëti bo ya botëhax mai para ca ití tsi Jesu niiniquë chanixëna. Toá tsi quiha huëstima ca banahuacanaibo ini quiha jahuë chani nicaxëna. Misco quiha. Jodioba mai, Jerusalén, ia quëpë ca Tiro, Sidón yaca bo, tihi ca iti bo ax huëstima ca nohiria bëcani quiha jënimahuahacaxëna. ¹⁸ Jatsi jënimahuahacani quiha yoshi jayanish cabo. ¹⁹ Jasca, nohiria bá Jesu motsani quiha, ja quima jato jënimahuati chama tsëquëni iqui na. Jabi toca tsi jënimahuahacacani quiha ja motsacanaï cató no.

Ranicanaibo — Cohuë cabo

Mateo 5.1-12

²⁰ Jahuë rabëti bo bëis-hax tsi jato qui Jesu chaniniquë:

—Shoma xo mato noitiria cabo, Diós otoiha ca qui ma jicoxëhai quëshpi na.

²¹ ‘Shoma xo mato paxnacanaibo. Sëyahuahacaxëqui mato. Shoma xo mato aracanaibo. Ranixëqui mato.

22 ‘Ea tahëhax pi mato qui nohiria caxano tsi mato bëta pi ja rabënacasyamacano tsi shoma xo mato ra. Jasca, shoma xo mato, nohiria bá mato ocahuaguë no, ëa ma chahahuahai ca tahëxo na.

23 Jabi ë bacano tsi ranirixëqui mato, huëstima ca mato naipá ca copi jiaxëni cabo ma jayaxëhai quëshpi na. Toa barí tsi anomariaxëhi quiha mato copi ra. Jabi Dios Chani yoanish cabo tënëmahacani quiha jato ri, naa jaboqui ma yosihacahai jascaria.

24 ‘Jama, noitiria xo toa jahuëmishni bo jayaria cabo. Nëá roha tsi ranicani quiha rë.

25 ‘Noitiria tsi xo toa jaboqui sëyacanaibo. Pax-nacaxëcani quiha.

‘Noitiria tsi xo toa jaboqui shiracanaibo. Toa barí tsi araconacaxëcani quiha, cohuë iquiina.

26 ‘Noitiria xo mato, paraxo tsi jia tsi nohiria bá mato ocahuaguë no. Jabi toca tsi mato mahitsa ca Dios Chani yoanish cabo mato rëquëbo yamabá oquëhuani quiha jato ri. Jato qui jia jato mahitsa ca chani iniquë pë —nëa tsi Jesu nëcaniquë jahuë rabëti bo yobahi na.

Noqui caxacanaibo no noino

Mateo 5.38-48; 7.12

27 ‘Jabi ëa nicacanaibo qui naa yoba aquia: Mato qui caxacanaibo noicana. Jato mëbicana.

28 Mato ocahuacanaibo shomahuacana. Mato ranimisxëni cabo bax bëhoxcana. 29 Tsohuëcaracá pi mato tapaishano tsi ja qui mato tamo huëtsa acana tapaishahacati. Mato sahuëti pi joní bino tsi ja bëta iquinayamacana. Toa joní qui mi camisa ri acana. 30 Mato jahuë bo pi joní bënano tsi ja qui acana. Acax, “Jahari bicasquia ra” iyamacana

jahari bixëna. ³¹ Jia tsi nohiria huëtsa shomahuacana, naa mamë ma shomahuahacacatsai jascaria.

³² ‘Jabi bëroria tsi xo mato noicanaibo noihaina. Iriama tsi xo toca ca ma noihaina iquia. Jabi jato noicanaibo noihi quiha chahuayamacanaibo ri. ³³ Bëroria tsi xo mato mëbicanaibo ma mëbihaina. Iriama tsi xo toca ca ma mëbihaina ra. Toca tsi acani quiha chahuayamacanaibo ri. ³⁴ Jabi bëroria tsi xo toa mato jahuë bo prestahuahacaina, mato qui nohiria bá parata aquë no. Tocacaqui chahuayamacanaibo ri parata bixëna. ³⁵ Tocayamacana. Jabi nēcacana: Mato qui caxacanaibo noicana. Jato mëbicana. Mato jahuë bo prestahuahacana, jahari jahuëcara biti ó pasoyamaquí na. ¿Jabi “Gracias” iyamacanaibo, yoixëni cabo, tih ca nohiria bo mëbiyamayahahi ni Dios ra? Jato mëbihi quiha. Japi tocacana mato ri. Tocapiquí tsi copi jiaxëni ca bixëqui mato ra. Mana ca Dios baquë bo ixëqui mato. ³⁶ Jabi noi-noiriahi quiha mato Jahëpa Dios. Japi noicana, ja noihai ca jascaria.

Ocahuayamacana

Mateo 7.1-5

³⁷ ‘Huëtsa bo raniyamacana. Jatsi mato raniyamaxëhi quiha Dios ri. Huëtsa bo qui quësoyamacana, mahitsa. Quësoyapimano tsi mato qui quësoyamaxëhi quiha Dios ri. Jasca pi nohiria mato pasomaha jochano tsi jato jocha shina-bënocana. Tocapimano tsi mato jocha shina-bënoxëhi quiha Dios ri. ³⁸ Jasca, huëtsa bo qui acana. Huashiyamacana. Tocapimano tsi mato qui axëhi quiha Dios. Jatsi huëstimaria ca

bixëqui mato. Ma acai ca huino quiha. Oquë ca ixëhi quiha. Jia pi nohiria huëtsa bo ma mēbino tsi mēbihacaxëqui mato ri. Jama jia pi huëtsa bo ma mēbiyamano tsi iriamaxëhi quiha ma shomahuahacahai ca ri.

Mahitsa ca maestro bo yoati Jesú yobanina

³⁹ Jatsi chani Jesu jato qui yoaniquë:

—¿Jēnahuariaxo raca bēco ca joní, bēco ca joni huëtsa mēpina? ¿Naporó quini qui paquëyamamayamacaxëcahi ni jato tēquëta? Jabi jasca xo mahitsa ca maestro bo ri. Janyama bocani quiha ra. Janyama mēpihacahi quiha jato alumna bo ri rē. ⁴⁰ ¿Jēnahuariaxo raca jato mahitsa ca maestro oquë tsi alumno bá cahēna? Jama, maestro jia cató pi jahuë alumno bo tiisima-tiisimano tsi ¿jaharisi iyamayamacaxëcahi ni? Jato maestro jascacaxëcani quiha jahuë alumno bo ra. ⁴¹ Jabi mabë xatë bá janyama ca acai ca tsayaxëni xo mato pë. Jato tsaya-tsayaquí tsi yoi ca ma acai ca jisyamaquí mato ra. ⁴² Anoma tsi xo toca ca ma acai ri. ¿Jēniriahax raca “Anoma xo mi acaina, ëbë xatë bá” i ma na? ¿Jēniriahax, “Mia ë mēbino ra” i ma na, oquë ca jocha ma aquë no mato ri pë? Jariapari mato shina ó ca jocha tsayaparicana, quiaxëni cabá. Mato oquë ca jocha niahax mabë xatë bo mēbiti mētsa ixëqui mato ra, jahuë jocha niamaxëna.

Bimi jihuí saihuahaina

Mateo 7.17-20; 12.34-35

⁴³ Jabi bimi jia ca saihuatimaxëni tsi xo jihui yoi cato. Jascaria, bimi yoi saihuayamahi quiha jihui jia cato. ⁴⁴ Ja saihuacanai ca bimí tsi cahëhacahi

quiha jatiroha ca jihui. ¿Jënahuariaxo bimi jia ca ronoxé saihuana? Bimi jia ca saihuatimaxëni quiha. ⁴⁵ Jascaria, jabi jia ca saihuahi quiha joni jiaxëni cato. Jia tsi xo toa ja acaina, shina jia ca ja jaya ca iqui na. Jascaria, jabi yoi ca saihuahi quiha joni yoi cato. Anoma tsi xo toa ja acaina, shina yoi ca ja jaya ca iqui na. Jabi yoi ca jahuë bo pi jahuë shina rëamëno tsi chani yoi ca chanixëhi quiha ra.

Jabi jia ca jaya cato — Jabi yoi ca jaya cato

Mateo 7.24-27

⁴⁶ ‘¿Jënihax tsi “Ibobá” ëa quënacanaï pë, noho yoba ma ayamaquë no? ⁴⁷ Tobi ë qui bëcanaïbo. Tobi ëa nicacanaïbo, naa noho yoba acascanaïbo. ⁴⁸ Xobo rohahuahai ca joni iquiria ca xo. Jari-apari tsi mai huëyohi quiha, maxax bërohuaxëna. Jatsi maxax cacha jahuë xobo rohahuahi quiha. Jatsi jënë baino tsi xobo qui tocaxqui jënë chama; mahitsa. Poxoyamahi quiha xobo, maxax cacha ja rohahuahacani iqui na. ⁴⁹ Jama, mai cacha xobo rohahuahai ca joni iquiria tsi xo noho yoba ayamahai cato. Noho yoba nicahax ja qui yoi quiha. Jabi jënë baino tsi ja qui tocaxqui jënë chama. Jatsi poxohi quiha xobo rë, maxax cacha ja rohahuahacayamani iqui na. Poxoyoxëhi quiha toa xobo ra —i jato qui Jesu niquë.

7

Romano ca capitán

Mateo 8.5-13

¹ Jahuë chani jatihuahax tsi quiha jahari Jesu caniquë Capernaum yaca qui. ² Toá tsi quiha

romanoba capitán racaniquë, naa yonati jayanish cato. Jabi iquihi quiha jahuë yonati iniquë; rësopaimaria. Jabi jahuë yonati naa capitán noini quiha. ³ Jatsi quiha Jesu yoati tsi capitán nicaniquë. Nicaxo tsi quiha jodioba yosibo rabëroha ca Jesu qui ja raaniquë, jahuë xobo qui joti nicamaxëna, jahuë baquë ja jënimahuano iquish na. ⁴ Jatsi quiha Jesu qui naa yosibo bocaniquë. Boxo tsi quiha Jesu ja nicacanicuë:

—Capitán bax jahuë yonati mi jënimahuano ra, shinajiaxëni ca joni ja nori ca quëshpi na. ⁵ Jasca, noba jimibo noihi quiha naa joni ra. Noba catiti xobo ja aniquë no bax na ra —nëa tsi quiha Jesu qui jodioba yosibo nëcaniquë.

⁶ Jaha tsi jato bëta Jesu caniquë. Jahuë xobo ja basimano tsi quiha jahuë rabëti bo capitán raaniquë chani ya.

—Mimë huënahuyamana, Ibobá. Noho xobo qui mi jicoyamano, anoma ca joni ë nori quëshpi na. ⁷ Ja tsi xo toa ë joyamahaina, noho jocha iqui na ra. Mi niihai cató pi mi chanino tsi jënimahuahacaxëhi quiha noho yonati ra. ⁸ Jënima xo mi chani ra. Jabi ëa oquë ca chama bo nama xo ëa. Jato nicati cahëquia. Jasca, ëa nama xo soldado bo ri. Ea nicacani quiha jato ri. “Bocata” i pi ë no tsi bocani quiha. “Bëcahuë” i pi ë no tsi bëcane quiha. Jabi “Jënimahuë” i pi mi no tsi jënimaxëhi quiha noho yonati iquia —nëa tsi capitán raani ca chani nëcaniquë.

⁹ Jatsi quiha Jesu shina-risiquiniquë jahuë chani nicahax na.

—Anomaria tsi xo naa joni ë qui chitimihaina ra. Jia tsi xo. Israël cabo chitimihai ca oquë quiha —i Jesu niquë.

¹⁰ Jesu jisbaya tsi jahari jato capitán xobo qui yosibo bocaniquë. Jënima quiha capitán yonati iniquë ra.

Shinapayo Jesú bësomanina

¹¹ Jisbëria tsi quiha yaca huëtisa, naa Naín icanai ca qui Jesu caniquë. Jasca, jahuë rabëti bo, nohiria misco, tihi cabo ja bëta bocaniquë. ¹² Jatsi yaca qui ja basimacano tsi quiha rësohax ca shinapayo ca joni yaca cacha nohiria bá bohi iniquë. Noitiria ini quiha jahuë jahëhua; bënë imanish ca quiha. Jasca, yama ini quiha jahuë baquë huëtisa rë. Jabi jahuë baquë maihuahi boca hi ja icani quiha. Jasca, ja bëta huëstima ca yacatá ca nohiria ini quiha jato ri. ¹³ Jatsi quiha Jesu cohuënaniquë yoxa jisi na. Jatsi,

—Arayamahuë, caí —i ja qui ja niquë.

¹⁴ Jatsi quiha joni nanëhacani ca caja qui Jesu caniquë. Cahax caja ja motsaniquë. Jatsi niiniquë caja iahai ca joni bo. Jatsi,

—Bësohuë, shinapayó —i Jesu niquë.

¹⁵ Jatsi quiha bësoyama ca joni tsahoniquë pa. Ja chanitapiniquë. Jatsi quiha jahuë jahëhua qui jahari baquë Jesú aniquë. ¹⁶ Ratëniquë nohiria tëquë. Jia tsi Dios ja oahuacanicuë:

—Noqui xërëquë tsi xo Dios Chani yoati Iboiboria ra. Jahuë nohiria yoi bo mëbicansi quiha Dios ra —i jaca niquë.

¹⁷ Jabi toa barí tsi quiha Jesú ani ca huëstima ca nohiria bá nicaniquë. Nëama pacanani quiha toa

chani. Jodioba mai, jato tēamē ca mai bo, tihi cabá tsi Jesú ani ca nicahacani quiha.

Juán dos ca joni raanina Jesu nicati

Mateo 11.2-19

¹⁸ Jabi Jesú ani ca jahuē bo yoati tsi ashimanish ca Juan rabēti bá nicaniquē. Nicaxo tsi quiha Juan ja yoacanicuē. ¹⁹ Jatsi quiha dos ca joni, naa jahuē rabēti bo Juán quēnanicuē Jesu qui raaxēna. Jabi Xabahamati Ibo Jesu iqui ca ja cahēcasni quiha jaa ri, Jatsi,

—“¿Johai ca Xabahamati Ibo ma ni mia? ¿Joni huētsa ó pasoxēhi ni noa?” i Jesu qui cahuē —nēa tsi quiha Juan jato qui nēcaniquē.

Jatsi quiha jahuē rabēti bo Juán raanicuē nicaxēna. ²⁰ Jesu qui bēhax,

—Noqui Juán raaquē. ¿Johai ca Xabahamati Ibo ni mia? ¿Joni huētsa ó pasoxēhi ni noa? Cahēcatsi quiha Juan ra —i Jesu qui jaca niquē.

²¹ Jabi ja bēcaquē tsi quiha nohiria bo jēnimahuahi Jesu iniquē. Huēstima ca nohiria jēnimahuahacani quiha, naa iquicanaibo, yoshi jayanish cabo. Jasca, huēstima ca bēco cabo taismahacani quiha jato ri. ²² Jatsi Juán raani ca joni bo Jesú quēbiniquē:

—Jahari bocata. Ma tsayahana, ma nicahana, tihi cabo Juan yoacata. Taiscani quiha bēco cabo. Tapicani quiha huico choni jaya cabo. Pasohi quiha pasoyamacanaibo. Bēsotēquēcani quiha bēsoyama cabo. Jasca, xabahamati Chani nicacani quiha noitiria cabo. ²³ Jabi ranixēhi quiha ē qui chitimicanaibo ra —nēa tsi Jesu nēcaniquē Juan rabēti bo qui.

²⁴ Jatsi quiha Juán raani ca joni bá Jesu jisbërianiquë. Jisbëriajahuacaquë tsi quiha nohiria bo qui chanitsi Jesu niquë Juan yoati na.

—¿Jahuë ó ma pasoni jisxëna, naa xabachá ca Juan qui ma bocaquë no? ¿Shinapayo cato, naa yoshiní tëtohuahacahai ca huasi jascaria ca joni ó ma pasoni? ²⁵ ¿Jahuë jisi ma bocani? ¿Copixëni ca raiti sahuëhaca joni jisti ó ma pasoni? Toca tsi ja iyamani quiha. Xobo-xoboriá tsi racacani quiha copixëni ca sahuëti jaya cabo. ²⁶ Mato nicaquia. ¿Jahuë ó ma pasoni jisxëna, ja qui cahi na? ¿Dios Chani yoati ibo ó ma pasoni? Jabi Dios Chani yoanish cabo oquë ca ma jisniquë iquia, naa Juan ma jisquë no. ²⁷ Jabi nëca tsi ii quiha Dios Quënëhacanish cabo ó cato Juan yoati na:

“Mia bëbo noho Chani bëhai ca raaxëquia.

Mia bëbo mi quinia rohahuaxëhi quiha” ii quiha
Dios Chani

—nëa tsi nohiria bo qui Jesu nëcaniquë Juan yoati na.

²⁸ Jatsi quiha Jesu jari nëcaniquë Juan yoati na.

—Yama tsi xo Juan oquë ca conish cato ra. Jama, Juan oquë ca tsi xo Diós otoi cato ó ca iriama cato ra. ²⁹ Jabi Juan chani nicahi quiha nohiria tëquë. Jasca, nicahi quiha impuestos bicanai bo ri. Jabi naa nohiria bo tsi xo toa Dios quinia jia ca banahuacanish cabo. Ja tsi xo toa ja ashimahacacana. ³⁰ Jama, Dios quinia jia ca fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabá nianiquë pë. Jato qui yoi quiha. Ja ashimahacacasyamacani quiha —nëa tsi quiha Jesu nëcaniquë Juan yoati na.

³¹ Jatsi Jesu nëcaniquë toa nohiria bo yoati na:

—¿Jahuë jasca ni naa jaboqui bësocanai ca nohiria ra? ¿Jahuë quiri ni naa nohiria pë? ³² Plazá ca ihiai ca ranihuatimaxëni ca xocobo jascaria ca xo. “Bisto no ino” i pi huësti ca maxo no tsi “Pabëcasyama xo noa ra” ii quiha yosahai ca maxo huëtsa, cohuëcatsi na. Jama, “No nahuarino. No cohuëno” i pi jaca no tsi “Tsirिकासqui noa” icani quiha pë. Jabi naa ranihuahacatimaxëni ca xocobo jascaria xo naa nohiria bo ri. ³³ Jabi Juan joquë tsi jato qui yoi quiha jahuë jabi iniquë pë. Joxo tsi Juan samaniquë. Jënë ja ayamaniquë. Tocajano tsi “Yoshi jaya xo” iqui mato ja yoati na pë. ³⁴ Jatsi ë joniquë. Ea ti tsi xo oriquihaina. Ea ti tsi xo jënë acaina. Tocahëno tsi “Oriquitinaxëni, jënë-naxëni tsi xo toa. Jasca, jochacanaibo ya rabënahi quiha pë” iqui mato pë ëa yoati na. ³⁵ Jabi mato qui yoi xo noho jabi ë acaina. Jasca, mato qui yoi tsi xo Juan jabi ri. Jama, tiisiyoi-canaibo qui jia tsi xo noba jabi ra.

Jochahuaxëni ca yoxá Jesu tahë ashimanina

³⁶ Huësti ca fariseobá quiha Jesu qui joi amaniquë ja bëta ja oriquino. Jatsi quiha jahuë xobo qui Jesu caniquë. Cahax ja tsahoniquë oriquixëna. ³⁷ Jabi toa yacatá tsi racani quiha jochahuaxëni ipaonish ca yoxa ri. Fariseoba xobó tsi oriquihi Jesu ini nori ca ja nicani quiha. Nicahax toa tsi quiha ja caniquë jisi na. Botiá ca copixëni ca perojome ja bëniquë. ³⁸ Jicohax Jesu tahë tsi ja mëniniquë. Toá tsi quiha ja araconaniquë. Jatsi jahuë bëho yaxo tsi quiha jahuë tahë bo ashimatsijahuaniquë. Jatsi jahuë boó tsi jahuë tahë ja shinahuaniquë. Shinahuaxo tsi quiha ja

tatsoniquë. Jaquirëquë jahuë tahë qui perojome ja japaniquë ra. ³⁹ Jasca, yoxá ani ca fariseobá, naa Jesu qui joi amanish cató jisni quiha. Jisi tsi ja shinaniquë, “Jochahuaxëni ca naa yoxa nori ca cahëyamahi quiha tonia. Dios Chani yoati ibo yoi pi irohaquí tsi motsahai ca yoxa ja cahëquë aquë ra. Jochahuaxëni ca yoxa tsi xo naa” i ja niquë jamë no. ⁴⁰ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jahuëcara mia yoacasquia ra, Simón —
iquiina.

—Ihuë, Maestró —i Simón niquë.

⁴¹ Jatsi quiha ja qui chani Jesú yoaniquë:

—Tobi quiha dos ca joni bo iniquë. Jato qui chamá parata prestahuahaniquë. Jariapari ca joni qui quinientos ca parata ja aniquë. Naa copixëni ca parata quiha. Jasca, joni huëtza qui nama, naa cincuenta ca parata ja qui ja aniquë. Prestamo quiha. ⁴² Jatsi quiha jahari toa parata ibo qui atí mëtsama ja icani quiha, naa dos ca joni bo rë. Noitiria ca joni bo quiha. Jatsi jato noiquí tsi quiha jato cuenta bo chamá nianiquë ra. Shinajiaxëni ca chama ja ini quiha. Jabi jato cuenta bo chamá niaquë tsi quiha ¿jëni ca joní oquë tsi jahuë chama noini? ¿Cuenta chahitaxëni ca jayanish ca ni? ¿Cuenta pistia ca jayanish ca ni? Ea yoahuë —nëa tsi quiha Simón qui Jesu nëcaniquë.

⁴³ —Tonia oquë tsi noiniquë cuenta chahitaxëni ca jayanish cato ra —i Simón niquë.

—Oca xo ra —i Jesu niquë.

⁴⁴ Jatsi yoxa quiri bësohax Simón qui Jesu chaniniquë:

—Mi xobo qui ë jicoquë ra. Jënëpaxa ë qui mi ayamaquë rë, tachocohati; jama, jahuë bëho yaxo tsi noho tahë ja chocohaquë ra. Jaquirëquë jahuë boó tsi noho tahë ja shinahuaquë. ⁴⁵ E jicoquë tsi ëa mi joihuayamaquë rë, tatsohai cató no. Jama, naa yoxa tsayahuë. E jicoquë rohari tsi noho tahë huëstima tsi ja tatsoquë ra. ⁴⁶ Noho boo qui xëni mi ayamaquë rë. Jama, noho tahë bo qui copixëni ca perojome ja japaquë ra. ⁴⁷ Jaha tsi masahacaquë jahuë huëstima ca jocha iquia ra, ja noiriahä ca quëshpi na. Jama, ichariama ca masaha ca jocha jaya ca tsi xo toa noiyamariahäi cato ra —nëa tsi Simón qui Jesu nëcaniquë.

⁴⁸ Jatsi quiha,

—Masahacaquë mi jocha ra —i yoxa qui Jesu niquë.

⁴⁹ Jatsi chaninatsi mesa tsahonish cabo niquë:

—¿Tsohuëcara ni naa joni sa, naa jocha masahäi cato? —iquiina.

⁵⁰ Jatsi quiha yoxa qui Jesu chaniniquë:

—Mi xabahamahacaquë ra, mi chitimihäi cató no. Bëpasi tsi cata —iquiina.

8

Galileá ca yaca bo qui Jesu shishonina

¹ Jaquirëquë quiha yaca huëtä, yaca huëtä qui Jesu caniquë. Dios Chani yoahi ja caniquë Díós otoiha ca yoati na. Jasca, ja bëta bocaniquë doce ca banahuacanaibo ri. ² Bocaniquë ichariama ca yoxa bo ri, naa ja jënimahuani ca yoxa bo. Jasca, caniquë María Magdalena, naa siete ca yoshi jayanish cato. ³ Jasca, jato bëta caniquë Juana,

Chuza ahuini, naa Herodes empleado. Bocaniquë Susana, yoxa huëtisa bo ri. Jabi Jesu, jahuë rabëti bo, tihí cabo naa yoxa bá orihuapaoni quiha jato parata yoí no.

Bëro sayanish cato

Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9

⁴ Toatiyá tsi Jesu qui huëstima ca nohiria bëcaniquë. Huëstima ca yaca bo ax ja bëcani quiha jahuë chani nicaxëna. Jatsi bëroria ca chani Jesu jato qui yoaniquë jato tiisimaxëna. Ja nëcaniquë:

⁵ —Bëro sayahi quiha joni caniquë. Bëro sayajahuano tsi quiha huësti huësti ca bëro bahi tapái xapaquëniquë. Jahá tsi ja jamahacani quiha. Jasca, jahá ca bëro isa bá piniquë. ⁶ Jasca, bëro huëtisa maxax mai qui xapaquëniquë. Jabi shinahacax ja chonini quiha jënë yama pi ja ini iqui na. ⁷ Jatsi bëro huëtisa masa xërëquë tsi xapaquëniquë. Bëro ya shinahabëquiniquë quiha toa masara pë. Jatsi banahaca ca mapahacani quiha. ⁸ Jatsi bëro huëtisa mai jiaxëni ca qui sayahacaniquë. Shinahaxo tsi huëstima ca bimi ja saihuaniquë. Tihiria ca bimi saini quiha —nëa tsi Jesu nëcaniquë nohiria bo qui.

Chanipama tsi,

—Ea nicati xo jatiroha cabo ra —i ja niquë.

⁹ Jabi Jesús yoani ca chani jahuë rabëti bá cahëyamaniquë. Ja quëshpi tsi,

—¿Jënihi ni naa noqui mi yoahana sa? —i ja qui jaca niquë.

¹⁰ Jatsi quiha Jesús quëbiniquë:

—Mato qui tiisi acacaniquë, naa Diós otoiha ca yoati na. Jonë ca jahuë bo ma cahëxëti xo. Jama,

naa jonë ca jahuë bo cahëyamaxëhi quiha tëxë bo. Ja tsi xo toa nëca ca chani jato qui chaniquia, nicaxo ja cahëyamacano iquish na.

Jahuë chani Jesú bërohuanina jahuë rabëti bo bax na

Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20

¹¹ Jatsi quiha jahuë chani Jesú bërohuaniquë:

—Jabi Dios Chani tsi xo toa sayahaca ca bëro.

¹² Toa bahi tapaí cabo tsi xo toa Dios Chani nicahai ca nohiria bo. Chani ja nicacano tsi johi quiha Satanás. Joxo tsi jato shina ó ca chani tsëchahi quiha rë, ja chahahuayamacano xabahamaha-caxëna. ¹³ Jabi maxax mai qui sayahaca ca bëro jascaria tsi xo nohiria huëtsa. Ranixo tsi Dios Chani biriacani quiha nicaxo na. Jama, jato shina ó tsi tapoyamañi quiha Dios Chani rë. Naamayamañi quiha ja chahahuacanaina rë. Dios Chani tahëhax pi tënëmahacaquí tsi Dios Chani niacani quiha pë.

¹⁴ Jabi masa xërëquë sayahaca ca bëro jascaria tsi xo nohiria huëtsa. Dios Chani nicacaquë jato ri. Jama, Dios quima jato ninihi quiha maí ca jahuë bo. Toa jahuë bo shina-shinacani quiha pë. Jatsi Dios Chani tsiihaqui quiha toa parata ó ja quëëcanaina. Jasca, tsiihaqui quiha toa jato ranihuahai ca jahuë bo pë. Ja quëshpi tsi jato shina ó ca tsi anitimaxëni tsi xo Dios Chani rë.

¹⁵ Jama, maí jiaxëni sayahaca ca bëro jascaria xo nohiria huëtsa. Dios Chani nicacanaibo tsi xo naa. Nicahax jato qui jia quiha jahuë Chani ra. Chahahuacani quiha ra. Chahahuaxo tsi anomaria tsi xo toa Dios bax ja acanaina.

Yoahacati xo Jesu chani
Marcos 4.21-25

¹⁶ ¿Caca nama, oxati nama jahuë lamparina janahi ni ibo pa, tsamaxo na? Tocayamaha quiha. Bëroria tsi janahi quiha, naquëtë ja huëano jicocanaibo bax na. ¹⁷ Jascaria tsi bërohuahacaxëti xo nohiria bo qui yoahama ca tëquë. ¹⁸ Jatsi quini-acaxëcahuë. Jia tsi Dios Chani nicatsacana. Jia pi ma nicano tsi anixëhi quiha mato tiisi. Jama, ja bichi ca tiisi pistia bënoxëhi quiha nicacasyamacanaibo —nëa tsi quiha Jesu nëcaniquë jahuë chani bërohuahi na.

Jesu jahëhua, jahuë noma bo

Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35

¹⁹ Jabi jahuë jahëhua, jahuë noma bo, tihi cabo Jesu qui bëcaniquë. Jama, ja qui basimatimaxëni quiha ja icaniquë ja qui quëtsoni ca nohiria bo iqui na. ²⁰ Jatsi quiha Jesu qui nohiria bo chaniniquë:

—Bëcaquë mi ihua, mi noma bo ra. Xobo cacha niicani quiha. Mia jiscasani quiha —iquina.

²¹ Jatsi quiha Jesú quëbiniquë:

—Noho jahëhua yoi, noho noma yoi bo, tihi cabo tsi xo toa Dios Chani nicacanaibo. Tihi cabo tsi xo toa jahuë yoba acanaibo —iquina.

Yoshini, choca, tihi cabo Jesú janacamanina

Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41

²² Toatiyá tsi quiha noti qui Jesu jiconiquë jahuë rabëti bo ya. Jicohax,

—¿Ja rabëquëx ca qui canomani? —i jato qui ja niquë.

Jatsi shitatsijacanicuë. ²³ Shitajacano tsi quiha notí tsi oxa Jesu iniquë. Jatsi ianë tsi cosporiatsi yoshi niquë. Jato noti rëamëtsi quiha jënë iniquë

rë. Jëtëquëpaimaria jato noti ini quiha. ²⁴ Jatsi Jesu bësomahi ja bocaniquë.

—Jisa Maestró. Jëtëquëpaima xo noa ra —i jaca niquë.

Jatsi quiha Jesu joiniquë. Joixo tsi quiha yoshini, choca, tihi cabo ja raahaniquë. Jatsi quiha janacanicuë yoshini. Pasiniquë ia ri. ²⁵ Jatsi Jesús jato nicaniquë:

—¿Yama ni ë qui ma chitimihaina ra? —iquiina.

Raquëhax,

—¿Tsohuë cara ni naa sa? Ja qui nicahi quiha yoshini, choca pa —i jaca niquë.

Jatsi ja ratëyocanicuë.

Yoshi jayanish ca jënimahuahacanina

Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20

²⁶ Galilea mai jisbaya tsi quiha ia rabëquëx ca qui ja shitacanicuë Gadara icanai ca mai qui.

²⁷ Rërëhax Jesu tëmahinanicuë. Toa xo tsi quiha yoshi jaya cató jato bëchaniquë. Tsoboco ja ini quiha. Siri tsi sahuëti ja sahuëyamani quiha. Jasca, jahuë xobó tsi ja racayamani quiha, rësonish caba maí tsi ja chitëcasni iqui na. ²⁸ Jatsi Jesu tsayahax ja sainiquë. Saihax ja bësojó tsi ja mëniniquë. Jatsi,

—Ea huënahuayamahuë Jesús, mana ca Dios Baquë. Ea tënëmayamahuë iquia —i Jesu qui joni niquë joi pistiamá no.

²⁹ Jabi nëca tsi quiha ja chaniniquë, “Ja quima tsëquëcahuë” i yoshi bo qui Jesu ni nori quëshpi na. Jabi huëstima tsi quiha yoshi bá naa joni qui tsaminiquë rë. Jatsi jahuë yoshi iqui tsi quiha nohiria bá jahuë mëquë bo, jahuë tahë bo, tihi cabo nëxapaoni quiha mëchichó no, ja paxayamano

iquish na. Jama, mëchicho ja tësapaoni quiha. Jasca, xabaca, nihi, tihi cabo qui ja jabapaoni quiha yoshi iqui na. ³⁰ Jatsi quiha,

—¿Jahuë ni mi janë ra? —i toa joni qui Jesu niquë.

—Seis Mil —i quiha joni niquë, huëstima ca yoshi ja qui jiconi nori iqui na.

³¹ Jatsi yoshi bá Jesu bënarianiquë, tënëtiya qui jato ja raayamano.

³² Jabi basima xo tsi quiha yahua jinaya cabá pihi iniquë. Yahua tirixëni quiha. Jatsi quiha,

—Japa toa yahua jinaya cabo qui noqui raat-sana. Jato qui no jicono ra —iriatsi jaca niquë Jesu qui.

Jatsi,

—Bocata —i jato qui Jesu niquë.

³³ Jatsi quiha joni quima ax ja natsëquë-caniquë. Natsëquëhax yahua qui ja jicocaniquë. Jatsi quiha jabatsi yahua tirixëni niquë. Maca ax rënichihax ia qui ja jabayocaniquë. Ja nëachiyocaniquë. ³⁴ Jatsi yahua obëso cabo jabaniquë yaca qui. Jënipijani ca ja yoabonacani quiha. ³⁵ Jatsi nohiria bocaniquë ocapijani ca jisi na. Jesu qui ja bëcaniquë. Toá tsi quiha yoshi jayanish ca joni ja jiscaniquë. Jesu tapái tsaho ja ini quiha. Sahuëti sahuë ja ini quiha. Jënima ja ini quiha. Jatsi ja raquëyocaniquë tsayahax na. ³⁶ Jatsi yoyoxëni ca joni jënimahuahacani nori ca quinia jisnish cabá yoaniquë bëcanish cabo qui. ³⁷ Jatsi pë Jesu bënatsi quiha Gadara maí ca nohiria tëquëtá huaniquë jato ja jisbayano. Ja raquëyocani quiha. Jatsi noti qui ja jicohaca tsi

quiha Jesu caniquë. ³⁸ Jabi yoshi jayanish ca joni Jesu ya cacasniquë jaa ri,

—Mi bëta cacasquia —iquiina.

Jama, jahari jahuë xobo qui Jesú raaniquë.

³⁹ —Mi xobo qui cata. Mi bax Diós aca ca yoata —i ja qui Jesu niquë.

Jisbaya tsi quiha toa yacata xo tsi ja bax Jesú ani ca ja yoabonaniquë ra.

Jairo jahini, jimihacai ca yoxa, tihì cabo jënimahuahacanina

Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43

⁴⁰ Ia rabëquëx ca ax Jesu bacaquë tsi quiha rani tsi nohiria bá joihuaniquë, ja manacanai ca quëshpi na. ⁴¹ Jatsi quiha catiti xobo chama joniquë, naa Jairo icanai cato. Jesu tahë tsi ja mënihaca tsi,

—Noho xobo qui johuë ra —iriatsi ja qui ja niquë.

⁴² Jabi rësopaimaria quiha jahuë jahi iniquë rë. Doce ca año bo jayani quiha. Jatsi ja bëta Jesu caniquë. Ja cano tsi quiha ja qui nohiria quëtsojahuacaniquë. Huëstima ca nohiria quiha.

⁴³ Jabi nohiria xërëquë tsi quiha jimihacai ca yoxa iniquë. Doce ca año no tsi ini quiha ja jimihanina rë. Jasca, jahuë parata tëquë doctor bo qui ja mëani quiha jënimahuahacaxëna. Jënimahuahacatimaxëni ja ini quiha. ⁴⁴ Jabi Jesu cho quiha naa yoxa basimaniquë. Basimaxo tsi quiha jahuë sahuëti quëpë ja motsaniquë. Jatsi jënëtapiniquë ja jimihacaina ra.

⁴⁵ Jatsi quiha,

—¿Tsohuë ëa motsaha? —i Jesu niquë.

—Yama tsi xo toa mia motsahaina ra —i quiha nohiria bo niquë.

Jatsi pasi quiha nohiria bo iniquë. Jatsi,

—Tsayahuë. Mi qui quëtsocani quiha nohiria bo ra, Maestró. Mia tijhacani quiha. ¿Jënahuariahax “¿Tsohuë ëa motsaha?” i mi na ra? —i Jesu qui Pedro niquë.

⁴⁶ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Ea motsayaquë nohiria iquia. E quima ax noho chama tsëquëquë ra —iquiina.

⁴⁷ Jatsi mëmëriatsi quiha yoxa niquë.

—Cahëhi quiha rë —i jamë ja niquë.

Jatsi Jesu qui johax tsi quiha ja bësojó yoxa mëniniquë. Mënixo tsi nohiria bo bësojo xo tsi ja ani ca ja yoaniquë.

—Mia ë motsaquë jënimahuahacaxëna ra. E jënimahuahacatapiquë ra —i Jesu qui yoxa niquë.

⁴⁸ Jatsi,

—Mi jënimahuahacaquë caí, mi chitimihä ca quëshpi na. Bëpasi cata —i ja qui Jesu niquë.

⁴⁹ Chanijano tsi quiha chama Jairo xobo ax chani bëhai ca cahëniniquë. Cahëhax,

—Rësoquë mi jahi pistia rë. Maestro jari huënahuyamahuë —i Jairo qui ja niquë.

⁵⁰ Jama, nichahax Jesu chaniniquë:

—Raquëyamatsina. E qui mi chitimiti xo. Jënimaxëhi quiha mi jahini ra —iquiina.

⁵¹ Jatsi xobo qui ja cahëniniquë. Cahëhax,

—Nohiria ë bëta jicoyamano —i ja niquë.

Jatsi quiha Pedro, Juan, Jacobo, jahini jahëpa, jahuë jahëhua, tihi cabo roha Jesu ya jiconiquë.

⁵² Jahi tahëhax tsi araconahi nohiria tëquë ini quiha. Jatsi,

⁵³ —Arayamacana. Bëso xo ra. Oxa roha —i jato qui Jesu niquë.

Jatsi quiha nohiria bá osaniquë, ja rësoni nori ja cahëcane quëshpi na. ⁵⁴ Jatsi xotaco mëquë Jesú biniquë. Bichi tsi,

—Bësohuë, caí —i ja qui ja niquë.

⁵⁵ Jatsi ja bësotëquëniquë. Ja niitapiniquë. Jatsi quiha,

—Pimahuë —i jahuë nabo qui ja niquë.

⁵⁶ Ratëniquë jahuë nabo, rani-ranihi na. Jatsi, —Jënipijaha ca yoayamacana —i jahuë nabo qui Jesu niquë.

9

Jahuë doce ca rabëti bo Jesú raanina *Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13*

¹ Jesú jahuë doce ca rabëti bo quënaniquë ja caticano. Quënaxo tsi quiha chama jato qui ja aniquë yoshi bo tsëcati, noitiria cabo jënimahuati.

² Jatsi quiha jato ja raaniquë Diós otoiha ca chani ja yoacano, isicanaibo, iquicanaibo, tihi cabo ja jënimahuacano. ³ Yobapama tsi Jesu nëcaniquë:

—Mëquëya bocana. Coti jihui, sota, oriquiti, parata, tihi cabo boyamacana. Rabë ca sahuëti boyamacana; huësti ca roha. ⁴ Tsohuëcaracá xobo qui jicohax toá tsi chitëcana. Chitëquí tsi xobo rari-nayamacana. ⁵ Jasca nohiria bá pi mato joihuayamano tsi toa yaca jisbayacana. Jisbaya tsi mato tahë ca cospo totohacahuë jato jocha jismaxëna. Toca tsi jato qui Dios caxa ma jismati xo —i quiha jato qui Jesu niquë.

⁶ Jatsi quiha ja bocaniquë. Yaca bo ja nacocani quiha, Dios Chani yoahi na. Jasca, jatiroha ca iti xo tsi quiha noitiria cabo ja jënimahuacanicuë.

Juan yamabo yoati Herodés nicanina

Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29

⁷ Jatsi quiha chama Herodés nicaniquë jatiroha ca Jesú ani ca yoati na. Nicahax ja shinarisiquiniquë. Shinati pi ja cahëyamani quiha “Bëso xo Juan yamabo ra” i nohiria bo ni quëshpi na.

⁸ Jasca,

—Elías yamabo tsi xo naa jisiquihaina tonia —i huëtsa bo niquë.

—Bësotëquëquë Dios Chani yoanish ca huësti cato —i quiha huëtsa bo niquë.

⁹ Jatsi Herodes nëcaniquë:

—Juan mapo ë quëësayamëquë ra. ¿Tsohuëcara ni naa joni sa? Anomaria tsi xo toa nohiria bo chanihai ca ja yoati na —iquiina.

Nohiria bo iqui tsi Herodés Jesu jiscasni quiha.

Cinco mil ca joni bo Jesú pimanina

Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14

¹⁰ Jatsi quiha Jesu rabëti bo bacanicuë. Bacaxo tsi quiha ja acani ca tëquë Jesu ja yoanicuë. Jaquirëquë jahuë rabëti bo Jesú boniquë Betsaida yaca quiri. Jato bëta ja icasni quiha jamëpistiá no.

¹¹ Jabi ja bocaquë tsi quiha nohiria bá nicaniquë. Nicaxo tsi quiha ja banahuacanicuë jato ri. Jatsi nohiria Jesú joihuaniquë. Joihuaxo tsi quiha Diós otoi ca yoati jato ja yoanicuë. Jasca, noitiria cabo ja jënimahuanicuë.

¹² Jaquirëquë yata tsi quiha ja qui jahuë rabëti bo bëcaniquë. Caquë quiha bari. Bëhax tsi jahuë rabëti bo ja qui chaniniquë:

—Basima ca yaca bo, huai bo, tihi cabo qui nohiria raatsana. Oxati bo, piti, tihi cabo ja bicano ra. Yama tsi xo nëá ca racati ra —i Jesu qui jaca ni quiha.

¹³ Jatsi quiha,

—Jato pimacana —i jato qui Jesu niquë pa.

Jatsi,

—Yama tsi xo nëá ca piti ra. Cinco ca mapari, dos ca sanino, jaroha tsi xo rë. ¿Naa nohiria tëquë bax mapari copihi caxëhi ni noa pa? —i ja qui jaca niquë.

¹⁴ Jabi toá tsi quiha cinco mil ca joni bo mani ini quiha. Huëstima quiha. Jatsi,

—Maxo cincuenta, maxo cincuenta, nëca tsi nohiria tsahomatsacana —i jahuë rabëti bo qui Jesu niquë.

¹⁵ Jatsi toca tsi ja acaniquë. Nohiria tëquë ja tsahomacanicuë. ¹⁶ Jaquirëquë cinco ca mapari, dos ca sanino, tihi cabo Jesús biniquë. Bixo tsi quiha mana nai qui tsayahax tsi “Gracias” Dios qui i ja niquë piti quëshpi na. Jatsi mapari ja tëxënamanicuë. Tëxënamaxo tsi jahuë rabëti bo qui ja aniquë nohiria bo qui ja taacano. ¹⁷ Piniquë nohiria tëquëta. Ja sëyayocanicuë. Jaquirëquë mapari quësi bo, sanino, naa pihama ca quësi bo ja catiacanicuë ra. Doce ca caca ja rëacani quiha.

—*Xabahamati Ibo xo Mia —i Pedro nina Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29*

18 Xaba huëtsá tsi Jesu bëhoxno tsi quiha ja bëta jahuë rabëti bo iniquë. Jatsi jato ja nicaniquë:

—¿Tsohuë ni ëa? ¿Jënihi ni nohiria bo ëa yoati na? —i jato qui Jesu niquë.

19 Jatsi jahuë rabëti bá quëbiniquë:

—“Ashimanish ca Juan yamabo përe xo mia” ii quiha huëstima cabo. “Elías yamabo” ii quiha huëtsa bo. Jasca, “Dios Chani yoanish cabo ó ca huësti cato, naa rësonish cabo quima ax tëronoyamëtax cato” ii quiha tëxë bo —nëa tsi Jesu qui ja nëcapaniquë.

20 Jatsi jato ja nicaniquë:

—¿Japa mato tsa ni? ¿Tsohuë ë nori ca icanai? —i Jesu niquë.

Jatsi quiha,

—Dios raahacanish ca Xabahamati Ibo xo mia ra —i Pedro niquë.

Ja rësohai yoati tsi Jesu chaninina

Mateo 16.20-28; Marcos 8.31–9.1

21 Jatsi jahuë rabëti bo Jesú yobaniquë, tsohuë ja iqui ca ja yoayamacano iquish na. 22 Yobapama tsi ja nëcapaniquë:

—Tënë-tënëxëquia naa Nohiria Baquë ë nori cato ra. Jasca, ëa niacaxëcani quiha yosibo, arati ibo-iboria bo, Dios yoba tiisimacanaibo rë. Tihi cabá ëa namëcaxëcani quiha. Jama, tres bari huinocaquë tsi bësotëquëxëquia ra —i jahuë rabëti bo qui ja niquë.

23 Jaquirëquë Jesu nëcapaniquë:

—Ea pi banahuacasquí tsi ma acatsai ca ma shinayamaxëti xo. Jatiroha ca barí tsi mato cruz ma iano ra. Iaxo ëa ma banahuano. 24 Jabi

xabahamahacayamaxëhi quiha toa jahuë noma jabi ó quëemisxëni cato. Jama, xabahamahacaxëhi quiha jahuë noma jabi chihohuahai cato ëa tahëxo na. ²⁵ Jatsi jatiroha ca maí ca jahuë bo joní bëbomitsa, ricoria ca iquiina. Jama tënëtiya qui pi caquí tsi ¿jahuëcara ca ja bëbona? ²⁶ Jasca pi ëa, noho chani, tihí cabo qui jaboqui nohiria bërabino tsi jato qui bërabixëquia ëa ri, xaba huëtsa ë joxëquë no. Toa barí tsi Rey jascaria tsi, naa noho ángel bo ya tsi joxëquia ra, noho jahëpa chamá no. ²⁷ Mato parayamaquia, “Díós otoiha ca oquë jisxëqui mato ichariama cabo” iquia. Rësonox pari tsi ja otoiha ca oquë jiscaxëcani quiha —nëa tsi quiha Jesu nëcaniquë.

Jahuë oquë Jesú jismanina

Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8

²⁸ Nëca tsi chanixo tsi Pedro, Jacobo, Juan, tihí cabo maca qui Jesu boniquë oquëri ca semaná no. Jaha tsi Dios qui ja bëhoxcasni quiha. ²⁹ Dios qui bëhoxjano tsi quiha jahuë bëmana jaria jabitiniquë. Jasca, joxonaria-niquë jahuë sahuëti. ³⁰ Jatsi jisiquitapiniquë rabë ca joni bo. Ja bëta chaníhi ja icani quiha. Moisés yamabo, Elías yamabo, tihí cabo jisiquini quiha. ³¹ Jabi mana ca oquë ca ja jayacani quiha jato ri. Anomaria jato jaria ini quiha. Jabi chaninahi ja icaniquë, naa Jerusalén tsi Jesu nahai ca yoati na. ³² Jabi coshi ini quiha Pedro, Jacobo, Juan, tihí caba bëro. Jatsi ja bësocaniquë. Bësoxo tsi quiha Jesu, ja bëta rabë ca niíhai ca joni bo, tihí cabo ja jiscaniquë. ³³ Jatsi nai qui Moisés yamabo, Elías yamabo, tihí cabá jisbayano tsi Pedro chaniniquë:

—Noqui jia tsi xo nëá no iquiina. Tres ca tapas no ano ra. Huësti mí-na, huësti Moisés yamabá-na, huësti Elías yamabá-na —i ja ni quiha.

Jabi toca tsi Pedro chaniniquë, ratëhi na. ³⁴ Jari chanijano tsi quiha tsëmo joniquë. Joxo tsi jato ja mapaniquë. Jatsi tsëmo qui Moisés yamabo, Elías yamabo, tihi cabo jicoquë tsi quiha ja raquëcaniquë. ³⁵ Jatsi tsémó ca joi ja nicacanicuë:

—Noho Baquë tsi xo naa. E bini ca tsi xo naa noho yonoco ati. Ja qui nicatsacana —i joi niquë.

³⁶ Jatsi joi pasiquë tsi quiha toá tsi Jesu iniquë. Jamëpistia quiha. Toatiyá tsi ja jiscani ca jahuë bo jahuë rabëti bá yoayamani quiha. Ja bëpacani quiha jënipijani ca yoati na.

*Yoshi jayanish ca baquë Jesú jënimahuanina
Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29*

³⁷ Maca quima ax botëxo tsi quiha nohiria huëstima ca ja bëchacanicuë huëaquë no. ³⁸ Jatsi nohiria xërëquë ó ca joní Jesu quënaniquë:

—Anoma tsi xo noho baquë ra, Maestró. Noho baquë yoi ra. Tsayapa. ³⁹ Noho baquë qui yoshini tsamihaca tsi sai-saihitapihi quiha noho baquë rë. Jatsi noho baquë caxo amahi quiha. Jatsi bacoxhi quiha rë. Natohuahi quiha. Natohuaxo tsi jisbayahi quiha ra. ⁴⁰ Jasca, “Noho baquë ó ca yoshi tsëcacahuë” i mi rabëti bo qui ë quë. Tsëcatimaxëni ca xo rë —nëa tsi Jesu qui joni nëcaniquë.

⁴¹ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Chitimitimaxëni ca yosaxëni ca nohiria xo mato pë. ¿Jahuë tihi tsi mato tënëxëhi ni ëa pë? Mi baquë nëri bëhuë —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

⁴² Jatsi baquë basimano tsi yoshiní mai qui baquë nianiquë. Caxo ja amahacani quiha. Jatsi yoshi Jesú raahaniquë. Raahaxo tsi quiha ja jënimahuaniquë. Jaquirëquë jahuë jahëpa qui jahari ja aniquë. ⁴³ Jatsi Dios chama-chamaria qui nohiria tëquë ratëyoniquë tsayahax na.

Ja rësoxëhai yoati tsi Jesu chaninina

Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32

Jari Jesú ani ca yoati tsi nohiria chaninano tsi quiha jahuë rabëti bo qui Jesu chaniniquë:

⁴⁴ —Jia tsi ëa nicacana, ma shina-bënoyamano iquish na. Nohiria caxaxëniria cabo qui ë mëahacaxëti xo —i ja niquë.

⁴⁵ Jama, Jesú yoani nori ca ja cahëyamacani quiha. Jato joma quiha. Jari jato qui jonë ini quiha ja yoanina. Jama, Jesu ja nicayama-caniquë ja yoaha ca ja bërohuano, raquëquí na.

¿Tsohuë ni oquë cato?

Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37

⁴⁶ Jatsi chaninatsi Jesu rabëti bo niquë, tsohuë jato oquë ca ixëti iqui ca yoati na. ⁴⁷ Jabi ja chaninacana nori ca Jesú cahëni quiha. Cahëxo tsi quiha baquë pistia ja biniquë. Bixo tsi ja tapaí ja nimaniquë. ⁴⁸ Nimahax,

—Ea joihuahi quiha tsohuëcara ca noho janë tsi naa baquë pistia joihuahai cato. Jasca, ëa raanish ca ri joihuahi quiha ëa joihuahai cato. Nicapari-cana. Oquë-oquëriaxëhi quiha mato xërëquë ó ca iriama cato ra, naa baquë pistia jasca cato —nëa tsi jato qui Jesu nëcaniquë.

Jesu rabëti yoi bo

Marcos 9.38-40

⁴⁹ Jatsi Juan chaniniquë:

—Jisa, Maestró. Mi janë tsi yoshi tsëcahai ca joni no tsayahitaquë ra. Tsayaxo toa joni no jënëmacas-hitaquë noba maxo quirim ja iqui iqui na —i Jesu qui Juan niquë.

⁵⁰ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jënëmayamacana. Noba rabëti tsi xo toa noqui pasomahama cato ra —iquiina.

Jacobo, Juan, tihì cabo Jesú raahanina

⁵¹ Jabi basima quiha nai qui Jesu tërohacati xaba iniquë. Toatiyá tsi raquëhaxma tsi Jerusalén qui ja cacasni quiha. ⁵² Jatsi rëquë tsi joni bo ja raaniquë jahuë quinia ja rohahuacano. Jatsi, Samariá ca yaca qui ja jicocaniquë, chitëti iti Jesu bax mëraxëna. ⁵³ Jama, jato yaca qui Jesu cahëquë tsi quiha samariabá jato chitëmacasyamani quiha, Jerusalén qui ja bocanai ca ja jiscani quëshpi na. ⁵⁴ Jatsi samariabo qui Jacobo, Juan, tihì cabo caxaniquë. Caxahax,

—¿Naipá ca chihi baaxëhi ni noa, Ibobá, jato mëshati, naa Elías yamabá ani jascaria? —i Jesu qui jaca niquë.

⁵⁵ Jatsi Juan, Jacobo, tihì cabo quiiri bësoso tsi quiha Jesú jato raahaniquë. ⁵⁶ Jatsi yaca huëtsa qui ja bocaniquë chitëxëna.

Mahitsa ca banahuacanaibo

Mateo 8.19-22

⁵⁷ Bahí tsi bohocanajacano tsi,

—Jahuëniacara qui mi caxëhai ca mia banahuaxëquia —i huësti ca joni Jesu qui niquë.

⁵⁸ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jato quini bo jaya xo tsaca bo. Jasca, naha jaya xo isa bo. Jama, ëa, naa mana ax johax ca tsi xo toa racati xobo yama cato —iquiina.

⁵⁹ Jatsi joni huëtsa qui Jesu chaniniquë:

—Ea banahuahuë —iquiina.

Jama,

—Mi bëta cacasquia ra. Jama, jaboqui canoma xo ëa ra. Rësopaimaria xo noho jahëpa. E maihua-parixëti xo —i joni niquë.

⁶⁰ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jato nabo Dios chahahuayamacanaibá maihuano. Mi yonoco tsi xo toa Dios Chani yoahi cati, naa Diós otoiha ca yoati na —iquiina.

⁶¹ Jatsi,

—Mi bëta caxëquia, Taitá. Huënyamaxëhuë. Jahari noho xobó cabo qui ë caapariti xo jato joihuaxëna —i joni huëtsa niquë.

⁶² Jama, ja qui Jesu chaniniquë:

—Noho yonoco pi chitahëhuaquí tsi jahari mi jahuë bo qui mi bacayamano. Ibo Dios bax yonocoyoití mëtsama xo toa jahari bacacatsai cato ra —iquiina.

10

Setenta ca joni bo Jesú raanina

¹ Jaquirëquë setenta ca joni bo Ibo Jesú biniquë. Bixo tsi quiha rëquë tsi dos, dos, dos tsi jato ja raaniquë ja shishocatsai ca yaca tëquë qui.

² Raapama tsi ja nëcaniquë:

—Huëstima tsi xo toa tësahacati cato ra, ichariama yonococanaibo nori. Ja quëshpi tsi Ibo Dios nicacana, yonati bo ja raano ja bax

yonocoti. ³ Jatsi, bocata. Mato raaquia. Cama xërëquë ó ca oveja xocobo jascaria ixëqui mato. ⁴ Jatsi parata, sahuëti, zapato bo, tihi cabo boyamacana. Jasca, bahí tsi bamayamacana, nohiria joihuaxëna. ⁵ Jasca, xobo qui jiconox pari tsi “Dios mato shomahuano” icana ibo qui. ⁶ Jabi toá pi rabënacatsai ca joni racano tsi toá tsi chitëxëhi quiha ma shomahuahaina. Jama, xobo ibo pi rabënacasyamano tsi ma joihuahai ca jahari bicana. ⁷ Jasca, xobo qui jicohax xobo rarinyamacana. Huësti ca ití tsi chitëcana. Toa xo tsi ma taahacahai ca jahuë bo picana. Jabi jahuë yonoco quëshpi tsi orihuahacaxëti xo yonati. ⁸ Jabi yacatá ca nohiria bá mato joihuano tsi mato qui ja taacanai ca jahuë bo picana ra. ⁹ Jasca, toá ca iquicanaibo jënimahuacana. Jënimahuahax, “Mato basima tsi xo Diós otohaina” icana jato qui.

¹⁰ ‘Jama, yacatá ca nohiria bá pi mato joihuayamano tsi jato calle bo qui bocata. ¹¹ Toá tsi “Mato yacatá ca cospo jaya xo noba tahë bo pë. Bicasyama xo noa. Bitá” i jato qui cana. Jasca, “Mato parayamaqui noa. Jaboqui mato qui basimaria Diós otohai ca joquë ra” i jato qui cana. ¹² Parayamaquia. Copiti barí tsi anomari-axëhi quiha naa yacatá ca nohiria copi ra; naa jochahuaxëni ca Sodoma yaca oquë ja iti quiha.

Nicamixëni ca yaca bo

Mateo 11.20-24

¹³ ‘Noitirixëhi quiha mato Corazín cabá. Noitirixëhi quiha mato ri, Betsaidá cabá. Mato yaca bo xo tsi huëstima ca jisti bo acacani quiha; mahitsa rë. Jabi jochahuaxëni ca Tiro y Sidón yaca

bo xo tsi jasca ca jisti bo acacaro hapino tsi naama tsi jato jocha quima Dios quiri ja bēsoquē acaniquē ra. Bamaxoma tsi moro ja sahuēquē acaniquē cohuēqui na. Jasca, chihi mishpó tsi ja tsahoquē acaniquē, jato cohuē jismaxēna. ¹⁴ Nicaparicana. Copiti barí tsi anomariaxēhi quiha mato copi ra; Tiro y Sidón yacatá ca jochahuaxēni ca nohiria oquē ja iti quiha. ¹⁵ ¿Japa mato Capernaum yacatá cabá? ¿Nai qui bocascanai pa? Maj. Tēnētiya qui botēxēqui mato iquia —nēa tsi Jesu nēcāniquē jochahuaxēni ca yaca bo yoati na.

¹⁶ Jatsi Jesú jahuē rabēti bo yobaniquē:

—Ea nicayoihi quiha mato chani nicacanaibo. Jasca, ēa niahi quiha mato chani nicacasyamacanaibo. Jasca, ēa raanish ca niahi quiha ēa bicasyamacanaibo —i ja niquē.

Setenta cabo bacanina

¹⁷ Jatsi rani tsi setenta ca raahacanish cabo baniquē.

—Noqui nicahi quiha yoshi bo pa, Ibobá, naa mi janē tsi jato qui no chaniquē no —i jaca niquē.

¹⁸ Jatsi Jesu jato qui chaniniquē:

—Dios Chani ma yoaquē tsi Satanás jahuē chama bēnohai ca ē jisitaquē ra. Ja bēbohacahitaquē ra. ¹⁹ Jabi chama mato qui aquia noqui pasomaha cato chama bēboxēna. Rono, nibo, tihi cabo xērēquē tsi coti mētsaxēqui mato. Mato ayamacaxēcāni quiha ra. ²⁰ Jasca, yoshi ma natsēcāhai ca iqui tsi ranixēqui mato. Jama, oquē tsi ma ranixēti xo, naipá ca libro ó tsi mato janē bo quēnēhacani iqui na —nēa tsi Jesu nēcāniquē jahuē bēcānish ca rabēti bo qui.

*Jesu raninina**Mateo 11.25-27; 13.16-17*

²¹ Espíritu Santó tsi Jesu rani-ranitapiniquë. Ranihax ja chaniniquë:

—Oquë-oquëria ca xo mia ra, Jahëpá. Mia tsi xo naipa, mai, tihi cabo yonati Ibo-iboria. Mi qui “Gracias” iquia, tiisi jayamacabo qui mi Chani jia ca mi jisiquimahai quëshpi na. Jia tsi xo ra. Jasca, maí ca tiisi jaya cabo quima mi tiisi-tiisiria jonëmahacaquë ra, ja cahëyamacano iquish na. Jabi toca tsi mi acai ca quëshpi tsi “Gracias” mi qui iquia, Jahëpá. ²² Jasca, nicaparicana, joni bá. Chama ë qui noho Jahëpá aniquë, jahuë bo tëquë yonati. Jabi yama tsi xo toa ëa, naa Dios Baquë-baquëria cahëyoihaina. Noho Jahëpa roha tsi xo toa ëa cahëyoihai cato. Jasca, yama tsi xo Jahëpa Dios cahëxëni cato. Jahëpa Dios cahëxëni ca roha ca ëa xo naa, naa jahuë baquë yoi. Jasca, Jahëpa Dios cahëcani quiha chahahuacanaibo ri, naa ë quënani cabo. Jato qui noho jahëpa jisiquimaquia ja cahëcano iquish na —nëa tsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

²³ Jatsi jahuë rabëti bo quiri Jesu bësoniquë. Bësohax jato qui ja chaniniquë:

—Shoma xo mato ra. Jia tsi xo ma jisina. ²⁴ Jabi ë acai ca jahuë bo huëstima cabá jiscasniquë, naa Dios Chani yoanish cabo, rësonish ca chama bo ri. Ja jisyamacani quiha rë. Jasca, ë yoahai ca jahuë bo ja nicacas-caniquë, jaboqui ma nicahai jascaria. Jama, nicati mëtsama ja icani quiha —i Jesu niquë.

Jabi jiaxëni ca jayanish ca samariabo

²⁵ Jatsi jodioba yoba bo cahëxëni ca joni Jesu qui joniquë tanamacatsi na. Johax,

—¿Jënahuaxëhi ni ëa, Maestró, bëso-bësopaoxëna? —i ja niquë.

²⁶ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—¿Jënihi ni Moisés quënënina? ¿Jahuë ja quënëni? —iquiina.

²⁷ Jatsi yoba cahëxëni cató quëbiniquë:

—“Mato joiti, mato shinana, mato coshi, tihi cabá tsi Dios ma noixëti xo. Jasca, mato rabëti bo ma noixëti xo, mamë ma noihai jascaria” ii quiha —i joni niquë Jesu qui.

²⁸ Jatsi,

—Jabija tsi xo toa mi yoahana. Tocapihi tsi bësoxëqui mia ra —i ja qui Jesu niquë.

²⁹ Jama, tocacasyamani quiha yoba cahëxëni cato rë. Jatsi parahax,

—¿Tsohuë ni toa noho rabëti cato sa? —i joni niquë Jesu qui.

³⁰ Jatsi naa chani Jesú yoaniquë ja cahëno iquish na.

—Jabi joní Jerusalén jisbayaniquë. Jericó yaca qui cahi ja ini quiha. Bahí tsi ja co-cono tsi yomacanaibo ja qui tsaminiquë rë. Jahuë sahuëti, jahuë parata, tihi cabo ja yoma-cani quiha. Ja sëtiajahuacani quiha. Sëtiaxo tsi quiha bahí tsi ja jisbëriacanicuë rësoti. ³¹ Toatiyá tsi quiha toa bahí tsi co-cohi arati ibo iniquë. Noitiria ca joni ja jisniquë ra. Jisi tsi tëtiaquiria tsi bahi qui ja riiniquë.

³² Jaquirëquë joni huëtsa joniquë. Levita ja ini quiha, naa Dios xobó tsi yonocohai cato. Joni tsayaxo ja tëtianiquë jaa ri, mëbicasyamaquí na.

³³ ‘Jaquirëquë joniquë samariabo, naa jodiobo qui yoixëni ca nohiria. Co-copama tsi noitiria ca joni ja jisniquë jaa ri. Jisi tsi, “Noitiria tsi xo naa joni ra” i ja ni quiha. ³⁴ Ja qui caxo tsi quiha jahuë quëësi bo ja chëxaniquë. Chëxaxo tsi ja yaboniquë. Jatsi jahuë burro qui noitiria ca joni ja jananiquë. Janaxo tsi quiha jahuë oxati xobo qui ja boniquë. Jaha xo tsi joni ja shomahuaniquë ra. ³⁵ Jatsi huëaquë tsi quiha dos ca parata copixëni cabo xobo ibo qui samariabá aniquë. “Naa noitiria ca joni ó bësóna” i ibo qui ja ni quiha. “Naa parata mi narisno tsi mia copixëquia jahari ë joquë no” i ja ni quiha —nëa tsi Jesu nëcaniquë toa chani yoahi na. ³⁶ Chani yoahax,

—¿Jahuë shinahai, naa tres ca joni yoati na? ¿Jëni ca ni toa sëtiahacanish ca joni qui rabëti jascaria cato? —i yoba cahëxëni ca qui Jesu niquë.

³⁷ Jatsi joní quëbiniquë:

—Shomahuanish ca samariabo quiha —
iquiina.

—Cata. Ja ani jasca ca mi ano mia ri ra —i Jesu ja qui niquë.

Marta, María, tihí cabo qui Jesu shishonina

³⁸ Jahuë rabëti bo ya capama tsi yaca qui Jesu cahëniquë. Jahá tsi quiha racaniquë yoxa, naa Marta icanai cato. Jabi Jesu qui joi ja amani quiha jahuë xobó tsi ja chitëno. ³⁹ Jabi noma Martí jayani quiha, naa María icanai cato, naa Jesús ti-isimahai ca nicacatsai cato. Jesu tahë tsi quiha ja tsahoniquë nicaxëna. ⁴⁰ Jama, nicatimaxëni Marta ini quiha shishocanaibo ja taahai ca iqui na. Jahuë

yonoco shina-shinahi ja ini quiha. Jatsi Jesu qui Marta caniquë. Cahax,

—Ea shinahuë, Ibobá. Noho nomá ëa jisbayaquë pë. Emë pistia xo taahai ca ëa xo naa rë. “Mi rëquëmë mëbihuë” ina ja qui —nëa tsi Marta nëcaniquë jahuë noma yoati na.

⁴¹ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Huëstima ca jahuë bo yoati tsi shina-huëjënahi quiha mia rë. Jënima tsi xo mi acaina. ⁴² Jama, huësti ca jahuë narisqui mia axëna. Oquë tsi xo Mariá acaina, noho chani nicacastsi na. Mëbihacatimaxëni tsi xo toa ja nicahana —i ja qui Jesu niquë.

11

Jahuë rabëti bo Jesú tiisimanina bëhoxti ja cahëcano

Mateo 6.9-15; 7.7-11

¹ Jabi Dios qui bëhoxhi Jesu iniquë. Ja jatiquë tsi quiha,

—Bëhoxti noqui ri tiisimana, Ibobá, naa Juan yamabá jahuë rabëti bo tiisimani jascaria —i jahuë rabëti bo ó ca huësti ca niquë.

² Jatsi jato Jesú yoani tsi xo naa:

—Bëhoxhi tsi nëcacana:
“Oquë xo mi janë ra, Jahëpá.
Nohiria mi ototsano ra” icana.

³ Jasca,

“Jatiroha ca barí tsi piti noqui ana” icana.

⁴ Jasca,

“Noba jocha mëbina, naa noqui yosicanaibo tëquë
no noihai ca quëshpi na.

Jochati no tanamahacayamano” icana

—nëa tsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

Dios qui bëhoxcana

⁵ Jatsi nëca tsi Jesu chaniniquë jahuë rabëti bo qui:

—Shinaparicana. Rabëti bo jaya xo mato tëquëta. Jabi mato rabëti xobo qui ma camitsa huëatiscano tsi mapari baaxëna. Cahax, “Tres ca mapari ë qui prestahuahahuë, noho rabëti. ⁶ Noho xobo qui cahëyaquë noho rabëti. Paxnahi quiha. Yama tsi xo ja qui ë ati cato rë” i ja qui ma mitsa. ⁷ Jatsi xobo xara nëca tsi ja quëbimitsa, “Jishopë. Quëbëhacaquë caiti rë” iquiina. “Oxatí xo noa, naa ëa, nohó-na bo. Joinoma xo ëa ra, mapari mi qui axëna” i mato qui ja mitsa quiha. ⁸ Jabi mato rabëti joicasyamamitsa mato qui mapari axëna, mato rabëti ja iquë ri. Jama, naama pi xobo ibo ma quënano tsi joixëhi quiha mapari mato qui axëna iquia ra. ⁹ Jascaria, Dios qui bëhoxpiquí tsi bënëcana iquia ra. Mato qui acacaxëhi quiha. Mëracana. Mërapiquí tsi bixëqui mato. Mato bax japëcahacaxëhi quiha jahuë caiti. ¹⁰ Bënëhai ca qui acacaxëhi quiha. Bixëhi quiha mërahai cato. Japëcahaca-xëhi quiha caiti tsohuëcara ca quënëhai ca bax na. ¹¹ Shinaparicahuë. “Sani picasquia” i pi mato xocobo no tsi ¿ja qui rono acaxëcanai pa? ¹² “Bachi picasquia” i pi ja no tsi ¿ja qui nibo acaxëcanai pa piti? ¹³ Jabi mato xocobo qui jahuë jia cabo ati cahëxëni xo mato, jochacanaibo ma iquii ri. Tocapimano tsi ¿bënëcanaibo qui oquë tsi Espíritu Santo ayamayamaxëhi ni mato naipá ca Jahëpa ra? —nëa tsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

*Yoshi pasomaha ca chani**Mateo 12.22-30; Marcos 3.19-27*

¹⁴ Jabi joni quima yoshi niahi quiha Jesu iniquë. Yoshi iqui tsi jaro naa joni ini quiha. Jama, yoshi Jesú tsëcaquë tsi quiha chanitsi joni niquë ra. Jatsi ratëniquë nohiria bo ra tsayahax na. ¹⁵ Jama, Jesu pasomaha chanitsi nohiria huësti huësti ca niquë pë.

—Naa joni mëbihi quiha Satanás, naa yoshi bo ibo-iboria ra. Satanás chamá tsi yoshi bo tsëcahi quiha tia —i jaca niquë Jesu yoati na.

¹⁶ Jatsi,

—Naipá ca jisti-jistiria ahuë ra —i Jesu qui huëtza bo niquë pë tanamaxëna.

¹⁷ Jama, ja shinacanaí ca cahëquí tsi jato Jesú quëbiniquë:

—Jabi quëyohacaxëhi quiha país ca nohiria bo, ja nianacaquë no ra. Jasca, quëyohacacaxëcani quiha xobó ca nohiria ri, ja iquinacaquë no.

¹⁸ Jasca jamë pasomaha pi Satanás iquinano tsi ¿jënahuariahax jahuë chama naamana? Nëcaquia ra, ëa mëbihi quiha Satanás, yoshi bo tsëcati i ma ai quëshpi na. ¹⁹ Yoshi bo tsëcati pi Satanás ëa mëbino tsi ¿tsohuë ni toa mato nohiria yoi mëbiti ibo-iboria? Yoshi bo tsëcacani quiha jato ri. ¿Tsohuë ni toa jato tsëquëmati ibo ra? ¿Satanás ma ni? Ja tsi xo toa mato qui quësoxëhi quiha mato nohiria yoi bo iquia. ²⁰ Jabi Dios chamá tsi yoshi bo ë tsëcaquë ra, Satanás chamá tsi nomari. E aca cató tsi bëro tsi xo toa mato qui Diós otoi ca johana ra.

²¹ Jabi chamaxëni ca joní jahuë xobó ca jahuë bo ó bësono tsi jënima ca xo jahuë jahuëmishni bo. Yomahacatimaxëni ca xo. ²² Jabi toca xo Satanás

ri. Jënima xo jahuë jahuë bo. Jama Satanás oquë ca pi jono tsi bëbohacahi quiha Satanás ra. Joxo tsi Satanás iquinati jahuë bo mëbihi quiha. Jaquirëquë, jahuë jahuë bo bichi quiha.

²³ ‘Jabi ëa pasomaha yoi tsi xo ë bëtama cato. Jasca, noho yonoco pasomaha tsi xo toa ëa mëbiyamahai cato.

Bacahai ca yoshini

Mateo 12.43-45

²⁴ ‘Jabi joni quima yoshi tsëcahacano tsi xaba qui cahi quiha. Caxo tsi iti huëtsa mërahi quiha chitëxëna. Mahitsa mërahax, “E jisbëriani ca xobo qui jahari caxëquia ra” ii quiha yoshini rë. Jatsi bacahi quiha pë. ²⁵ Bacaxo tsi joni tsayahi quiha. Jaboqui jënima xo joni, bahuëhaca ca xobo jascaria. ²⁶ Ja jisbëriani ca joni tsayahax catëquëhi quiha pë, naa jabë yoshi huëtsa bo mërahi na. Jatsi siete ca yoshi yoixëni cabo bëhi quiha ja bëtati. Jatsi joni qui jicocani quiha jato tëquëta racaxëna. Jariapari ïriama joni iniquë, jama jaboqui noitinoitiria nori —nëa tsi jato qui Jesu nëcaniquë.

Jesu nicacana

Mateo 12.38-42; Marcos 8.12

²⁷ Nëca tsi Jesu chanino tsi quiha nohiria xërëquë ó ca yoxá quënaniquë:

—Shoma xo mi ihua, naa mia comanish cato ra. Shoma xo mia chocho amanish cato ra —iquiina.

²⁸ Jatsi,

—Jama xo. Shoma tsi xo Dios Chani nicacanaibo. Shoma tsi xo Dios Chani acanaibo iquia —i ja qui Jesu niquë.

29 Tocajano tsi quiha ja qui quëtsotsi nohiria misco niquë. Jatsi jato qui ja nëcaniquë:

—Anomaria tsi xo no bëta jaboqui bësobëquicanaibo rë. E acai ca jisti-jistiria roha jiscascani quiha pë, ë qui chitiminox pari. Maj. Jonás jisti roha jato qui axëquia. 30 Jabi sani chahita jatoquë quima Jonás xabahamahacaquë tsi quiha jahuë chani Nínive yacatá ca nohiria bá chahahuaniquë ra. Jato qui jisti Jonás ini quiha jato chahahuamaxëna. Jascaria, naa xaba ó ca bësocanaibo qui jisti ixëquia ëa ri, naa Nohiria Baquë ë nori cato.

31 Copiti barí tsi bësotëquëxëhi quiha yoxa chama, naa Shiba mai ax jonish cato. Bësotëquëcaxëcane quiha naa xabacá ca nohiria bo ri. Jatsi toa barí tsi jato qui quësoxëhi quiha naa yoxa chama, ëa ja chahuayamacana iqui na. Naa yoxa chama tsayacana. Nëama ja caniquë chama Salomón yamaba tiisi nicaxëna. Jama, nëá ca Salomón oquë ca jisqui mato ra. Jisi tsi nicayamaqui mato pë. 32 Jasca, bësotëquëcaxëcane quiha Nínive yacatá ca nohiria bo ri, copiti barí no. Naa xabacá ca nohiria qui quësocaxëcane quiha jato ri. Jabi jato qui Dios Chani Jonás yoaquë tsi quiha jahuë chani qui ja chitimicaniquë. Jama, nëá ca tsi Jonás oquë ca jisqui mato ra. Toa jahuë chani chahuayamaqui mato pë.

Noba quinia bërohuahi quiha noba shinana

Mateo 5.15; 6.22-23

33 Jabi lamparina tsamaxo tsi ¿caca nama janahi ni ibo pa? Jahuë ití tsi janahi quiha ra. Jatsi naquëtë qui jicoxo tsi huëa jisxëhi quiha nohiria.

34 Jascaria tsi mëbihacaxëhi quiha nohiria, shina jia

ca jayapiquí na. Mato quinia bērohuaxēhi quiha mato shinana, ja jēnimacaquē no. Jatsi jabi jia ca jayaxēhi quiha mato ra. Jama shina yoi pi jayahi tsi tsēmó tsi coxēqui mato rē. ³⁵ Jatsi quini-acaxēcahuē, mato shina ó ca huēa nocahuahacayamano, ja yoinayamacano iquish na. ³⁶ Mato shina pi jēnimano tsi, tsēmó pi ma bohoyamano tsi, huahuaxēhi quiha mato jabi jia cato ra, naa lamparina huahuahai jascaria —tihi tsi quiha Jesu niquē nohiria bo qui chanihi na.

Fariseobo, yoba cahēxēni cabo, tihī cabo pasomaha Jesu chaninina

Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47

³⁷ Jabi jahuē chani Jesu jatihuaquē tsi quiha fariseobá ja qui joi amaniquē jahuē xobó tsi ja oriquino. Jatsi jahuē xobo qui Jesu caniquē. Cahax ja tsahoniquē ja bēta oriquixēna. ³⁸ Jabi Jesu mēchocoyamani quiha pinox pari. Ja quēshpi tsi fariseobo ratēniquē, jodioba jabi pasomaha ja iqui iqui na. ³⁹ Japi ja qui Jesu chaniniquē:

—Yobá-naxēni xo mato fariseobo ra. Mato mēquē chocoharia xo mato. Jodioba jabi bo nicariaqui mato. Jama, mato shina tsi xo toa jahuē bo ó quēēmīxēniria ra. Yoixēni ca xo. ⁴⁰ Jatsi, cahētīmaxēni xo mato ra. ¿Mato shina Dios, naa noba yora nēhohuanish cató ayamayamani? ⁴¹ Jariapari mato shina Ibo Dios qui acahuē. Jaquirēquē jīaxēhi quiha mato jabi tēquē.

⁴² Noiti xo mato fariseobo ra. Ma tēsaha ca yochi bo, naa mente, ruda, tihī cabo quima xatē pistia ca, naa decima ca Dios qui aqui mato, mato yoba bo nicaxēna. Jēnima quiha. Jama, mabē xatē yoi

bo mēbicasyama xo mato pē. Dios noiyamayoiqui mato iquia. Jabi Dios yoba ma nicaxēti xo ra, yoba huētsa bo shina-bēnoxoma.

⁴³ ‘Noiti xo mato fariseobo ra. Catiti xobo qui jicoxo tsi oquē ca tsahoti bo bicasqui mato pē. Jasca, yacatá ca bahí tsi bohoquí tsi nohiria bá mato joihuahai ca ó pasoqui mato pē.

⁴⁴ ‘Noiti xo mato ra. Mato tsaya-tsayacani quiha nohiria, shina jiaxēni ca ma nori ca quēscahuquí na. Jama, mato shina tsi xo yoixēniria. Jato qui jonē tsi xo toa mato jabi yoi bo ra —nēa tsi quiha fariseobo qui Jesu nēcāniquē.

⁴⁵ Jatsi Moisés yoba cahēxēni cabo huēstitá quēbīniquē:

—Jishopē. Noqui ri ocahuaqui mia pē, Maestró, toca tsi mi chaniquē no. Noqui anoma quiha —i Jesu qui joni niquē.

⁴⁶ Jatsi Jesú quēbīniquē:

—Noiti tsi xo mato ri, yoba cahēxēni cabá. Nica-hacatimaxēni ca yoba bo nohiria bo qui aqui mato pē. Jama, jato qui ma acai ca yoba bo nicayamahi ca mato xo naa ra.

⁴⁷ ‘Noiti xo mato ra. Mato naborēquēbá Dios Chani yoanish cabo tēpasniquē pē. Jatsi jato bax maihuati xobo aqui mato pa, nohiria bo jato shi-namaxēna. ⁴⁸ Jama, mato qui jia tsi xo toa mato naborēquēbá anina iquia. Dios Chani yoanish cabo ja acani quiha. Jaquirēquē jato bax maihuati xobo aqui mato pē, nohiria bo quima mato jabi yoiria ca jonēmaxēna.

⁴⁹ ‘Jabi mato yoati tsi Diós yoani ca tsi xo naa ra: “Jato qui noho Chani yoati ibo bo, noho Chani chitahēhuati ibo bo, tihī cabo jato qui raaxēquia.

Huësti huësti ca tēpasçaxēcani quiha pē. Tēxē bo tēnēmacaxēcani quiha” i Dios nī quiha jahuē tiisī no. ⁵⁰ Jabi toca ja iquē ra. Rēquē rohari tsi tēpas-hacani quiha huēstima ca Dios Chani yoati ibo bo rē. Jabi naa tēpas-hacani cabo tēquē quēshpi tsi mato copixēhi quiha Dios ra. ⁵¹ Jabi Abel pari acacani quiha. Jaquirēquē huēstima ca Dios Chani yoati ibo huētsa bo acacani quiha. Jarohari tsi Zacarías ja acaniquē. Altar, naa arati xobo naxērēquē xo tsi Zacarías ja tēpasçani quiha. Mato parayamaquia. Ja tēpas-hacani quēshpi tsi copihacaxēti xo naa jaboquí ca bēsocanaibo.

⁵² ‘Noiti xo mato yoba cahēxēni cabá. Mahitsa ca ma tiisimahai ca iqui tsi Dios Chani cahēyamahi quiha nohiria bo ra. Jasca, jabija ca chani cahēcasyama xo mato ri. Jasca, ē qui bēcascanaibo quētiaqui mato pē, Dios Chani ja chahahuayamacano iquish na —nēa tsi fariseobo, yoba cahēxēni cabo, tihi cabo qui Jesu nēcāniquē.

⁵³ Chanixo tsi quiha jato xobo Jesús jisbayaniquē. Jatsi ja qui caxatsi yoba tiisimacanaibo, fariseobo, tihi cabo niquē. Caxaquí tsi huēstima ca jahuē bo yoati tsi ja nica-nicacāniquē tanamacasquí na. Mahitsa ja nica-nicacani quiha. ⁵⁴ Jatsi ja tsayamisria-caniquē ja qui quēsōxēna.

12

Fariseobo pasomaha Jesús yobanina

¹ Jabi huēstima ca nohiria bo Jesu qui quētsoniquē. Tihiria ca inish ca racana. Yama xēa ini quiha tapiti. Jasca, jato huētsa jamahi ja

icani quiha xëa yama iqui na. Jatsi jahuë rabëti bo qui chanitsi Jesu niquë.

—Fariseobá tiisimahai ca qui quiniacaxëcahuë. Paramisxëni ca xo. ² Bërohuahacaxëti xo jato jabi yoi ra. Jonëma quiha.

Nohiria qui no raquëyamano

Mateo 10.28-31

³ Jabi raquëxo tsi Dios Chani ma yoayoapaoniquë. Jama, jaboqui tsi mato nicacaxëcani quiha nohiria. Jasca, Dios Chani yoahi tsi ma baxëxpauoniquë. Jama, jaboqui bëro-bëroria tsi noho Chani ma yoaxëti xo, raquëxoma. ⁴ Jabi mato acascanai bo qui raquëyamacana, noho rabëti bá. Mato yora roha tsi ati mëtsa ca xo. Mato aapiquí tsi jaroha tsi xo toa mato ja acanaina. ⁵ Jama, Dios qui ma raquëxëti xo iquia ra. Tënëtiya qui nohiria niati chama jaya xo, jato ati. Parayamaquia. Dios qui raquëcana iquia.

⁶ ¿Mahitsa, naa dos ca parata quëshpi tsi cinco ca chorobo iniayamayamacahi ni? Copiyamaria ca xo. Jabi copiyama ca chorobo shina-bënoyamahi quiha Dios ra. ⁷ Jascaria, mato boo tëquë tocahacani quiha ra. Jatsi raquëyamacana, huëstima ca chorobo oquë ma nori quëshpi na —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Nohiria bësojo ax tsi Cristo ti chanihaina

Mateo 10.32-33; 12.32; 10.19-20

⁸ Nohiria bësojó pi “Cristó-na xo ëa” i nohiria no tsi Dios ángel bo bësojó tsi “Nohó-na xo toa” ixëquia ëa ri, naa Nohiria Baquë ë nori cato. ⁹ Jama, nohiria bësojó pi ëa pasomaha nohiria chanino tsi

Dios ángel bo bësojó tsi “Nohó-na ma xo toa” ixëquia ëa ri, naa Nohiria Baquë ë nori cato.

¹⁰ ‘Jabi ëa pasomaha pi nohiria chanino tsi iriama tsi xo toa. Jahuë jocha masaxëhi quiha Dios. Jama Espíritu Santo pasomaha pi nohiria chanino tsi masahacayamaxëhi quiha jahuë jocha ra.

¹¹ ‘Jabi catiti xobó ca chama bo, nohiria chama bo, tihi cabo qui mato ja bocamitsa mato qui quësoxëna. Tocapijahuacano tsi shina-huëjënayamatsicana ma quëbixëhai ca yoati na.

¹² Toatiyá tsi mato tiisimaxëhi quiha Espíritu Santo ra. Ma yoaxëti ca mato jismaxëhi quiha. Chaniyamaxëqui mato, Espíritu Santo inori —nëa tsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

Jahuëmishni bo ó quëëmishëni cato

¹³ Jatsi nohiria xërëquë ó ca joni chaniniquë:

—Noho rëquëmë qui mi chanino, maestró. Huashicoxëni quiha. Noho jahëpa yamaba jahuëmishni bo ë bëta xatënyamahi quiha pë —i Jesu qui ja niquë.

¹⁴ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Iyamaquia ra, joní. Nohiria jahuëmishni bo tsi yobati ë raahacayamaniquë ra —iquiina.

¹⁵ Jatsi,

—Quiniacaxëcahuë. Anoma tsi xo jahuëmishni bo ó quëëmis-haina ra. Huëstima ca pí ma jayano ri tsi ¿jënahuariaxo raca toa jahuë bá mato raniyoi-huana? —i Jesu niquë.

¹⁶ Jatsi naa chani Jesú nohiria bo qui yoaniquë ja cahëcano iquish na:

—Huai jiaxëni ca rico ca joni jayani quiha. Anomaria ja tēsani ca bēro ini quiha. ¹⁷ Ja iqui tsi “ǂjēnahuaxēhi ni ëa sa? Bimi janati ca xobo narisquia rē” i jamē ja niquē. ¹⁸ Jarohari tsi, “Noho bimi janati xobo pistia bo poxaxēquia ra. Jaquirēquē xobo चाहिताxēni cabo axēquia noho bimi, noho jahuē bo, tihi cabo quēshpi na. ¹⁹ Acax, ‘Mi yonoco jēnēna. Huēstima ca año no tsi naamaxēhi quiha mi nanēha ca jahuē bo ra. Shoma xo mia. Oriquiuhē. Jēnē ahuē. Ranitsihue’ i emē xēquia ra” —nēa tsi rico ca joni nēcani quiha. ²⁰ Jatsi ja qui Dios chaniniquē: “Naa baquichá tsi rēsoxēqui mia, yoyoxēni cató. Mi rēsoquē tsi ǂtsohuē ni toa mi janaha ca jahuē bo bichiina ra?” iquiina. ²¹ Jabi toca xo parata, jahuēmishni bo, tihi cabo ó quēmishxēni cabo. Mēquēyariayoi ca xo, Dios shinayamahi na.

Dios no chahahuati xo

Mateo 6.25-34

²² Jatsi jahuē rabēti bo qui chanitēquētsi Jesu niquē:

—Oriquiti, sahuēti, tihi cabo ti tsi shinayamacana ra. ²³ Mato oriquiti oquē tsi xo ma bēsohaina. Jasca, mato sahuēti oquē tsi xo mato yora. ²⁴ Isa bo tsayacahuē. Bēro banayamacani quiha. Bimi tēsayamacani quiha. Jasca, yama tsi xo toa jato xobo qui nanēhaca ca bimi ra. Jama, jari jēnima ca xo. Jato pimahi quiha Dios ra. Jabi ǂisa bo oquēyama-yamahi ni mato ra? ²⁵ Jasca, ǂjēnahuariaxo raca ma bēsohai ca año bo ma huinomaná, ma shina-huējēnahai cató no? ²⁶ Inoma xo

mato ra. Japi oriquiti, sahuëti, tihì cabo yoati tsi shina-shinayamatsacana.

²⁷ Jasca, huasi joa jiaxëni cabo qui tsayacahuë. Yonocoyamacani quiha oriquiti quëshpi na. Jiaria tsi xo ja jiscanaina. Salomón yamaba raiti oquë-oquëria ca xo iquia ra. ²⁸ Jabi jiaria tsi naa naamayamahi ca joa, naa mëri tsi nahai ca joa sahuëmahi quiha Dios ra. Tocapiquí tsi ¿mato ri sahuëmacas-yamayamaxëhi ni Dios ra? Iriama tsi xo toa ma chitimihaina iquia. ²⁹ Jaha tsi oriquiti, jënë, tihì cabo ó quëëmisyamacana. Jasca, nëca ca jahuë bo yoati tsi shina-huëjënayamacana. ³⁰ Jabi ja picanai ca shina-shinacani quiha Dios cahëyamacanaibo. Jama, mato ó bësöhi quiha mato Jahëpa, ma narisyamano iquish na. ³¹ Jatsi, mato Chama-chamaria pari shinacana. Tocapimano tsi mato qui acacaxëhi quiha, oriquiti, jënë, tihì cabo ma narisyamano iquish na. ³² Raquëyamacana, noho xocobá. Jahuë mana ca jahuë bo mato qui acatsi quiha Dios ra.

Mana ca jahuë bo

Mateo 6.19-21

³³ Mato jahuë bo iniacana, noitiria cabo qui parata axëna. Tocapimano tsi oquëxëhi quiha mato mana ca jahuë bo ra. Oquë-oquëria ca jahuë bo quëyotimaxëni tsi xo jotoro ri. ³⁴ Jabi maí ca jahuëmishni bo pi noiquí tsi toa jahuë bo shinrohaxëqui mato pë. Jama, Dios noiquí tsi Dios jahuë bo shinaxëqui mato ra.

Rohahuahacati xo Diós-na bo

³⁵⁻³⁶ Ma rohahuahacaxëti xo iquia. Jato chama manacanai ca yonati bo jascariacana. Raiti sahuë

ca xo. Jasca, chama bax ririhi quiha jato lamparina bo. Jatsi ahui yahai ca joni fiesta ax jato chama bacano tsi ja bax caiti japëcatapicani quiha. ³⁷ Jatsi ranicani quiha yonati bo, ja manacana ca nori ca jato chamá jisquë no. Ja manacana nori iqui tsi ranixëhi quiha chama ri. Ja quëshpi tsi jahuë yonati bo tsahomaxëhi quiha pimaxëna. Jahuë sahuëti rarina maxo tsi jato taaxëhi quiha chama ra. ³⁸ Jabi baquicha, baquishmari, tihi pi no tsi chama jono tsi ranicaxëcane quiha yonati bo, ja rohahuahacacani quëshpi na. Jabi manahai ca yonati bo jixëhi quiha chama, joxo na. ³⁹ Jasca, shinaparcana. Yomaxëni ca johai ca xaba pi cahërohahi tsi jahuë xobo ó ibo bësoquë aquë ra. Jahuë xobo qui jicoti mëtsama yomaxëni ca iquë aquë ra. ⁴⁰ Jascaria tsi ma rohahuahacaxëti xo mato ri. Jabi bacaxëquia, naa Nohiria Baquë ë nori cato. Bacaxëquia jaha ma pasoyamahai ca xabacá no —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Chiquishxëni ca yonati

Mateo 24.45-51

⁴¹ Jatsi Pedró nicaniquë:

—¿Tsohuë qui naa chani mi yoaha? ¿Jatiroha cabo qui mi yoaha sa? ¿Noqui roha quëshpi ma ni? —iquiina.

⁴² Jatsi Jesú quëbiniquë:

—¿Tsohuë ni toa empleado jiaxëni cato, naa chahahuahacati cato? ¿Jënica nohiria bixëhi ni chama, jahuë yonati bo obësoti empleado iti, jato orihuati? ¿Jahuë yonati jia ca biyamamayamaxëhi ni? ⁴³ Jahuë chamá ja qui aca ca yonoco aapihi tsi ranixëhi quiha empleado, jahuë chama joquë

no. Ja acai ca jisxëhi quiha jahuë chama ra. ⁴⁴ Jisi tsi jahuë empleado qui jatiroha ca axëhi quiha, jahuë jahuë bo tëquë obësoti. ⁴⁵ Jama, “Bamaxëhi quiha noho chama” i pi toa yonati no tsi, jahuë chama yonati bo pi ja rashano tsi çjënahuariaxëhi ni jahuë chama ra, nicaxo na? Jasca, oriquihaina, jënë acaina, pahëhaina, tihi cabo pi empleadó ano tsi çjënahuaxëhi ni chama ra, nicaxo na? ⁴⁶ Ja quiniaxëti xo ra. Jabi jaha ja pasoyamahai ca barí tsi bacaxëhi quiha toa chama ra. Bacaxo tsi çjahuë yonati yoi ca tëpasyamayamaxëhi ni? Nicamixëni caba copi ja qui axëhi quiha ra.

⁴⁷ ‘Jasca, huëstima tsi rashahacaxëhi quiha jahuë chama shina cahëhai ca yonati, ja yoaha ca ayamapiquí na. ⁴⁸ Jama, iriama tsi rashahacaxëhi quiha jahuë chama shina cahëyamahax cato, janyama ja aquë no. Jabi huëstima ca tiisi pi joni qui acacarohano tsi huëstima ca ó pasohacaxëhi quiha. “Ariaxëhi quiha” ii quiha nohiria bo ja yoati na. Joni qui pi huëstima ca ati yonoco acacarohano tsi oquë ca yonoco ja ati ca ó pasocaxëcani quiha nohiria bo —i Jesu niquë.

*Jesu iqui tsi oquëxnamahacaxëhi quiha nohiria
Mateo 10.34-36*

⁴⁹ ‘Jabi mai qui ë joniquë maí ca nohiria oquëxnamaxëna. Ea iqui tsi iquinacaxëcani quiha nohiria ra, caxahi na. Jaboqui pi ja oquëxnacano tsi ë raniquë aquë. Ja oquëxna-tapicano ra. ⁵⁰ Jasca, anomariaxëhi quiha ë tënë-tënëhaina rë. Ja iqui tsi shina-huëjënaquia. Mëri tsi ja jatino ra. ⁵¹ Jasca, nohiria bëpasimahi ë joyamaniquë. Toca tsi

quëscahuayamacana. Jama, nohiria iquinamati, nohiria oquëxnamati, tihi ca aqui ë jonique. ⁵² Ea iqui tsi oquëxnaxëhi quiha xobó ca cinco cabo. Dos ca pasomahaxëhi quiha tres cabo; tres ca pasomahaxëhi quiha dos cabo. ⁵³ Ea iqui tsi jahuë baquë pasomahaxëhi jahuë jahëpa rë. Jasca, jahuë jahëpa pasomahaxëhi quiha jahuë baquë ri. Ea iqui tsi jahuë jahi pasomahaxëhi quiha jahëhua. Jasca, jahuë jahëhua pasomahaxëhi quiha jahuë jahini. (Jasca, ëa iqui tsi jahuë raisi pasomahaxëhi quiha jahuë raisi ri) —nëa tsi quiha Jesu nëcaniquë.

*Copiti Ibo-Iboria bësojó nüxëhi quiha nohiria
Mateo 16.1-4; 5.25-26; Marcos 8.11-13*

⁵⁴ Jatsi nëca tsi nohiria bo qui Jesu chaniniquë:

—“Joqui oi” iqui mato, yota tsëmo chëquë johai ca ma jisquë no. Jatsi oi tsi xo. ⁵⁵ Jasca, xototsi yota no tsi “Matsinaxëhi quiha rë” iqui mato. Jabija tsi xo toa ma iquiina. ⁵⁶ Jabi nai tsaya-tsayaquí tsi oi johai, yota johai, tihi cabo cahëxëni xo mato, paramisxëni cabá. Jama, jaboqui no bësohai ca xaba cahëtimaxëni xo mato ra.

⁵⁷ ‘¿Jia ca jahuë ati mëtsama ni mato sa? ⁵⁸ Jabi mato pasomaha ca joni pi mato qui caxano tsi bamahaxma tsi ja bëta rabënacana, gobierno chama bo qui mato ja bonox pari. Jabi policia qui chamá mato mëamitsa ra. Jaquirëquë cárcel qui ma nanëhacamitsa. ⁵⁹ Jatsi tsëquëyamaxëqui mato rë. Jariapari tsi mato múlta copi ma jati-huaxëti xo. (Jascaria tsi bamayamacana rohahua-hacaxëna. Joxëhi quiha Dios copiti bari ra) —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

13

¹ Toatiyá tsi huësti huësti ca nohiria bo Jesu qui bëcaniquë Pilató ani ca yoaxëna. Jabi Galileá ca joni bo Pilató tēpasni quiha. Tēpasxo tsi quiha yohina jimi ya jato jimi ja jaxcamēnamani quiha pë, Jerusalén ca arati xobo xo na. Toa yohina jimi Dios qui acacati ini quiha nohiria ba jocha quëshpi na. ² Nichahax Jesú quëbiniquë:

—¿Jahuë shinacana? ¿Galileá ca nohiria oquë ni naa tēpas-hacanish ca joni ba jocha ra? ³ Iyamahi quiha. Jatsi quiniacaxëcahuë. Mato jocha quima pi Dios quiri bësoyamahi tsi rësoxëqui mato ri. ⁴ ¿Japa Siloé ca namëhacanish ca joni bo? Toa ax tsi quiha dieciocho ca joni bo acacanicuë jato ri, jato cacha xobo tëtëca poxoniquë no. ¿Ja acacani iqui tsi Jerusalén cabo oquë jato jocha ini? ¿Jahuë shinacana? ⁵ Dios copi ja nomari iquia. Jama, mato quinia pi raninamayamahi tsi rësoxëqui mato tēquë ri —i jato qui Jesu niquë.

Bimiyamahai ca jihui ti chani

⁶ Jatsi naa chani nohiria bo qui Jesu yoanicuë:

—Bimi jihui jayaniquë joni ra, jahuë huaí cato. Jahuë bimi bichi ja caní quiha. Yama a ra. ⁷ Japi jahuë yonati qui ibo chaniniquë: “Tsayahuë. Tres año no tsi naa jihui qui ë joquë bimi bixëna. Yama xo pë. Rërahuë. Anoma quiha. Noho mai xëa biqui ra” iquiina. ⁸ Jama, jahuë yonati quëbiniquë: “Jari huësti ca año no tsi ja niino. Ja tēamë tsi mai huëyoxëquia. Jahuë mai jiahuaxëquia. ⁹ Oquëri ca xënipá tsi ja bimimitsa ra. Ja bimiyamapino tsi rëraxëquia ra” i yonati ni quiha ibo qui —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Joiti barí tsi yoxa Jesú jënimahuanina

¹⁰ Jabi jodioba catiti xobo xo tsi tiisimahi Jesu iniquë. ¹¹ Jaha tsi quiha noitiria ca yoxa iniquë. Dieciocho año no tsi tapitimaxëni ja ini quiha. Jabi yoshi iqui tsi tëto ja ini quiha, mëstë niitimaxëni iquiina. ¹² Jisi tsi Jesú quënaniquë:

—Mi jënimahuahacaquë, caí —iquiina.

¹³ Jatsi yoxa ja motsaniquë jahuë mëquënë no. Ja joitapiniquë ra. Joixo tsi quiha Dios ja ocahuaniquë “Gracias” iquiina. ¹⁴ Jama, catiti xobo chama caxaniquë, joiti barí tsi Jesú jënimahuani nori quëshpi na. Jatsi,

—Seis tsi xo toa yonocoti bari ra. Toa barí tsi bëcahuë jënimahuahacaxëna. Anoma tsi xo toa joiti barí tsi jënimahuahacahaina ra —i nohiria qui chama niquë.

¹⁵ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jisa, mato paracanaibá. ¿Japa mato huëyë bo, mato burro bo? ¿Joiti barí tsi jato mërisyamayamacanai, jënë qui jato mëpixëna?

¹⁶ ¿Japa naa yoxa ra? Abraham yamabo चाहितaxocobo xo ra. Huëyë, burro, tihì cabo oquë quiha. Jabi dieciocho año no tsi Satanás iqui tsi mëstë niitimaxëni ja iquë ra, tëto iquiina. ¿Mato qui yoi ni naa tëtöhai ca yoxa jënimahuahaina pa? —i nohiria bo qui Jesu niquë.

¹⁷ Nëca tsi Jesu chaniquë tsi quiha ja qui caxahai ca chama bo bërabiniquë. Jama, ranì-raniniquë nohiria tëxë. Jato qui jia ini quiha Jesú ani ca tëquë.

Mostaza bëro, levadura, tihì cabo jascaria tsi xo Diós otohaina

Mateo 13.31-32; Marcos 4.30-32

18 Jatsi Jesú nicaniquë:

—¿Jahuë jasca ni Diós otohaina? ¿Jahuë qui Diós otoiha ca jaharisihuaxëhi ni noa? ¹⁹ Bëro mishni, naa joní banahai ca mostaza bëro jascaria xo iquia. Shinahaqui quiha mostaza bëro. Shinahacax jihui manëhi quiha. Jaquirëquë toa xo tsi jato naha aqui quiha isa bo —i Jesu niquë.

20 Jatsi Jesú jato nicatëquëniquë:

—¿Jahuë qui Diós otoiha ca jaharisihuaxëhi ni noa? ²¹ Levadura jascaria xo iquia. Jariapari tsi harina somo ca ya tëohai quiha yoxa. Toca tsi harina xara pacanahi quiha jahuë shapo —i Jesu niquë.

Natsëo ca caiti
Mateo 7.13-14, 21-23

²² Jatsi yaca bo xo tsi Jesú tiisima-bonaniquë. Huësti ca yaca jibaya tsi yaca huëtsa qui ja caniquë Jerusalén quinia ca bahí no. ²³ Jatsi,

—¿Xabamahacaxëhi ni ichariama cabo roha, Taitá? —i nohiria niquë. Jatsi Jesú quëbiniquë:

²⁴ —Naipá ca caiti tsi xo natsëo. Jatsi ariacana ja qui jicoxëna. Ja qui jicoti mëtsama icaxëcane quiha huëstima ca jicocas-canaibo ra. ²⁵ Jabi xobo ibobá caiti japano tsi jicotimaxëni-xëhi quiha mato ra. Jatsi, “Noqui jicomahuë, Ibobá” ixëqui mato, cacha niiah na. Jatsi, “Mato cahëyamaquia” i mato qui xëhi quiha Ibo ra. ²⁶ Jatsi jahari quëbixëhi quiha mato. “Mi bëta no oriquipaoniquë ra. Jasca noba yacata xo tsi noqui mi tiisimapaoniquë ra” ixëqui mato, mahitsa. ²⁷ Jatsi, “Mato cahëyamquia. Bocata, mato jochahuaxëni cabá” i mato qui xëhi quiha. ²⁸ Jatsi, araconaxëqui mato ra. “E ra

ma. Jishopë” ixëqui mato, cacha ax na. Toá ca Diós otoiha cató ca Abraham, Isaac, Jacob, Dios Chani yoanish cabo, tihi cabo jixëqui mato. Jato bëtayamaxëqui mato ra. ²⁹ Toatiyá tsi maí ca iti bo tēquē quima ax bēcaxēcani quiha nohiria bo. Diós otoiha cató tsi oriquicaxēcani quiha carayanabo ri. ³⁰ Tsayacahuē. Toa barí tsi mato qui quērasria ca carayanabo pari bixēhi quiha Dios ra. Jama, noitixēhi quiha mato jariapari ca Dios Chani binish cabo. Jachoxëqui mato iquia —nēa tsi jato qui Jesu nēcaniquē.

Jerusalén ca nohiria Jesú noinina

Mateo 23.37-39

³¹ Jatsi ja qui huēsti huēsti ca fariseobo bēcaniquē.

—Nēa chitēyamatsihuē. Jabahuē ra. Mia acatsi quiha Herodes ra —i Jesu qui jaca niquē.

³² Jatsi Jesú quēbiniquē:

—Jahari toa quiaxēni ca qui bocata. “Jaboqui, huēaquē, jari yoshi bo tsēcaxēquia ra. Toa dos ca bari no tsi nohiria bo jēnimahuaxēquia. Jama, oquēri ca bari jatixēhi quiha noho yonoco ra” icana ja qui. ³³ Jari noho quiniá tsi è caxēti xo ra. Jaboqui, huēaquē, oquēri ca bari, tihi tsi xo è cahaina. Jasca, Jerusalén tsi è namēhacaxēti xo, naa Dios Chani yoanish ca huētsa bo acacani jascaria.

³⁴ ‘Jisa Jerusalén ca nohiria bá. Dios Chani yoati ibo jari aqui mato rē. Mato qui Diós raahai ca Chani bēcanaibo aqui mato maxaxá no. Jabi mato noiquí tsi mato otcasquia, naa jahuē pēhi namá jahuē xocobo patiarí otoiha jascaria. Jama, ēa

niacasqui mato rë. ³⁵ Diós mato niabayaquë iquia. Tsayahuë. Jabi ëa jistëquënox pari tsi “Shoma tsi xo toa Ibobá janë tsi johai cato” ixëqui mato ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

14

Iquihai ca joni Jesú jënimahuanina

¹ Huësti ca joiti barí tsi quiha fariseobo chama xobo qui Jesu caniquë ja bëta origuihi na. Jasca, tobi ini quiha Jesu qui tsayamixëñiria ca jodioba jabinaxëni cabo ri. ² Jabi Jesu bësojó tsi noitiria ca joni tsaho ini quiha, naa bai ca yora, poyamë, huico, tihi cabo jayanish cato. ³ Jaha tsi jodioba yoba cahëxëni cabo, fariseobo, tihi cabo Jesú nicaniquë:

—¿Mato qui jënima ni joiti barí tsi jënimahuahaina? —iquiina.

⁴ Ja quëbiyamacanicuë. Jatsi Jesú joni biniquë. Bixo tsi joni ja jënimahuaniquë. Jatsi jahari jahuë xobo qui jënima ja raanicuë. ⁵ Raahax jato qui Jesu chanitëquënicuë:

—¿Mato baquë, mato vaca, tihi cabo pi jënë maiquini qui paquërohano tsi bamaxoma tsi ma tsëcayamaquë ana? —iquiina.

⁶ Jatsi quëbitimaxëni quiha ja icanicuë ra, naa jodioba yoba cahëxëni cabo.

Fiesta qui joi binish cabo

⁷ Jabi toá ca oquë ca tsahoti bo fariseobá bicasni quiha. Ja acanaí ca jisi tsi naa chani jato qui Jesú yoanicuë:

⁸ —Ahui yahai cato fiesta qui pi mato qui no-hiriá joi amano tsi toá ca oquë ca tsahoti bo

biyamacana. Quiniacaxëcahuë. Mato oquë ca nohiria jomitsa ra. ⁹ Jatsi mato qui joxëhi quiha fiesta ibo tia. Johax, “Mi tsahoti joni huëtsa qui acasquia rë” i mato qui xëhi quiha. Tocapijano tsi bërabixëqui mato tia. Jatsi ibo nëama ca tsahoti yoi ca bixëqui mato ra. ¹⁰ Jama, mato qui joi amahacano tsi nëama ca tsahoti pari bicana. Jatsi johax, “Ea tahë tsi mi tsahono, noho rabëti” i mato qui fiesta ibo mitsa. Toca tsi fiesta qui bëcanish cabo bësojo ax tsi oquëhuahacaxëqui mato. ¹¹ Jatsi quiniacaxëcahuë. Noitihuahacaxëhi quiha jamë oquëhuacatsai cato. Jama, oquëhuahacaxëhi quiha iriama cato, naa oquë bicasyamahai cato —nëa tsi Jesu nëcaniquë oquë ó quëëcanaibo yoati na.

¹² Jatsi oriquiti ja qui joi amati ibo qui Jesu chaniniquë:

—Oriquiti taaquí tsi mi rabëti bo, mi xatë bo, mi jimi bo, mi rico ca rabëti bo, tihi cabo qui oriquiti joi amayamahuë. Jato qui oriquiti joi pi mi amano tsi jahari mi qui oriquiti joi amacaxëcani quiha jato ri. Toca tsi copihacaxëqui mia. ¹³ Jama, oriquiti taaquí tsi noitiria cabo, yora choni jaya cabo, tapiyamacanaibo, bëco cabo, tihi cabo qui oriquiti joi mi amaxëti xo. ¹⁴ Tocapihi tsi shomahuahacaxëhi quiha mia ra, jahari mia copitimaxëni ja icanai iqui na. Jatsi mia copixëhi quiha Dios ra, mëstëxëni cabo bësotëquëxëquë no —nëa tsi ibo qui Jesu nëcaniquë.

Fiesta-fiestaria ti chani

¹⁵ Jabi Jesú yoaha ca toá ca oriquihai ca joni huësti cató nicaniquë. Nica-hax,

—Rani-ranixëhi quiha Diós otohái cato ó ca oriquicanaibo tëquë —i quiha Jesu qui ja niquë.

¹⁶ Jatsi Jesu ja qui naa chani yoaniquë:

—Oriquti, chariquiti, tihi cabo joní ani quiha. Axo tsi quiha huëstima cabo qui oriquiti joi ja amaniquë. ¹⁷ Jatsi jahuë oriquiti bari tsëquëquë tsi quiha jahuë yonati ja raaniquë nohiria bo qui joi amati. “Bëcahuë, rohahuahacaquë oriquiti ra’ icana jato qui” i jahuë yonati qui ibo ni quiha. ¹⁸ Jama, nohiria bo bëcasyamacani quiha. “Huai copiyaquë ëa ra. E jisi caxëti xo” i jariapari ca joni niquë jahuë yonati qui. ¹⁹ Jatsi, “Cinco ca huëyë bo ë copiquë. Jato tanamahi caquia ra. Canoma xo ëa rë” i huëtsa ni quiha. ²⁰ Jatsi, “Jaboqui ë ahui yaquë ra. Canoma xo ëa rë” i joni huëtsa ni quiha. ²¹ Jatsi yonati bacaniquë jahuë ibo qui. Bacahax, “Bëcasyamacani quiha pë” i ja qui ja niquë. Jatsi ibo caxaniquë. “Yacatá ca bahi tëquë qui cata. Noitiria cabo, yora choni jaya cabo, bëco cabo, tapitimaxëni cabo, tihi cabo nëri bëhuë” i jahuë yonati qui ibo ni quiha. ²² Jatsi bacahax, “Jato ë bëquë ra, mi yoaha jascaria; jama, jari tobi xëa pa” i jahuë chama qui ja ni quiha. ²³ Jatsi ibo jahuë yonati qui chanitëquëniquë. “Bahí ca nohiria bo, nëama ca nohiria bo, tihi ca nohiria nëri bëhuë, noho xobo rëamëno iquish na. ²⁴ Noho oriquiti piyamaxëhi quiha ra toa jariapari ca noho joi binish cabo ra” iquiina —nëa tsi joni qui Jesu nëcaniquë toa chani yoahi na.

Copixëni tsi xo Cristo banahuahaina

²⁵ Jabi huëstima ca nohiria Jesu qui bëhi iniquë. Jato quiri bësohax ja chaniniquë:

26 —Ea noixëti xo tsohuëcara ca ëa banahuacatsai cato. Jahuë jahëpa, jahuë jahëhua, jahuë ahuini, jahuë xocobo, jahuë xatë bo, tihì cabo oquë tsi ëa ja noixëti xo ra. Jasca, jamë ja noiyamano. Toca pi ëa noiyamahi tsi noho rabëti manëtimaxëni-xëhi quiha. 27 Jahuë cruz yoi pi iayamahi tsi ëa pi banahuayamahi tsi noho rabëti iti mëtsama xo toa ra. 28 Jabi çjënahuahi ni joni, xobo paxa ca acatsi na? Tsahoxo tsi çjahuë xobo pari ati copinaca shinayamayamahi ni? Toa shinaparihi quiha, parata narisyamaxëna. 29 Parata pi narisquí tsi jahuë xobo jatihuayamaxëhi quiha. Tocapijano tsi osacaxëcani quiha nohiria. 30 “Jahuë xobo naa joní chitahëhuaniquë. Chitahëhuahax jatihu-atimaxëni xo ra” i caxëcani quiha. 31 Jascaria, çshinayamayamaxëhi ni chama, ja pasomaha ca país huëtsa iquinacasquë no? Jabi veinte mil ca soldado bo pi chama huëtsá jayano tsi jahuë diez mil ca soldado bo yoi bëbohacamitsa. Japi jato iquinati chama cahëparicatsi quiha iquinanox pari. Shinaparihi quiha chama. 32 Jatsi bëbotimaxëni pi jahuë soldado bo no tsi toa chama huëtsa qui chani raaxëhi quiha, ja bëta rabëmaxëna. 33 Jascaria, shina-shinaparicana. Mato jahuë bo tëquë pi jisbëriayamahi tsi noho rabëti bo itimaxëni xo mato ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Chopará jahuë tëë bënohaina
Mateo 5.13; Marcos 9.50

34 —Jabi chopara tëë tsi xo jënima. Jama jahuë tëë pi bënohi tsi çjënahuariahax ja tëënatëquëna?
 35 Mahitsa tsi xo chopara tëëyama cato. Anoma

quiha. Ja niahacaxëti xo. Japi pahoqui jayaquí tsi nicacana ra —i Jesu niquë nohiria bo qui.

15

Bënonish ca oveja

Mateo 18.10-14

¹ Jabi gobierno impuestos bicanaibo, jochacanaibo, tihi cabo Jesu qui bëcaniquë jahuë chani nicacatsi na. ² Ja bëcaquë tsi quiha fariseobo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo yosananiquë.

—Jochahuaxëni cabo joihuahi quiha naa Jesu pa. Tsayacapa. Jato bëta xo tsi pihi quiha ra —i jaca niquë.

³ Jatsi naa chani Jesús jato yoaniquë:

⁴ —Shinaparicana. ¿Cien ca oveja bo pi jayaro-haquí tsi jato ó ma bësoquë ayamana? Huësti ca oveja pi bënono tsi ¿noventa y nueve cabo jis-bayayamayamacanai, toa huësti ca mëraxëna? Toa bënohai ca oveja ma mëraquë aquë tia. ⁵ Bichi tsi rani-raniqui mato. Icoxo tsi jahari xobo qui bëqui mato raniquí na. ⁶ Jatsi mato xobo qui cahëxo tsi mato tapaí ca racacanaibo quënaqui mato, jato yoaxëna, “E bëta ranicana. Noho bënohax ca oveja jahari ë biquë ra” iquiina. ⁷ Jascaria tsi, noventa y nueve ca mëstëxëni ca nohiria bo, naa janyama boyamacanaibo quëshpi tsi ranihi quiha naipá cabo. Jama, oquëria tsi xo ja ranicanaina, huësti ca bënohax ca jochahai ca jahari Dios qui joquë no —i Jesu niquë.

Bënohacanish ca parata

⁸ —Shinaparicana. Diez ca parata jayaquí tsi huësti ca parata yoxá bënomitsa. Bënoxo tsi ¿jahuë

lamparina tsamayamayamaxëhi ni, toa huësti ca parata mëraxëna? ⁹ Mëraxo tsi jahuë xobo tahë ca racacanaibo, jahuë rabëti bo, tihi cabo quënahi quiha jato yoaxëna, “E bëta ranicana. E bënoha ca parata ë biquë ra” iquiina. ¹⁰ Jascaria tsi rani-ranixëhi quiha Dios ángel bo ri, jocha quima Dios quiri huësti ca jochahai ca bësoquë no —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Bënonish ca baquë

¹¹ Jaquirëquë chani huëtsa Jesú yoaniquë. Ja nëcani quiha:

—Dos ca baquë joní jayaniquë. ¹² Baquë nomá jahuë jahëpa jisbayacasni quiha. Canox pari tsi quiha “E bixëti ca jahuë bo xatë jaboqui ë qui ahuë, noho jahëpá” i ja qui ja ni quiha. Jatsi jahuë jahuëmishni bo, jahuë parata, tihi cabo jahuë jahëpá oquëxnamaniquë, jahuë baquë noma qui ati. ¹³ Jatsi ichariama bari huinocaquë tsi jahuë jahuë bo, jahuë parata, tihi cabo sota qui baquë nomá nanëniquë. Nanëhax nëama ca mai huëtsa qui ja caniquë. Toá tsi jahuë parata ja raaniquë. Ja pahëni quiha. Ja yoyoní quiha. Mëri tsi jahuë parata quëyohacani quiha. ¹⁴ Toca tsi jahuë parata tëquë ja raaniquë pë. Jatsi biniatsi toá ca maí ca nohiria bá huaniquë, oi yama ca quëshpi na. Paxnatsi joni niquë rë jaa ri. ¹⁵ Paxnaxo tsi quiha yonoco mërahi ja caniquë. Jatsi chanco obëso ca ja manëni quiha. Ja raahacani quiha jato pimati. ¹⁶ Paxnaquí tsi quiha chanco bá pihai ca xëqui xëbo ja picasni quiha. Yama jahuë poco ini quiha. Huashicoxëni jahuë chama ini quiha. ¹⁷ Jatsi jahuë jahëpa xobo shinatsijahuaniquë. “Shomaria tsi

xo toa noho jahëpa yonati bo ra. Paxnayamacani quiha. Huëstima tsi xo jato oriquiti ra. Jama, rësopaimaria xo ëa rë, paxnahi na” nëa tsi ja nëcani quiha jamë no. ¹⁸ Jatsi “Noho jahëpa qui jahari caquia ra. Cahax ‘Mia, Dios, tihi cabo pasomaha ë jochaquë rë’ ixëquia noho jahëpa qui. ¹⁹ ‘Mi baquë ë quënahacayamati xo. Mi yonati jascaria ëa mi ano ra’ ixëquia” nëa tsi baquë nëcani quiha jamë no. ²⁰ Jatsi joihax jahuë jahëpa xobo qui catsijaniquë.

‘Jabi nëama ja no tsi quiha jahuë jahëpá jahuë baquë jisniquë. Jisi tsi quiha jahuë baquë qui ja jabaniquë. Jahuë baquë ja tatsoniquë noiquí na. ²¹ Jatsi jahuë jahëpa qui baquë chaniniquë: “Dios, mia, tihi cabo pasomaha ë jochaquë ra. Mi baquë ë quënahacayamati xo ra. Mi yonati jascaria ëa mi ano” i jahuë jahëpa qui baquë ni quiha. ²² Jama, jahuë jahëpá jahuë yonati bo quënaniquë. “Saco, naa oquë ca saco nëri bëcana. Noho baquë sahuëmacana. Jasca, jahuë mëquënë tsi mëquëraati amacana. Jaquirëquë zapato bo sahuëmacana. ²³ Sahuëmaxo tsi vaca baquë चाहित्खेनि ca bëcana tēpas-hacati. No oriquino ra. No pabëno ra. ²⁴ Rësonish ca jascaria noho baquë iniquë, jama jaboqui bëso ja nori ra. Bëno tsi ja iniquë, jaboqui no bëta ja nori. Jahari ja joquë ra” nëa tsi jahuë jahëpa nëcaniquë. Jatsi oriquitsi-jacanicuë.

²⁵ ‘Jabi huaí tsi jahuë baquë rëquëmë iniquë, jahuë noma bacaquë no. Xobo qui jopama tsi quiha música, pabëcanaina, tihi cabo ja nicaniquë ra. ²⁶ Nicaxo jahuë yonati ja quënaniquë. “¿Jënhuacahi ni xobó cabo pa?” i ja qui ja ni

quiha. ²⁷ Jatsi, “Jahari joquë mi noma ra. Vaca baquë चाहितखेंनि ca mi ipá aquë ra piti, jënima mi noma nori quëshpi na. Jia tsi jahari ja joquë ra” i ja qui yonati niquë. ²⁸ Jatsi caxaniquë jahuë rëquëmë. Xobo qui ja jicoyamani quiha. Jatsi cacha jahuë jahëpa caniquë ja qui, “Jicohuë, jicohuë” iquiina. ²⁹ Jatsi jahuë jahëpa qui baquë nëcaniquë: “Huëstima ca año no tsi yonati jascaria mi bax ë yonocoquë ra. Mi yoba tëquë ë nicaquë ra. Toatiyá tsi chibo pistia roha ë qui ayamaqui mia pë, noho rabëti bo ya ë pabëno. ³⁰ Jama, noho noma bacatapiquë tsi vaca चाहितखेंनि ca aqui mia pë ja bax na. Mëtsaxëniria ca yoxa quëshpi tsi mi parata quëyoria ca baquë tsi xo naa ra” nëa tsi jahuë jahëpa qui baquë rëquëmë nëcaniquë. ³¹ Jatsi jahëpa chaniniquë: “Jatiroha ca bari tsi ë bëta xo mia ra. Nohó-na jatiroha ca xo mí-na ra. ³² Jaboqui no oriquino ra. Jaboqui no raniti xo, mi noma bëso nori quëshpi na. Rësonish ca jascaria ja iniquë ra. Bëno tsi ja iniquë ra, jaboqui no bëta ja nori. Jahari ja bacaquë ra” i ja qui jahuë jahëpa ni quiha —nëa tsi Jesu nëcaniquë naa chani yoahi na.

16

Yomaxëni ca empleado

¹ Jabi naa chani Jesú jahuë rabëti bo qui yoaniquë:

—Jabi tobi ini quiha rico inish ca joni. Empleado jayani quiha jahuë yonoco ati. Jabi jahuë empleadó yomahai ca yoati tsi ja yoahacani quiha. ² Nicaxo tsi quiha jahuë empleado ja quënaniquë. “¿Jahuë ni naa rë, ë nicahana mia yoati na? Mi

libro bo, mi cuenta bo, tihí cabo mi jatihuano. Jaboquí rohari tsi noho empleado inoma xo mia ra” i ja qui jahuë chama ni quiha. ³ Jatsi shinatsi empleadó huaniquë: “¿Jënahuariaxëhi ni ëa rë? Ea tsi xo toa chamayama, huai xëxëti. Jasca, parata bënati bërabipiquia” i jamë ja ni quiha. Shinahax, ⁴ “E axëti ca cahëquia ra. Noho yonoco jatiquë tsi huëstima ca rabëti bo jayaxëquia tia. Jato xobo qui ëa joihua-caxëcani quiha ra” i jamë empleado ni quiha. ⁵ Japi jahuë chama ó ca cuenta jaya cabo ja quënaniquë. Quënahax, “¿Jahuë tihí ni toa mi cuenta?” i ja niquë jariapari ca jonish ca qui. ⁶ Jatsi joní quëbiniquë: “Noho cuenta tsi xo cien ca aceite lata bo rë” iquiina. Jatsi empleado nëcaniquë: “Nëa xo mi cuenta siri. Bamayamat-sihuë. Cuenta paxa ca mi ano. Cincuenta lata bo huishana” i joni qui ja niquë pë, jahuë chama parahi na. ⁷ Jaquirëquë huëtsa ja nicaniquë: “¿Jahuë tihí ni mi cuenta?” iquiina. “Cien ca medida trigo moto” i joni niquë. Jatsi, “Mi cuenta siri bihuë. Ochenta roha huishana” i joni qui ja niquë pë, jahuë chama parahi na. ⁸ Jatsi chamá toa empleado paraxëni cató ani ca nicaniquë. Nicahax, “Anomaria tsi xo toa empleadó acana ra. Nohiria, parata, tihí cabo mëquixëni ca joni tsi xo naa. Cahëxëni quiha” i chama niquë. Jabi Dios xocobo oquë tsi xo toa chahahuayamacanaibá jato jahuë bo, jato parata, jato yonoco, tihí cabo ó ja bësocanaina ra.

⁹ Jabi bëroria tsi xo toa paratá tsi anoma ca acaina ra. Jama, mato paratá tsi noitiria cabo mëbicana. Tocapiquí tsi rabëti-rabëtiria bo jayaxëqui mato ra. Jatsi ma rësono tsi mato

joihuariaxëhi quiha Dios, i-ipaohai ca qui ma cahëxëquë no.

¹⁰ ‘Jabi jia pi jahuë ichariama ca jahuë bo otoquí tsi jia tsi huëstima ca jahuë bo otoxëhi quiha nohiria. Chahahuahacati ca nohiria tsi xo naa. Jama, jia pi jahuë ichariama ca jahuë bo otoyamaquí tsi çjënahuariaxo oquë ca jahuë bo ja otona? Chahahuahacatimaxëni ca nohiria tsi xo naa. ¹¹ Jabi parata, nohiria jahuë bo, tihi cabo pi ó bësoti cahëyamaquí tsi çjënahuariaxo raca mana ca jahuë bo ó bësoti ma cahëna? ¹² Jasca pi nohiria huëtsa jahuë bo ó bësoti mëtsama ma ino tsi çjënahuariaxo raca mana ca jahuë bo mato qui Diós ana, jaha ma bësono?

¹³ ‘Jabi dos ca chama bo bax yonocotimaxëni xo nohiria. Huësti ca chama qui caxaxëhi quiha; chama huëtsa noijahuanori. Huësti ca chama nicaxëhi quiha; chama huëtsa nicacasyamajahuanori. Japi, çjënahuariahax raca Dios bax ma yonocona, parata noihi na? ¿Mato yonayamayamaxëhi ni parata ra? Dos ca ibo jayatimaxëni xo mato ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë jahuë rabëti bo qui, tihi ca chani bo yoahi na.

¹⁴ Jabi Jesu chanihai ca toa paratá-naxëni ca fariseobá nicaniquë. Nicaxo tsi quiha Jesu ja osacanicquë parata noiquí na. ¹⁵ Jatsi Jesu jato qui chaniquë:

—Paraquí tsi nohiria bësojó tsi mamë mëstëhuaqui mato pë. Jama, mato shina yoi bo cahëhi quiha Dios ra. Ma parahai ca iqui tsi jia tsi nohiria bá mato ocahuamitsa. Jama, mahitsa tsi xo toa mato yoati ja shinacanaina. Dios qui

quërasria xo toa nohiria bo ma parahaina iquia ra —i jato qui Jesu niquë—.

Dios yoba-yobaria

¹⁶ ‘Jabi Moisés quënënina, Dios Chani yoanish cabá quënënina, tihi cabo nohiria bo yoahacanicuë Juan yamabo jonox pari no. Ja joquë tsi quiha chitahënicuë chani paxa cato, naa Diós nohiria bo otohai ca yoati na. Jaha tsi jato chamá tsi Diós otohai ca qui jicocascani quiha jatiroha cabo.

¹⁷ ‘Jabi jatihuahacanicuë Moisés yoba. Jama, naama-naamapoxëhi quiha Dios yoba-yobaria. Jatihuahacayamaxëhi quiha.

Ahui niahaina

Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12

¹⁸ ‘Jabi jocha ó tsi bësöhi quiha ahui niahax ca joni, ahui huëtsa ja biquë no. Jascaria, jocha ó tsi bësöhi quiha niahacahax ca yoxa bichi cato ra.

Rico inish ca joni — noitiria ca Lázaro

¹⁹ ‘Jabi tobi iniquë quiha rico-ricoria ca joni, naa sahuëti copixëni ca sahuëhai cato. Xobo jiaxëni ca ja jayani quiha. Jasca, jatiroha ca barí tsi jia tsi ja piniquë. Ja paxnayamani quiha. ²⁰ ‘Jabi jahuë panë caiti ó tsi janahacani quiha joni, naa Lázaro icanai cato. Bonohuaxëni ca naa joni ini quiha. Jasca, yonocotimaxëni ja ini quiha. ²¹ ‘Jabi joni rico cato mesa quima ax paquëhax ca quësi mishni bo ja picasni quiha, paxnaquí na. Jasca, ja qui ina bo bëcanaca tsi jahuë bono bo ja taxocani quiha. ²² ‘Jarohari tsi noitiria ca Lázaro rësoniquë. Ja rësoquë tsi quiha mana, naa Abraham iti icanai ca qui ángel bá boniquë. Jaquirëquë rësoniquë

rico ca ri. Rësohax ja maihuahacanicuë. ²³ Jatsi tënëtiyá tsi ja bēpēquēnicuë tēnēhi na. Jaha xo tsi quiha nēama ca Abraham, ja tapai ca Lázaro, tihi cabo ja jisni quiha. ²⁴ Jisi tsi quiha Abraham ja quēnanicuë: “Ea shinahuë, noho jahēpa Abrahám. Nēri Lázaro mi raano ra. Jēnē qui jahuë mētsis ja raano, noho jana matsihuaxēna. Naa chihí tsi tēnēquia rē” i ja ni quiha. ²⁵ Jatsi Abrahám quēbinicuë: “Shinaparihuë, noho baqué. Huēstima ca jahuë jia bo mi jayapaoni quiha bēsoquí na. Toatiyá tsi noitiria Lázaro ini quiha. Jama jaboqui nēá xo Lázaro. Shoma xo ra. Jaboqui mia ri tsi xo toa tēnēhaina. ²⁶ Jasca, noqui naxērēquē tsi xo xēa chahitaxēni ra. Shitanoma quiha. Tori canoma xo nēá ca shitacascanaibo. Jasca, yama tsi xo toa nēri bēcanaibo toa nahax na” i ja qui Abraham ni quiha. ²⁷ Jatsi rico inish ca chaninicuë: “Jish-opē. Jatsi noba jahēpa xobo qui Lázaro raahuë, noho jahēpa Abrahám. ²⁸ Cinco ca noma bo jaya xo ēa ra. Naa tënëtiya iti yoati tsi Lazaró jato yobano ra. Nēri ja bēcamitsa jato ri rē ja rēsoquē no” i Abraham qui ja ni quiha. ²⁹ Jatsi Abrahám quēbinicuë: “Moisés quēnēnina, Dios Chani yoanish cabá quēnēnina, tihi ca libro bo jayacani quiha. Jato yoba qui ja nicacano ra” iquiina. ³⁰ Jatsi rico cató quēbitēquēnicuë: “Iriama tsi xo jato yoba, noho jahēpa Abrahám. Oquē tsi xo rēsonish cabo iti quima ax tērohacahax ca nohiria jato qui shishohi cahaina, jato yobaxēna. Jatsi jato jocha quima Dios quiri bēsocaxēcani quiha ra nicahax na” i ja ni quiha. ³¹ Jatsi ja qui Abraham chanitēquēnicuë: “Moisés, Dios Chani yoanish cabo, tihi caba yoba

pi nicayamaquí tsi ¿jēnahuariaxo rēsonish caba iti quima ax tērohacahax ca ja nicacascana ra?” i Abraham ni quiha —nēa tsi Jesu nēcāniquē nohiria bo qui chanīhi na.

17

Jochamahaina

Mateo 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42

¹ Jahuē rabēti bo qui Jesu chaniniquē:

—Jochati tanamahacarohaxēhi quiha nohiria ra. Jama, noiti-noitixēhi quiha nohiria jochamahai cato. ² Anoma tsi xo naa chahahuabēna cabo jochamahaina ra. Ja acai ca quēshpi tsi tērotamē ca rēnēti maxaxa jaya tsi ia qui ja niahacarohapino tsi “Anomaria tsi xo toa copi” i no quē aquē. Jama, oquē ca copi bixēhi quiha toa nohiria huētsa jochamahai cato iquia. ³ Japi quiniacaxēcahuē. Mabē xatē pi jochano tsi raahacana. Jahuē jocha quima Dios quiri pi ja bēsono tsi jahuē jocha shina-bēnocana. ⁴ Jasca, huēsti barí pi siete tsi mato pasomaha ja jochano tsi, siete tsi “Jochaquē ēa rē” i pi mato qui ja no tsi jari jahuē jocha ma shina-bēnoxēti xo iquia —i Jesu niquē.

Chama jayaxo chitimihaina

Mateo 17.20

⁵ Jatsi Ibo qui jahuē Chani chitahēhuati ibo bo chaniniquē:

—No chitimihai ca mi anihuano —iquiina.

⁶ Jatsi,

—Mostaza bēro tsayacana. Mishni-mishniria ca bēro tsi xo toa ra. Jama, चाहिताखेनी चा प्लान्ता मानेही क्विहा तो बरो बानाहाकाख ना. Jabi

mostaza planta jascaria pi ma chitimihai ca anino tsi anomariaxëhi quiha ma acaina. Jatsi “Mimë tsëquëhuë. Ia qui cata” i pi toá ca jihui qui ma no tsi mato bax caxëhi quiha ra —i jato qui Jesu niquë.

Yonati yonoco

⁷ Jatsi Jesu nëcaniquë:

—Shinaparicana. Yonati mato ó ca huësti cató jayamitsa, naa mato huai xëxëhai cato, vaca ó bësohai cato. Huai ax ja joquë tsi çjënicanai ja qui? “Tsahohuë. Piiparihuë” çi ja qui canai pa? ⁸ Iyamaqui mato ra. Jama, “Noho oriquiti rohahuahuë. Shomahuahacahuë. Jaboqui piquia. Ea mi taano. Ea taaxo tsi piqui mia” iqui mato ra. ⁹ Pihax ja qui “Gracias” iyamaqui mato, yonati roha ja nori quëshpi na. ¹⁰ Jabi yonati bo xo mato ri. “Yonati bo roha xo noa. No ati ca yonoco roha no aquë ra” i ma ti xo, Diós mato yoaha ca tëquë jatihuahax na. Jatsi mamë oquëhuayamacana —nëa tsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

Diez ca lepra bo, naa bonohuaxëni cabo

¹¹ Jerusalén qui cahi tsi Samaria, Galilea, tihi ca mai bo Jesu naconiquë. ¹² Jëni ca yaca qui ja cahëquë tsi quiha ja qui diez ca lepra jaya cabo bëcaniquë. Noitiria ca joni bo quiha. Bonohuaxëni cabo ja icani quiha. Ja bëcanaca tsi basi xo tsi Jesu ja quënacanicuë:

¹³ —Noqui shinahuë, taita Jesús —i quiha jaca niquë.

¹⁴ Jatsi Jesús jato jisniquë. Jisi tsi quiha,

—Arati ibo bo qui bocata. Jato qui mato yora bo jismacana —i jato qui ja niquë.

Capama tsi quiha ja jënimahuahacanicuë. ¹⁵ Jatsi huësti ca joni jahari joniquë, ja jënimahuahacani nori jisish na. Jopama tsi Dios oquëhuahi ja ini quiha “Jia xo Dios” iquiina. ¹⁶ Johax Jesu tahë tsi ja mëniquë. Mënihax “Gracias” i Jesu qui ja niquë ranihi na. Jabi Samariá ca carayana ca joni, naa “Gracias” inish ca ini quiha, naa jodiobo qui quëras ca nohiria. ¹⁷ Jatsi Jesu chaniniquë:

—¿Diez ca joni jënimahuahacayamayamaha? ¿Jahuënia ni toa nueve ca tëxë bo rë? ¹⁸ ¿Jaroha ca “Gracias” iqui ca ni naa carayana pa? ¿Bëyamacahi ni tëxë bo rë, “Gracias” ixëna? —i Jesu niquë.

¹⁹ Jatsi bacanish ca qui Jesu chaniniquë:

—Joihuë. Cata. Mi chahahuahai cató mi jënimahuahacaquë ra —iquiina.

Diós otohaina *Mateo 24.23-28, 36-41*

²⁰ —¿Jënino tsi nohiria bo otoxëhi ni Dios ra? —i Jesu qui fariseobo niquë.

Jatsi Jesús jato quëbiniquë:

—Nohiria bo ototi Diós chitahëhuano tsi mato bëró tsi jisyamaxëqui mato. Jisnoma quiha. ²¹ Ja tsi xo toa yamaxëhi quiha toa “Nëá xo ra. Toá xo ra” iti mëtsa cato, mato xërëquë ó tsi Diós otoi nori ca quëshpi na —i jato qui Jesu niquë.

Jesu bacahaina *Mateo 24.23-28, 36-41*

²² Jatsi jahuë rabëti bo qui Jesu chanitëquënicuë:

—Tsëquëxëhi quiha ma tënëti xabaca ra. Toatiyá tsi Nohiria Baquë bari, naa ë bacahai ca bari jis-caxëqui mato iquia. Jama, mato ri tsi xo toa bari jisyamaxëhaina. ²³ Toatiyá tsi quiacaxëcani quiha

nohiria, “Toá xo Cristo, nëá xo Cristo” iquiina. Tocajacano tsi boyamacana. Jato qui nicayamat-sacana. ²⁴ Toa barí tsi joritsixëhi quiha Nohiria Baquë, naa bajra-bajrahai ca canapa nai shitahai jascaria. Nohiria qui bëroriaxëhi quiha ra. ²⁵ Jama, ë bacanox pari tsi ë tënëparixëti xo. Jariapari ëa niacaxëcani quiha naa nohiria, ë qui caxaquí na. ²⁶ Jasca, ë bacano tsi ë noho pasoyamacaxëcani quiha nohiria rë. Noé tiyá jascariaxëhi quiha. ²⁷ Dios shinayamaquí tsi oi ó ja pasoyamacani quiha. Jënë aqui ja icani quiha. Ahui yahi ja icani quiha. Ja tocacani quiha, jahuë noti chahitaxëni ca qui Noé jicoquë rohari. Jatsi jënë bainiquë. Jatsi ja quëyohacanicuë jato tëquëta. ²⁸ Jasca ca ja ini quiha Lot tiyá ca nohiria bo ri. Jocha copi ó ja pasoyamacani quiha jato ri. Toatiyá tsi oriquihi nohiria bo ini quiha, raquëhaxma. Jënë aqui ja icani quiha. Tobi copihaina, iniahaina, banahaina, xobo acaina, tihí cabo aqui ja icani quiha. ²⁹ Jama, yaca Sodoma ax Lot tsëquëquë tsi quiha nai ax chihi, mëshohai ca azufre, tihí cabo xapaquënicuë oi jascaria. Quëyohacani quiha toa nohiria tëquë. ³⁰ Jasca, tocatsixëhi quiha Nohiria Baquë jisiquihai ca barí no ra. Toa bari ó pasoyamacaxëcani quiha nohiria pë.

³¹ “Toa bari tsëquëno tsi bamahaxma tsi xobo cacha cabo jabano. Xobo qui ja jicoyamacano jato jahuëmishni bo bixëna. Jasca, jato xobo qui huaí ca yonococanaibo bacayamano. ³² Lot ahui shina-bënoyamacana. Ja copihacani quiha yaca qui ja bacacasni iqui na. ³³ Jabi rësoxëhi quiha tsohuëcara ca jahuë shina xabahamacatsai

cato. Jama, bēsoxēhi quiha tsohuēcara ca jahuē shina chihohuahai cato. ³⁴ Parayamaquia. Toa baquichá tsi huēsti ca oxatí tsi oxa ixēhi quiha dos ca joni bo. Mēbihacaxēti xo huēstita íquia. Jisbēriahacaxēhi quiha huētsa rē. ³⁵⁻³⁶ Toa barí tsi yonoconabēquixēhi quiha dos ca yoxa bo, jato moto acaina. Mēbihacaxēhi quiha huēsti cato. Jisbēriahacaxēhi quiha huētsa rē —nēa tsi Jesu nēcaniquē.

³⁷ Jatsi,

—¿Jahuēnia tsi ocapixēhi ni naa ra, Ibobá? —i jahuē rabēti bo niquē.

Jatsi ja quēbiniquē:

—Jatiroha ca iti xo naa. Poico catihai jascaria catixēhi quiha Dios ángel bo, jochacanaibo copixēna —nēa tsi Jesu nēcaniquē.

18

Copiti ibo-iboria — bēnē imanish ca yoxa

¹ Jatsi naa chani jahuē rabēti bo Jesús yoaniquē, bēhoxti jato tiisimaxēna, ja shina-huējēnayamacano iquish na. ² Ja nēcaniquē:

—Huēsti ca yacatá tsi juez, naa copiti ibo-iboria ini quiha. Dios cahēcasyamahai ca ja ini quiha. Jasca, nohiria bo qui ja raquēyamani quiha. ³ Toa yacatá tsi racani quiha bēnē imanish ca yoxa ri. Jabi juez, naa nohiria bo copiti ibo-iboria qui naa noitiria ca yoxa caroha-carohanicquē. Cahax, “Ea mēbihuē. Ea yosihai ca mi copino ra” i ja qui yoxa paoni quiha. ⁴ Jabi naama tsi naa noitiria ca yoxa juéz mēbicasyamani quiha. Jarohari tsi yoxa qui ja yosananicquē. Yosanhax, “Toa yoxa mēbixēquia

pë” i jamë ja ni quiha. “Dios, joni, tihì cabo qui raquëyamaquia. ⁵ Jama, yosaria tsi xo naa yoxa ë qui joroha-jorohahaina. Japi ë mëbiyamano tsi jari joroha-jorohaxëhi quiha pë. Toa yoxa mëbixëquia ra, ëa ja yosanamayamano ra” i jamë juez ni quiha —i Jesu niquë naa chani yoahi na.

⁶ Jatsi Jesu chanitëquëniquë:

—Naa juez yoi cato chani nicacana. “Mia mëbixëquia” ¿i yoxa qui ja yamayamani? ⁷ Nicacana. ¿Jahuë nohiria yoi bo mëbiyamamayaxëhi ni Dios ri? Baquicha, barihani, tihì cató tsi mëbixëhi quiha, “Ea mëbihuë ra” i ja qui nohiria quë no. Bamamayamaxëhi quiha ra. ⁸ Bamaxoma tsi jato mëbixëhi quiha Dios iquia ra. Jama, ëa, naa Nohiria Baquë mai qui bacano tsi ichariama ixëhi quiha toa chahahuacanai ca bëhoxcanaibo iquia —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Fariseobo — impuestos biti ibo bo

⁹ Jabi tobi ini quiha mëstëxëni ca jaca nori ca quëscahuacanaibo. Jato qui naa chani Jesús yoaniquë, naa nohiria huëtsa bo oquë jaca nori ca jascahuacanaibo qui.

¹⁰ Ja nëcaniquë:

—Dios arati xobo qui dos ca joni bo bocaniquë bëhox-xëna. Caniquë fariseobo, naa nohiria huëtsa bo oquë ja nori ca quëscahuahai cato. Jasca, bëhoxhi caniquë impuestos parata biti ibo ri, naa nohiria bo qui yoixëni cato. ¹¹ Jabi arati xobó tsi fariseobo niiniquë jamë bëhox-xëna. Ja nëcani quiha: “Paratá-naxëni ma ca ëa xo naa ra, Diós. Jasca, ëa ti tsi xo nohiria parayamahaina. Yoxa

mëtsaxëniria ca ma ca ëa xo naa. Mi qui ‘Gracias’ iquia, Diós, nohiria huëtsa jascama ë nori quëshpi na. Jasca, mi qui ‘Gracias’ iquia, naa nëca ca impuesto bichii ca yoixëni ca jascama ë nori quëshpi na. ¹² Jasca, jatiroha ca semaná tsi dos bari no tsi samaquia ra. Jasca, mi qui noho parata xatë, naa décima ca mi qui aquia ra” tihi ca tsi fariseobo ini quiha, bëhoxhi na. ¹³ Jama, ori pistia tsi nii quiha impuesto biti ibo iniquë. Nai qui ja tsayacasyamani quiha rabihi na. Co-huëquí tsi jahuë shipati ja tox-toxhaniquë jahuë jocha iqui na. “Ea shinahuë, Diós, jochahuaxëni ca ë nori quëshpi na” i ja ni quiha bëhoxhi na. ¹⁴ Jabi masahacaquë toa joni jocha iquia ra. Jia tsi jahari jahuë xobo qui ja cani quiha. Jama, toa fariseobo rë. Ja bëhoxhai ca Diós nicayamaniquë. Masahacayamani quiha jahuë jocha. Jatsi quini-acaxëcahuë. Jamë oquëhuamixënicabo tëquë noiti-huaxëhi quiha Dios. Jasca, oquëhuahacaxëhi quiha jato jocha bërohuacanaibo tëquë —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

Xocobo Jesú shomahuanina

Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16

¹⁵ Jatsi Jesu qui baquë mishni bo nohiria bá bëniquë, jato ja shomahuano iquish na. Jama, jato jisi tsi jahuë rabëti bá raahaniquë;

—Xocobo bëyamacahuë —iquiina.

¹⁶ Jatsi xocobo Jesú quënaniquë:

—E qui xocobo bëcano ra. Jato chitiayamacana. Nëca cabá-na tsi xo Diós otohaina ra. ¹⁷ Mato parayamaquia. Bëroria tsi Chama Dios qui chahahuacani quiha xocobo ra. Jabi xocobo jascaria

pi chahahuayamahi tsi nai qui jicoyamaxëqui mato ra —i Jesu niquë.

Rico inish ca jonina

Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31

¹⁸ Jatsi huësti ca jodioba chamá Jesu nicaniquë:

—¿Jënahuaxëhi ni ëa, maestro jiaxëni cató, bësopaxëna? —iquiina.

¹⁹ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—¿Jënixo tsi jiaxëni ca ëa mi quënaha? Yama tsi xo jiaxëni cato. Jaroja ca jia ca tsi xo Dios.

²⁰ Tonia Moisés yoba cahëqui mia tia. “Joni huëtsa ahui biyamahuë; joni ayamahuë; yomayamahuë; quiahuayamahuë; mi ipa, mi ihua, tihí cabo noi-huë” tihí ca tsi ii quiha jahuë yoba —i ja qui Jesu niquë.

²¹ Jatsi chama chaniniquë:

—Xocobo xo rohari tsi toa yoba bo tëquë ë nicaniquë ra —iquiina.

²² Jatsi Jesú quëbiniquë joni nicaxo na.

—Jari huësti ca jahuë narisqui mia axëna. Mi jahuë bo tëquë iniahuë. Iniaxo tsi noitiria cabo qui toa parata mëahuë. Tocapimino tsi naipá ca jahuë bo bixëqui mia ra. Jaquirëquë johuë. Eä mi banahuano —i joni qui Jesu niquë.

²³ Nicahax cohuënaniquë chama, rico ja ini quëshpi na. ²⁴ Cohuë ja ini ca Jesú jisniquë. Jatsi,

—Bëroma tsi xo toa rico cabo Diós otoiha ca qui jicohaina ra. ²⁵ Jato chama yoí tsi Diós otoiha ca qui jicocascani quiha; toa quiniá tsi ja jico-canomari —i Jesu niquë.

²⁶ Jatsi,

—Yama tsi xo xabahamahacati mētsa cato rē —i nicanish cabo niquē.

²⁷ Jatsi Jesú jato yoaniquē:

—Jamē xabahamatimaxēni tsi xo nohiria. Dios roha tsi xo toa nohiria xabahamahaina —iquiina.

²⁸ Jatsi Pedro chaniniquē:

—Noba jahuē bo tēquē no jisbērianiquē mia bahuaxēna —iquiina.

²⁹ Jesú jato quēbiniquē:

—Mato parayamaquia. Ibo Diós othai ca iqui pi jahuē xobo, jahuē ahuini, jabē xatē bo, jahuē nabo, jahuē xocobo, tihi cabo jisbēriaquí tsi huēstima ca huino ca jahari bixēqui mato.

³⁰ Jaboqui bēsoquí tsi oquē ca copi bixēqui mato ra. Jasca, mato bēso-bēsopaomaxēhi quiha Dios ra, toa tsēquēxēhai ca xaba paxá no —i Jesu niquē.

Jesu chaninina ja tēnēhai ca yoati na

Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34

³¹ Jatsi jahuē doce ca rabēti bo Jesú biniquē jato qui chanixēna.

—Jaboqui Jerusalén qui caqui noa. Toá tsi jatihuahacaxēhi quiha Dios Chani yonish cabá quēnēnina ēa yoati na. ³² Carayanabo qui ēa mēacaxēcani quiha. Mēaxo ēa mahuacaxēcani quiha pē. Eā yosicaxēcani quiha rē. E qui coshocaxēcani quiha. ³³ Jatsi ēa rashacaxēcani quiha. Jaquirēquē namēhacaxēquia. Jama, tres barí tsi bēsotēquēxēquia —i Jesu niquē.

³⁴ Jama, Jesú yoani ca jahuē rabēti bá cahēyamani quiha. Jato joma quiha. Cahētimaxēni ja icani quiha.

*Bëco inish ca joni**Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52*

³⁵ Yaca Jericó qui tsi Jesu basimano tsi quiha bahi quëpë tsi bëco ca joni tsaho iniquë. Parata bënahi ja ini quiha. ³⁶ Tsahoxo tsi nohiria misco tarabihai ca ja nicaniquë. Nicahi tsi,

—¿Tsohuë ni toa ëa tarabihaina ra? —i ja niquë.

³⁷ Jatsi,

—Tarabihi quiha Jesu, naa Nazarét conish cato —i ja qui nohiria bo niquë.

³⁸ Jatsi Jesu quënatsijahuaniquë:

—Ea shinahuë, David yamabá Baquë —iquiina.

³⁹ Jatsi,

—Pasihuë. Pasihuë —i ja qui rëquë ca nohiria bo niquë.

Japi oquë tsi ja quënatëquëniquë:

—Ea shinahuë, David Baquë —iquiina.

⁴⁰ Jatsi Jesu niiniquë. Niihax,

—Nëri toa joni bëcana —i ja niquë.

Jatsi joni joniquë.

⁴¹ —¿Jahuë ó quëëhai? ¿Jënahuaxëhi ni ëa mi bax na? —i ja qui Jesu niquë.

Jatsi,

—Taiscasquia, Ibobá —i joni niquë.

⁴² —Taishuë. E qui mi chitimihai cató tsi mi jënimahuahacaquë ra —i ja qui Jesu niquë.

⁴³ Jatsi taisritsijaniquë ra. Taisxo tsi quiha bahuanatsijahuaniquë, Dios qui “Gracias” iquiina. Jatsi jia tsi nohiria bá Dios ocahuaniquë, jënima ja iqui jisish na.

19

Jesu — Zaqueo

¹ Jatsi yaca Jericó qui Jesu jicohaca tsi nacohi ja iniquë. ² Toá tsi racani quiha joni rico cato, naa Zaqueo icanai cato. Impuesto bo bicanaibo obëso ca ja ini quiha. ³ Tsohuëcara Jesu iqui ca ja jiscasni quiha. Nohiria misco iqui tsi jisnoma ja iniquë rë, joni pistia ja ini quëshpi na. ⁴ Japi rëquë ja jabaniquë jihui inaxëna, Jesu jiscatsi na. Jabi ja quiri johi Jesu ini quiha toa bahí no. ⁵ Toa iti qui joxo tsi quiha mana Jesús tsayaniquë. Tsayahax,

—Botëtsihuë, Zaqueo. Jaboqui mi xobó tsi ë chitëti xo —i Zaqueo qui ja niquë.

⁶ Jatsi ja botëtapiniquë. Botëhax rani tsi Jesu qui joi ja amaniquë jahuë xobó tsi ja chitëno. ⁷ Jatsi nohiria bo ranimisniquë ocapijani ca jisi na. Jato qui yoi quiha.

—Jochahuaxëni cato xobó tsi chitëhi ja caquë pë —i jaca niquë ranimis-hi na.

⁸ Jatsi Zaqueo niiniquë. Niihax,

—Jisa, Ibobá. Noitiria cabo qui noho jahuë mishni bo bëquëx ca axëquia ra. Huëstima cabo ë paraniquë rë, jato parata bichi na. Jaboqui cuatro veces huino jahari jato copixëquia ra —i Zaqueo niquë.

⁹ Jatsi Jesu nëcaniquë Zaqueo yoati na.

—Jaboqui naa xobó cabo qui joquë Díos xabahamahi ca chama ra. Abraham yamaba चाहितखोको यो त्सी खो ना जों रा.

¹⁰ Nëca ca bënëcanaibo mërahi ë joniquë. Jato xabahamacasquia, naa Nohiria Baquë ë nori cato.

Diez ca parata ti chani

¹¹ Jahuë chani nohiria bá nicano tsi quiha chani huëtsa jato qui ja yoaniquë. Jerusalén qui cahëpaima ja ini quiha. Jasca, Diós otohai ca ó nohiria bo pasoni quiha chitahëti. Ja quëshpi tsi naa chani jato qui Jesú yoaniquë.

¹² —Nëama ca mai huëtsa qui chama caniquë oquë ca chama bixëna. Rey manëhax jahari ja joniquë. ¹³ Jama, canox pari tsi quiha jahuë diez ca yonati bo ja quënapariniquë. Quënaxo tsi quiha jato qui huësti ca parata copixëni ca ja aniquë jato tëquë qui. Acax tsi quiha, “Naa paratá tsi iniatsacana. Yama ë no tsi ganancia bo ma ano ra” i jato qui ja ni quiha. ¹⁴ Jabi toa maí ca nohiria bá jato chama noiyamani quiha. Ja qui caxa ja icani quiha. Jabi jato chama caquë tsi quiha comisión ja raacanicuë, “Naa joni bicasyama xo noa ra, noba rey iti” iquiina. ¹⁵ Jama, rey toa joni manëni quiha. Manëhax ja bacanicuë. Bacaxo tsi quiha jahuë yonati bo ja quënaniquë, naa jahuë parata binish cabo. “Ma anihuani ca parata bo, naa mato ganancia bo jiscasquia ra” i jato qui ja ni quiha. ¹⁶ Jatsi jariapari ca yonati ja qui joniquë. Johax, “Nëá xo mi ganancia. Jaboqui diez ca parata tsi xo ra, Ibobá” i yonati niquë. ¹⁷ Jatsi, “Jia tsi xo toa mi acana ra, yonati jiaxëni cató. Diez ca yaca bo mi yonano ra” i ja qui jahuë chama niquë. ¹⁸ Jaquirëquë joniquë yonati huëtsa. Johax, “Nëá xo mi ganancia. Jaboqui cinco ca parata tsi xo” i ja niquë. ¹⁹ Jatsi, “Cinco ca yaca bo yonaxëqui mia ra” i ja qui jahuë chama niquë. ²⁰ Jaquirëquë ja qui joniquë yonati huëtsa. Johax, “Pañuelo qui mi parata huësti ca ë nanënicuë jaha

bësoxëna. ²¹ Mi qui ë raquëniquë, shinacoshi mi nori iqui na. Jabi mi parata pi ë bënorohano tsi ë qui mi caxaquë aquë ra. Ja tsi xo toa mi parata ó ë bësoquë, mi parata yoi jahari mi qui axëna” i yonati huëtsa niquë. ²² Jatsi chamá toa yonati raahaniquë: “Mi yoaha cató tsi mi qui quësoxëquia, yonati yoixëni cató. Joni shinacoshi ë nori ca cahëqui mia ra. Jabija. Raahacai ca joni ca ëa xo naa. ²³ ¿Jëniriauxo tsi banco qui noho parata mi ayamani, ganancia biti? Joxo tsi noho parata, jahuë ganancia, tihi cabo ë biquë aquë ra” i yonati yoixëni ca qui ja niquë. ²⁴ Jatsi, “Jahuë jahuësti ca parata mëbichahuë. Diez ca parata jaya ca joni qui acahuë” i chama-chamaria niquë toa mani cabo qui. ²⁵ Jatsi toá ca mani cabá quëbiniquë: “Majia. Diez ca parata jaya xo pa” iquiina. ²⁶ “Jabija” i chama niquë. “Huino ca copi bicaxëcani quiha jaya cabo, naa Dios bax yonococanaibo. Jasca, jahuë pistia roha ca bënoxëhi quiha chiquixëni cato. Mëbihacaxëhi quiha jahuë pistia roha cato ra. ²⁷ Japi ë qui caxacanaibo, naa ‘Noho chama-chamaria ma xo toa’ iquii cabo nëri bëcana. Bëxo tsi ëa bësojo xo tsi jato tēpascana ra” nëa tsi chama-chamaria nëcani quiha —i Jesu niquë, naa chani nohiria bo yoahi na.

Jerusalén qui Jesu jiconina

Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19

²⁸ Chanihax, jato bëbo ca Jerusalén quinia ca bahí tsi Jesu caniquë. ²⁹ Jabi yaca Betfagé, yaca Betania, tihi cabo qui cahëpaima ja ini quiha, naa Maca Olivo Yá tahë ca yaca bo. Basimapama tsi quiha jahuë rabëti bo dos ca ja raaniquë rëquë.

³⁰ —Mato bësojó ca yaca qui jicocana. Jicoxo tsi nëxë ca burro baquë jisxëqui mato. Jaha jari tsahohama ca burro quiha. Mërisxo tsi é qui bëtsacana. ³¹ “¿Jënixo tsi mëriscanai?” i pi tsohuëcara no tsi “Bicatsi quiha Ibo” i jato qui cana —nëa tsi quiha jato qui Jesu nëcaniquë.

³² Jatsi raahacanish ca joni bo bocaniquë. Burro ja jiscani quiha Jesú yoani jascaria. ³³ Ja mëriscano tsi quiha,

—¿Jënahuariacanai ra? —i jato qui ibo bo niquë.

³⁴ Jatsi,

—Bicatsi quiha Ibo —i jato qui jaca niquë.

³⁵ Japi burro baquë Jesu qui ja bëcaniquë. Bëxo tsi quiha jato sahuëti bo ja capohuëcanaca tsi cacha Jesu ja tsahomacanicuë. ³⁶ Jerusalén qui ja co-cono tsi quiha jato sahuëti bo nohiria bá poohaniquë bahí no. ³⁷ Maca Olivo Yá ca bahi rënichihai ca iti qui ja cahëquë tsi quiha Dios ocahuatsi nohiria bá huaniquë. Jerusalén cacha ja icani quiha. Ja rani-ranicani quiha. Jisti bo tëquë ja jiscani ca quëshpi tsi joi pistiamá tsi Dios ja ocahuacanicuë:

³⁸ —Shomahuahaca ca tsi xo Ibobá janë tsi johai ca chama-chamaria ra. Naipá ca ángel bo ranicano ra. Jia tsi xo manariá ca Dios ra —iquiina.

³⁹ Jatsi nohiria bo xërëquë ó ca huësti huësti ca fariseobo Jesu qui chaniniquë.

—Mia banahuacanaibo pasimahuë, Taitá. Anoma tsi xo toa ja chanicanaina ra —iquiina.

⁴⁰ Jatsi,

—Mato parayamaquia. Ja pasirohapicano tsi naa bahi quëpë ca maxax bá quënaquë aquë ra —i jato qui Jesu niquë, quëbihi na.

⁴¹ Jerusalén basimapama tsi aratsi Jesu niquë jisish na. ⁴² Arahax ja nëcani quiha:

—Jishopë. Dios xabahamati quinia cahëyamayoiqui mato rë. ¿Jënahuariaxo mato ë cahëmana rë? Mato qui jonë xo rë. ⁴³ Tsëquëxëhi quiha xaba yoi ra, naa mato qui caxacanaibo mato qui quëtsoxëquë no. Mato paxati bahi bo quëtiaxëcani quiha. Jatiroha ca quëpë xo tsi mato tëpascaxëcani quiha rë. ⁴⁴ Jasca, mato yacata panë, mato xobo bo, tihi cabo potascaxëcani quiha rë. Jasca, mato ri quëyocaxëcani quiha rë. Matsamí, matsamí niyamaxëhi quiha mato yacata panë maxax bo ra. Mai qui niahacayocaxëcani quiha jato tëquë, Dios xabahamati quinia ma niani iqui na —nëa tsi Jesu nëcaniquë Jerusalén ca nohiria yoati na.

Jodioba arati xoboria qui Jesu jiconina

Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22

⁴⁵ Jatsi arati xobo qui Jesu jiconiquë. Jicoxo tsi quiha toá ca iniacanaibo cacha raatsijahuaniquë.

⁴⁶ Raapama tsi,

—“Dios qui chaniti xobo quënahacati xo noho xobo” ii quiha Quënëhacanih cabo ra; jama, yomacanaiba iti manëmaqui mato pë —i jato qui Jesu niquë.

⁴⁷ Jatsi jatiroha ca barí tsi quiha arati xobo xo tsi nohiria tiisimahi ja iniquë. Jabi arati ibo ba chama bo, yoba tiisimacanaibo, nohiria chama bo, tihi cabá Jesu acasni quiha. ⁴⁸ Jari anoma ja icani

quiha, jahuë chani nohiria bá nicacasni quëshpina.

20

Jesu qui jodioba chama bo caxanina

Mateo 21.23-27; Marcos 11.27-33

¹ Arati xobo xo tsi nohiria bo Jesú tiisimano tsi quiha ja qui arati ibo ba chama bo, yoba ti-isimacanaibo, yosibo, tihi cabo bëcaniquë. Dios Chani jia ca yoahi Jesu ini quiha. Bëhax,

² —Noqui yoahuë. ¿Tsohuë mi qui chama aquitaha, arati xobo quima iniacanaibo niati? ¿Tocati chama jaya ni mia ra? —i ja qui jaca niquë.

³ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Mato nicapariquia ëa ri. Ea yoacahuë.

⁴ ¿Tsohuë Juan yamabo qui chama ani, nohiria ashimati? ¿Dios ni? ¿Joni ni? —iquiina.

⁵ Jatsi ja chaninariacanicuë:

—“Dios” ipinono tsi “¿Jënixo tsi Juan ma chahahuayamani?” i noqui xëhi quiha pë. ⁶ Jama, “Joni quima jahuë chama ja biniquë” ipinono tsi maxaxá tsi noqui axëhi quiha nohiria bo rë —i jaca ni quiha, joi i-iqui na.

⁷ Japi,

—¿Tsohuëcara ni sa? Jahuënia tsi jahuë chama ja bini ca cahëyamaqui noa ra —i Jesu qui jaca niquë, quëbihi na.

⁸ Jatsi,

—Mato quëbiyamaxëquia ëa ri ra —i jato qui Jesu niquë.

Dios Baquë jodiobá niahai ca chani

Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11

⁹ Jatsi naa chani nohiria bo qui Jesu yoaniquë:

—Huai joní aniquë. Axo tsi quiha toa xo tsi uva icanai ca bimi ja bananiquë. Banaxo tsi quiha joni huëtsa bo qui jahuë huai ja aquëniquë bimi xatë quëshpi na. Aquëhax tsi naama tsi quiha ja caniquë. ¹⁰ Jatsi bimitiyá tsi jahuë yonati ja raaniquë jahuë huaí ca bimi xatë biti. Jatsi pë huaí ca yonococanaibá jahuë yonati rashaniquë. Jahari mëquëyá ja raacani quiha. ¹¹ Jaquirëquë yonati huëtsa ibobá raaniquë. Ja rashahacani quiha jaa ri. Jahuë yonati ja yosicani quiha. Jahari mëquëyá ja raacani quiha. ¹² Jatsi yonati huëtsa ibobá raaniquë. Ja tsacahacani quiha rë. Cacha ja niahacani quiha. ¹³ Jatsi, “¿Jënahuaxëhi ni ëa rë?” i huai ibo niquë. Jatsi, “Noho baquë yoi jato qui raaxëquia, naa ë noihai ca baquë. Ja qui nicacaxëcani quiha tia” i ibo niquë. ¹⁴ Jama, jahuë baquë jisi tsi quiha “Iboba baquë tsi xo naa ra” i jaca niquë. “No ano ra, jahuë bixëti ca mai mëbixëna” i huai ca yonococanaibo niquë pë. ¹⁵ Japi ibobá baquë ja acaniquë. Axo tsi quiha huai cacha jahuë yora ja niacaniquë. Jatsi, ¿jënahuariaxëhi ni huai ibo toa yonococanaibo qui? ¹⁶ Toa joni bo quëyohi joxëhi quiha ra. Quëyoxo tsi yonococanaibo huëtsa bo qui jahuë huai axëhi quiha —nëa tsi Jesu nëcaniquë toa chani yoahi na.

Jatsi,

—¡Jishopë! Ocapijayamano ra —i nicanish ca jodiobo niquë.

¹⁷ Jatsi Jesús jato tsayaniquë. Tsayahax tsi quiha ja nicaniquë:

—¿Jënihi ni naa Quënëhacanish cabo ó ca chani ra?

“Oquënxëhi quiha yosibá niaha ca Maxaxa ra.
Oquë-ouqëria ca manëxëhi quiha ra” ii quiha.

¹⁸ Nicacahuë. Noitixëhi quiha naa Maxax icanai ca chahahuayamacanaibo tēquë. Toa Maxax icanai cató tsi quëyohacacaxëcani quiha ra —nëa tsi quiha jato qui Jesu nëcaniquë.

¹⁹ Jatsi Jesu qui ja tsamicascaniquë, naa yoba tiisimacanaibo, arati ibo bo. Jato yoati ja chanihai nori ca ja cahëcani quiha. Jama, jari ja qui ja tsamiyamacani quiha nohiria bo qui raquëhi na.

Jesu qui ja quësocascanina

Mateo 21.45-46; 22.15-22; Marcos 12.12-17

²⁰ Jatsi jodioba yoba tiisimacanaibo, arati ibo bo, tihì cabá Jesu tsaya-tsyaniquë acasquí na. Japi Jesu qui joni bo ja raacanicuë ja yoahai ca nicati. Jabì joni shinaji axëni jisiria cabo ja raacani quiha; yoixëni cabo jaca nori. Romanoba chama-chamaria qui Jesu ja mëacascani quiha, ja namëhacano. ²¹ Ja tsi xo toa naa bëcanish ca joni bo nëcaniquë:

—Jia tsi xo mi chanihaina, maestró. Janyama ca tiisimayamaqui mia ra. Jasca, jatiroha cabo mëbicasqui mia ra. Paraxoma tsi Dios quinia tiisimaqui mia ra. ²² ¿Japa? ¿Romanoba chama-chamaria qui impuesto bo no ati ni, naa noqui jodiobo? —i ja qui jaca niquë tanamaxëna.

²³ Jama, ja paracascanaì ca Jesú cahëni quiha. Cahëhax,

²⁴ —Parata ëa jismacana. ¿Tsohuë bëmana jaria ni naa ra? ¿Tsohuë ni naa quënë ibo? —i jato qui ja niquë.

Jatsi,

—Romanoba chama-chamaria janë quiha —i jaca niquë.

²⁵ —Japi romanoba chama-chamaria qui jahuë jahuë bo tëquë acana. Jasca, Dios qui jahuë jahuë yoi bo acahuë —i jato qui Jesu niquë.

²⁶ Jabi jia tsi Jesús quëbini quiha nohiria bo bësojo xo na. Ja quëshpi Jesu qui quësotimaxëni ja icani quiha. Jatsi ja pasicaniquë jiaria tsi ja quëbini iqui na.

¿Bësotëquëxëhi ni rësonish cabo?

Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27

²⁷ Jaquirëquë saduceobo Jesu qui bocaniquë jato ri. “Yama tsi xo nohiria bësotëquëxëhaina” icanish cabo tsi xo naa. Jabi Jesu ja tanamacascani quiha jato ri. Ja nëcacaniquë:

²⁸ —“Baquë yama pi joni rësono tsi jahuë ahui biti xo jahuë noma. Bixo tsi jahuë rëquëmë bax xocobo ja saihuati xo” ii quiha Moisés yamabá quënënina, maestró —i Jesu qui jaca niquë —. ²⁹ Jabi seis ca noma bo jayanish ca joni ini quiha. Xocobo saihuahaxma tsi naa joni rësoniquë rë. ³⁰ Jatsi jahuë ahui jahuë xachacató biniquë. Xocobo saihuahaxma tsi ja rësoniquë jaa ri. ³¹ Jaquirëquë jahuë ahui jahuë noma huëtsá biniquë. Xocobo saihuahaxma tsi ja rësoniquë jaa ri. Toca tsi jahuë noma bo tëquë aniquë. Ja rësoyocaniquë, xocobo saihuahaxma. ³² Jarohari tsi rësoniquë yoxa ri. ³³ ¿Jabi nohiria bo bësotëquëno tsi tsohuë ahui ixëhi ni yoxa sa? Siete ca bënë jayani quiha bësoquí na —nëa tsi Jesu qui ja nëcacaniquë.

³⁴ Jatsi Jesús jato quëbiniquë:

—Naa mai xo tsi ahui bo yacani quiha joni bo. Bënë bicani quiha yoxa bo ri. ³⁵ Jama, mana xo tsi ahui bo, bënë bo, tihí cabo jayamaxëhi quiha shomahuahaca cabo, naa bësotëquëxëcanaibo. ³⁶ Rësotëquëpistia-yamariacaxëcane quiha, ángel bo jascaria iquiina. Dios xocobo ca xo, jahuë rësó tsi ja bësotëquëcaxëcane qui shpi na. ³⁷ Jatsi, “Bësotëquëxëhi ní nohiria bo” ¿icanai pa? Jabi Moisés yoani cato ó ca tsi bëroria tsi xo nohiria bo bësotëquëhaina ra. Toa noqui ja jismani quiha. “Abraham Dios, Isaac Dios, Jacob Dios” i Dios qui Moisés yamabo ni quiha, naa nihi pëtoro mëshohai cato ó tsi ja qui Dios jisiquiniquë no. ³⁸ “Abraham yamabá Dios, Isaac yamabá Dios, Jacob yamabá Dios” iyama Moisés yamabo ni quiha, bëso jaca nori quëshpi na. Bësoyamacaba Dios ma xo Dios; jama, bësocanaiba Dios ja nori. Bëso xo Dios jaya cabo tëquë —i saduceobo qui Jesu niquë.

³⁹ Jatsi,

—Jabija tsi xo mi quëbihana, maestró —i yoba tiisimacanaibo huësti huësti cabo niquë. ⁴⁰ Jaquirëquë ja nicacasyamacani quiha raquëquí na.

David Ibo Cristo

Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37

⁴¹ Jatsi Jesús toá ca yoba cahëxëni cabo nicaniquë: —“Johai ca Xabahamati Ibo tsi xo David Baquë” ii quiha nohiria bo. ¿Jënahuariahax nëcati mëtsacahi ni? ⁴²⁻⁴³ Jabi nëca tsi libro Salmos ó tsi David yamabá quënëniquë Cristo yoati na, “Mia oquëhuanox pari tsi, jariapari mia pasomaha cabo bëboxëquia, jato mi yonano’ i noho Ibo qui Ibo Dios ni quiha”

nëa tsi David yamabo nëcani quiha.
⁴⁴ ¿Jënahuariahax David baquë Cristo ii ni ra?
 “Noho Ibo” ¿i David yamabo yamayamani, Cristo
 yoati chanihi na? —nëa tsi jato qui Jesu nëcaniquë
 jato nicahi na.

Yoba cahëxëni cabo pasomaha Jesú yobanina
Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54

⁴⁵ Nohiria tëquëtá nicano tsi quiha jahuë rabëti
 bo qui Jesu chaniniquë:

⁴⁶ —Yoba tiisimacanaibo qui quiniacaxëcahuë.
 Sahuëtiria tëtëcaxëni cabo sahuëcascani quiha.
 Toca tsi bohocascani quiha pë. Jasca, mercado
 xo tsi nohiria bá jato joihuahai ca ó pasocani
 quiha pë. Jasca, jato catiti xobó ca rëquë ca
 oquëria ca tsahoti bá tsi tsahocascani quiha. Jasca,
 nohiria oriquiti catino tsi oquë ca tsahoti bá tsi
 tsahocascani quiha pë. ⁴⁷ Jasca, bënë imanish ca
 yoxa bo paracani quiha, jato jahuë bo mëbixëna.
 Paraquí tsi jato xobo bo mëbicaní quiha pë.
 Mëbihax Dios qui chani tëtëca tsi bëhoxcani quiha
 ra, nohiria bo paraxëna. Quësohacacaxëcani quiha
 ra. Oquëxëhi quiha jato copi ra —i jahuë rabëti bo
 qui Jesu niquë.

21

Dios qui bënë imanish ca yoxá anina
Marcos 12.41-44

¹ Arati xobó tsi niipama tsi parata biti caja qui
 nohiria rico cabá jato parata nanëhai ca Jesú tsaya-
 tsayaniquë. ² Tsayajahuano tsi quiha noitiria ca
 bënë imanish ca yoxá dos ca parata copiriana
 cabo nanëniquë. ³ Jisniquë Jesu. Jisi tsi,

—Nohiria huëtsa bá nanëhaca parata huino tsi xo naa noitiria ca yoxá acana ra. ⁴ Narisxoma tsi parata ja acana quiha. Jama naa yoxa ra. Noitiria xo. Jatiroha ca ja jaya ca ja aquë ra; naa jahuë oriqiti copiti parata —i Jesu niquë.

“Potas-hacaxëhi quiha jodioba arati xobo” i Jesu nina

Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2

⁵ Templo, naa jato arati xobo yoati tsi chanihi quiha huësti huësti ca rabëti bo iniquë. Jahuë maxax jiaria cabo, templó ca jianati jahuë bo, naa nohiria bá anina, tihi cabo yoati tsi chanihi ja icani quiha. ⁶ Jatsi Jesu jato qui chaniniquë:

—Tsëquëxëhi quiha xabaca ra, naa ma tsayahai ca potas-hacaxëquë no. Poxahacaxëhi quiha jahuë maxax bo tëquë. Yamaxëhi quiha matsami matsami nihi ca maxax bo iquia ra —iquiina.

⁷ Jatsi,

—¿Jënino tsi potas-hacacaxëcahi ni? ¿Jënahuariaxo tsi cahëxëhi ni noa, ocapijaxëquë no, Maestró? —i Jesu qui jaca niquë.

⁸ Jatsi Jesús yoaniquë:

—Quiniacaxëcahuë, ma parahacayamano. Joxëhi quiha huëstima ca noho jané tsi chanicanaibo. “Cristo xo ëa” icaxëcani quiha pë. “Tsëquëpaimaria xo jaroha ca bari ra” icaxëcani quiha. Jato banahuayamacana ra. ⁹ Jasca pi país bo nianahaina, país ca xërëquë ca nohiria iquinahaina, tihi cabo nicahi tsi raquëyamatsicana. Toca tsi ja ixëti xo. Ocapijano tsi jari basi tsi xo toa jahuë rëso. ¹⁰ Jariapari tsi país huëtsa pasomaha nianaxëhi quiha país huëtsa. Chama

huëtsa pasomaha iquinaxëhi quiha chama huëtsa. ¹¹ Yajoriaxëhi quiha mai. Oriquti narisxëhi quiha nohiria bo. Iquicaxëcani quiha huëstima cabo. Jasca, raquëriaxëhi quiha nai qui tsaya-tsayahaina. Jahá tsi jisiquixëhi quiha mana ca jisti-jistiria bo ra. ¹² Jama, ja tocapinox pari no tsi mato qui pari tsamicaxëcani quiha ra. Mato tënëmacaxëcani quiha. Arati ibo bo qui mato mëacaxëcani quiha. Preso qui mato nanëcaxëcani quiha. Tihi ca tsi acaxëcani quiha noho janë tahëxo na. ¹³ Jatsi, toatiyá tsi xaba jayaxëqui mato jato qui Dios Chani yoaxëna. ¹⁴ Tocapijano tsi jato bësojo ax tsi ma chanixëti ca yoati tsi shinayamatsacana. ¹⁵ Toatiyá tsi chani-chaniti chama, tiisi, tihi cabo mato qui axëquia. Ja iqui tsi pasimahacaxëhi quiha toa mato qui caxacanaibo. ¹⁶ Jasca, chama bo qui mato mëaxëhi quiha mato nabo, mabë xatë bo, mato jimibo, mato rabëti bo. Jatsi, mato ó ca huësti huësti ca namëcaxëcani quiha ra. ¹⁷ Noho janë tahëhax tsi mato qui caxacaxëcani quiha jatiroha cabo. ¹⁸ Jama, mato ó bësoxëquia mato ja motsayamacano iquish na. ¹⁹ Chamatsicana. Xabahamahacaxëhi quiha mato naamapihi na —i jato qui Jesu niquë.

Soldado bá Jerusalén potasxëhaina

²⁰ —Soldado bo Jerusalén tēayohai ca jisi tsi quëyohacati basima ja nori ca cahëxëqui mato. ²¹ Jatsi maca bo qui jodioba maí cabo jabaxëti xo. Jisbayaxëti xo Jerusalén cabo. Xabachá cabo yaca qui bacayamaxëti xo ra. ²² Nohiria bo copiti xaba tsi xo naa. Toatiyá tsi jatihuahacaxëhi quiha Quënëhacanish cabo iquiina. ²³ Noitixëhi quiha

tohoya cabo, baquë pistia ico cabo rë. Anomari-
axëhi quiha toa maí ca nohiria bá tënëhaina iquia.
Anomariaxëhi quiha jato qui Dios caxahaina.
²⁴ Saipí tsi tēpas-hacaxëhi quiha huëstima cabo.
Nëxahacaxëhi quiha huëstima cabo, país bo tēquë
qui ja bohacacano. Jasca, Jerusalén tsi boho-
caxëcani quiha carayanabo jato xaba jatiquë ro-
hari.

Jesu johaina

Mateo 24.29-35, 42-44; Marcos 13.24-37

²⁵ ‘Naipá tsi jisiquixëhi quiha jisti bo ra.
Yoyoxëhi quiha bari, oxë, huishti bo. Shina-
huëjënaxëhi quiha maí ca nohiria tēquëta. Jasca,
raquëria ixëhi quiha ia bo ri. Jahuë pacotsa,
jahuë yoyohai ca choca bo, tihi cabo qui
raquëcaxëcani quiha. ²⁶ Toatiyá tsi rësocaxëcani
quiha nohiria raquëhi na. Jahuëcara ó pasoti
cahëyamacaxëcani quiha, naipá ca jahuë bo
yajohacaxëhai iqui na. ²⁷ Jatsi tsëmó tsi Nohiria
Baquë johai ca jiscaxëcani quiha. Noho chama,
noho oquë, tihi cabo jiscaxëcani quiha ë joxëquëno.
²⁸ Naa jahuë bo tēquë ocapiti chitahëno tsi
chamacana. Jaha bësocahuë. Joti basima tsi xo
ma xabahamahacahaina —i Jesu niquë.

²⁹ Jatsi naa chani Jesús yoaniquë jato
cahëmaxëna:

—Higuera jihui, jihui huëtsa bo, tihi cabo qui
tsayacahuë. ³⁰ Ja botoxpicano tsi basima oitiya
nori ca cahëqui mato. ³¹ Jascaria, ë yoaha ca jahuë
bo ocapiti chitahëno tsi basima Diós otohái nori ca
cahëxëqui mato ri. ³² Mato parayamaquia. Naa
bësohai ca nohiria bo rësonox pari no tsi ocapixëhi

quiha ë yoahaina iquia. ³³ Huinocaxëhi quiha naipá ca jahuë bo, naa mai ri, jama, huinocapistiyamariaxëhi quiha noho Chani. Jabija tsi xo naa ë yoahaina.

No rohahuahacati xo

³⁴ ‘Quiniacaxëcahuë. Pabëhaina, jënë acaina, maí ca jahuëmishni bo, tihi cabo tsi shina-shinayamacana. Tocapimano tsi mato ratiaxëhi quiha toa bari, jaha ma pasoyamahi iqui na. ³⁵ Jatiroha ca maí ca nohiria bo ratiaxëhi quiha ë johaina ra. ³⁶ Japi rohahuahacacahuë. Bëhoxrohacana, chama ma jayacano iquish na, naa jahuë bo tëquë paxaxëna, Nohiria Baquë bësojó tsi niixëna —i jato qui Jesu niquë.

³⁷ Toa bari bo Jesú raaniquë arati xobó no, toa xo tsi nohiria bo tiisimahaina. Jama, Maca Olivo Yá tsi baquicha ja raaniquë. ³⁸ Jabi baquishmarí tsi nohiria bocani quiha arati xobo qui Jesu nicaxëna.

22

Jesu qui ja tsamicascanina

Mateo 26.1-5, 14-16; Marcos 14.1-2, 10-11; Juan 11.45-53

¹ Tsëquëti basima quiha jodioba pascua fiesta iniquë. Toatiyá tsi levadura yama ca mapari ja picani quiha. Jato jabi quiha. ² Jasca, Jesu ati quinia mërahi ini quiha arati iboba chama bo, jato yoba tiisimacanaibo ri. Nohiria bo qui raquëquí tsi quiha bëroxo tsi Jesu ja acasyamacani quiha.

³ Jatsi Judas qui Satanás jiconiquë, naa Iscariote icanai cato. Jesu doce ca rabëti bo huësti ca ja ini quiha. ⁴ Jatsi arati ibo bo, arati xobo obëso

cabo, tihi cabo qui Judas caniquë chanixëna. Jato qui Jesu ja mëacasni quiha. Cahax, jato bëta ja chaninanicuë. ⁵ Jatsi ja ranicaniquë ja yoani ca nicahax na. Ranihax,

—Parata mi qui axëqui noa ra —i Judas qui jaca niquë.

⁶ Jatsi,

—Jënima —i Judas niquë.

Japi Jesu qui tsamiti xaba mëratsi-jahuanicuë, nohiria bá cahëyamano iquish na.

Pascua fiesta

Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26

⁷ Jatsi jato levadura yama ca mapari piti fiesta tsëquënicuë, naa oveja baquë acacaquë no. ⁸ Japi Pedro, Juan, tihi cabo Jesús raanicuë. Raahax,

—Bocata. Pascua oriquiti ma rohahuano piti —i jato qui ja niquë.

⁹ Jatsi,

—¿Jahuëniaxo tsi rohahuaxëhi ni noa? —i jaca niquë.

¹⁰ Jatsi,

—Yaca qui jicocana. Toa xo tsi chomó ca jënë bëhai ca joni bëchaxëqui mato. Toa joni banahuacana, ja jicohai ca xobo qui. ¹¹ Jatsi toa xobo ibo qui chanicana. “¿Jahuënia ni naquëtë?” ii quiha Maestro” i ja qui cana. “Nëa xo tsi jahuë rabëti bo yaxo tsi pascua oriquiti picatsi quiha” icana. ¹² Jatsi mana ca naquëtë chahitaxëni ca mato jismaxëhi quiha; tsahoti bo, mesa, tihi cabo rohahuahaca ca naquëtë quiha. Toa xo tsi oriquiti rohahuacana —i jato qui Jesu niquë.

¹³ Jatsi Pedro, Juan, tihi cabo bocaniquë. Ja bocanaca tsi naquëtë qui ja cahëcaniquë Jesú yoani jascaria. Cahë_{xo} tsi quiha pascua oriquiti ja ro-hahuacanicuë.

¹⁴ Jatsi tëxë bo ya tsi Jesu joniquë. Tsahohax oriquitsijacanicuë. ¹⁵ Oriquipama tsi Jesu jato qui chaniniquë:

—Naa pascua oriquiti mato bëta oriqui-casquia rësonox pari. ¹⁶ Jabi nëa xo tsi naa pascua oriquiti pitëquëpistiayamariaxëquia Diós otoiha cato xo tsi ja jatihuahacaxëquë rohari. Jaquirëquë pitëquëxëquia ra —iquiina.

¹⁷ Jatsi copá ca jënë ja bihaca tsi “Gracias” i Dios qui ja niquë.

—Bicahuë. Ayocana. ¹⁸ Nëa xo tsi uva bimi jënë atëquëyamaxëquia Diós otoiha joxëquë rohari —i Jesu niquë.

¹⁹ Jatsi mapari Jesú biniquë. Bichi tsi quiha “Gracias” i ja niquë. Bëquë_{x-xo} tsi jato qui ja aniquë ja picano.

—Noho yora tsi xo naa. Picahuë, ëa shinaquí na —i quiha ja niquë.

²⁰ Oriquixo tsi quiha copá ca jënë jato qui ja aniquë ja acano. Acax,

—Noho jimí tsi Dios xabahamati quinia paxa ca jismahi quiha naa jënë. Mato bax japahacaxëhi quiha noho jimi ra. ²¹ Tsayacahuë. No bëta tsaho tsi xo toa ëa pasomaha cato rë, naa chama bo qui ëa mëacatsai cato. ²² Jabi rësoxëti xo Nohiria Baquë ë nori cato. Diós yoani ca tsi xo naa ra. Jama, noitirixëhi quiha toa ëa chama bo qui mëaxëhai cato iquia —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

²³ Jatsi chaninatsi jahuë rabëti bo niquë:

—¿Tsohuë cara ni toa no nohó ca Jesu pasomaha cato sa? —iquiina.

¿Tsohuë ni toa oquë cato?

²⁴ Jatsi joi i-ibëqui tsi quiha Jesu rabëti bo niquë, naa jato xërëquë ó ca oquë ca ixëti nori ca yoati na.

²⁵ Jatsi jato qui Jesu chaniniquë:

—Jato nohiria bo yonahi quiha maí ca chama bo. Yonahi tsi “Nohiria Rabëti bo xo noa” icani quiha pë, jato rabëti bo jaca nomari. ²⁶ Jabi toca ma xo noa ra. Yonati jascaria manëxëti xo mato xërëquë ó ca oquë cato. Tëxë bo ja mëbixëti xo.

²⁷ Mato nicaquia. ¿Tsohuë ni toa oquë cato? ¿Tsaho ca pihai ca ni? ¿Taahai ca ni? Tsayacahuë. Jato yonati bá tsi taahacahai ca ó pasocani quiha tsa-hohai ca chama bo. Jama, nëá xo ëa, mato xërëquë ó no. Ea ti tsi xo toa mato taahaina ra.

²⁸ ‘Mato tsi xo toa ë qui chitimihax cabo, naa ë tënëtiyá no. ²⁹ Jaboqui yonati chama-chamaria mato qui aquia, noho jahëpa ë qui ani jascaria.

³⁰ Noho mesa ax oriquiti tsahoxëqui mato ë yonahai cató no. Jasca, trono bo xo tsi Israél ca doce ca xatë bo ó bësoxëqui mato ra —nëa tsi quiha jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë.

“Jochamati tanamahacaxëqui mia” i Pedro qui Jesu nina

Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38

³¹ —Ea nicahuë, Simón —i Jesu niquë—. Jochati mato tëquë tanamacatsi quiha Satanás ra. ³² Jama, mi bax ë bëhoxquë, Simón, mi chahahuahai ca quima mi casoyamano. Jasca, jahari ë quiri bësoxo

tsi mibë xatë bo mi chamahuano —i ja qui Jesu niquë.

³³ Jatsi Pedró quëbiniquë:

—Mia jisbëriapistiyamaxëquia ra. Preso qui pi mia ja nanëcano ri tsi mi bëta cahai ca ëa xo naa ra. Mi bëta rësoti qui raquëyamaquia ra —iquiina.

³⁴ Jatsi,

—Mia parayamaquia, Pedró. Ea pasomaha chaniti basima xo mia rë. Jaboqui patiari quëonox pari no tsi tres tsi “Jesu cahëyamaquia” ixëqui mia ra —i ja qui Jesu niquë.

³⁵ Jatsi jahuë rabëti bo qui Jesu nëcaniquë:

—Mato ë raaquë tsi ¿jahuë ma narisni? Mëquëya ma raahacani quiha. Parata, sota, zapato bo, tihi cabo yahaxma tsi ma bocani quiha —iquiina.

Jatsi,

—No narisyamahitaquë ra —i jahuë rabëti bo niquë.

³⁶ Jatsi Jesú quëbiniquë:

—Jaboqui pi parata jayaquí tsi bocahuë. Sota pi jayaquí tsi bocahuë. Saipi pi jayamaquí tsi mato sahuëti iniacahuë copixëna. ³⁷ Mato parayamaquia. Jatihuahacaxëti xo Quënëhacanish cabo, naa “Caxaxëniria ca jascaria ja tocachacaxëti quiha” iquiina. Parayamaquia. Jatihuahacaxëhi quiha jatiroha ca ëa yoati Quënëhacanish cabo ra —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

³⁸ Jatsi jahuë rabëti bo nëcaniquë:

—Tsayapa, Ibobá. Nëá xo dos ca saipi bo ra —iquiina.

Jatsi,

—Iquë pë —i Jesu niquë.

Getsemaní Jesu bëhoxnina
Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42

³⁹ Xobo jisbaya tsi quiha Maca Olivo Ya qui Jesu caniquë bëhoxhi na. Jahuë jabi quiha. Jasca, ja bëta bocani quiha jahuë rabëti bo ri. ⁴⁰ Cahax,

—Bëhoxcana, jochati ma tanamahacayamano ra —i jato qui Jesu niquë.

⁴¹ Jatsi ori pistia jamëpistia tsi Jesu caniquë bëhoxhi na. Basima quiha. Mënihax Dios qui chanitsijaniquë:

⁴² —Mi qui pi jia no tsi naa johai ca tënëtiya mëbihuë, noho Jahëpá. Tënëcasyamaxo ëa ra. Jama, jaha ë quëëhai ca mi ayamano. Mi shina mi ano ra —i Jesu niquë bëhoxhi na.

⁴³ Jatsi ja qui naipá ca ángel jisiquiniquë chamahuaxëna. ⁴⁴ Shina jii-jiitsi Jesu niquë bëhoxhi na. Jatsi ja bëhox-bëhoxrianiquë. Niscatsijani quiha. Jimi tioihai jascaria ja niscani quiha. ⁴⁵ Bëhoxhax ja joiniquë. Joihax jahuë rabëti bo qui ja bacaniquë. Oxa ja icani quiha cohuëhi na. ⁴⁶ Jatsi,

—¿Jënihax oxacanaï rë? Joicana. Bëhoxcana, jocha qui ma paquëyamano —i jato qui Jesu niquë.

Jesu qui soldado bo tsaminina
Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11

⁴⁷ Jahuë rabëti bo ya jari chanihi Jesu iniquë. Chanijano tsi quiha nohiria misco bëcaniquë. Jato bëta Judas, naa doce ó ca huësti ca iniquë jaa ri. Jato mëpihi ja ini quiha Jesu qui. Cahëhax Jesu qui ja basimaniquë tatsoxëna. ⁴⁸ Jatsi ja qui Jesu chaniniquë:

—¿Ea tatsohai pa? ¿Toca tsi soldado bo qui ëa mëaxëhai rë, naa Nohiria Baquë ë nori cato? —i Judas qui ja niquë.

⁴⁹ Ocapijahai ca jisi tsi,

—¿Noba saipí tsi jato tēpasxëhi ni noa, Ibobá? —i ja bētanish ca rabēti bo niquë.

⁵⁰ Jatsi jato ó ca huësti cató toá ca arati ibo-iboria yonati paxtianiquë. Jahuë mēnëcayá ca pahoqui paxtiahacani quiha.

⁵¹ Jatsi,

—Iquë ra. Iquë ra. Iquinayamacana —i Jesu niquë.

Jatsi yonati pahoqui motsaxo tsi ja jënimahuaniquë. ⁵² Jënimahuahax arati ibo bo, arati xobo obëso ca capitán bo, yosibo, tihi ca bëcanish cabo qui Jesu chaniniquë:

—¿Saipi bo, tēpasti jihui bo, tihi cabo jaya ni mato pa? ¿Yomaxëni ca bichii jascaria ëa bichi ma bëcana pa? ⁵³ Jatiroha ca barí tsi mato bëta ë i-ipaoyamëquë, arati xobó no. ¿Jëniriexo tsi ëa ma biyamahita, toá tsi ë iquë no? Jishopë. Jaboqui mato xaba tsi xo naa rë. Jaboqui bëroria tsi yonahi quiha Satanás pë —i jato qui ja niquë.

⁵⁴ Jatsi Jesu qui ja tsamicaniquë. Tsamixoxo tsi ori ja bocaniquë arati ibo ba chama xobo qui.

“Jesu cahëyamaquia” i Pedro nina

Mateo 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; Juan 18.12-18, 25-27

Jesu basi tsi Pedró banahuaniquë raquëquí na. ⁵⁵ Arati ibo ba chama xobo qui cahëxo tsi quiha soldado bá chihi maponiquë huënënë xo na. Tsamahax ja tsahocaniquë yohoxëna. Jasca, jato xërëquë

tsi Pedro tsahoniquë jaa ri. ⁵⁶ Chihi tapaí tsahojano tsi quiha xotacó Pedro jisniquë, naa toá ca yonati cato. Pedro ja tsaya-tsayani quiha.

—Jesu ya naa joni iquë ra —i xotaco niquë.

⁵⁷ Jatsi Pedró quëbiniquë:

—Jesu cahëyamahai ca ëa xo naa ra, caí —iquiina.

⁵⁸ Jaquirëquë joní tsayaniquë. Tsayahax,

—Tonia Jesu rabëti huësti ca xo mia ra —i Pedro qui ja niquë.

Jatsi,

—Jahuë rabëti ma xo ëa ra, joní —i Pedro niquë rë.

⁵⁹ Jaquirëquë huësti ca hora huinocaquë tsi,

—Tonia Jesu ya naa joni iquë ra. Nicacapa. Galileá joi jaya xo ra —iriatsi joni huëtsa niquë.

⁶⁰ Jatsi Pedró quëbiniquë:

—E joma mi chanihaina ra, joní —iquiina.

Jari Pedro chanino tsi quiha patiari quëo-quëoniquë. ⁶¹ Jatsi Pedro quiri bësohax Jesús bëisniquë cohuëquí na. Jatsi Ibobá yoaha ca Pedró shinaniquë, naa “Tres tsi cahëyamaquia’ ixëqui mia rë, patiari quëonox pari no” i Jesu quë no. ⁶² Jatsi cacha Pedro caniquë. Cahax ja araraniquë rabihi na.

Jesu qui jodioba yosibo quësonina

Mateo 26.59-68; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24

⁶³ Jatsi Jesu mahuatsi jaha bëso cabá huaniquë. Ja sëtianiquë. ⁶⁴ Bëmapahax,

—¿Tsohuë mia aca? Noqui yoahuë ra —itsi quiha jaca niquë nicahi na.

⁶⁵ Huëstima tsi Jesu ja ocahuacani quiha pë. ⁶⁶ Huëaquë tsi baquishmarí tsi quiha

nohiria yosibo, arati ibo ba chama bo, yoba tiisimacanaibo, tihí cabo catiniquë chaninaxëna. Jato bësojó tsi Jesu mëpíhacani quiha toá tsi ja niino. Jatsi,

⁶⁷ —¿Díós noqui raani ca Xabahamati Ibo ni mia ra? Noqui yoahuë ra —i Jesu qui chama bo niquë.

Jatsi Jesú quëbiniquë:

—“Jaahuë” i pi ë no tsi ëa chahahuayamaxëqui mato rë. ⁶⁸ Jasca pi mato ë nicano tsi quëbiyamaxëqui mato tia. ⁶⁹ Jama, basima tsi xo toa Dios chama ë bixëhaina ra, naa Nohiria Baquë ë nori cato. Chamaxëni ca Dios mënëcayá tsi tsahoxëquia ra —i jato qui Jesu niquë.

⁷⁰ Jatsi,

—¿Japa? ¿Dios Baquë ni mia ra? i jaca niquë jato tëquëta.

Jatsi,

—Jaahuë. Ja xo ëa ra —i Jesu niquë quëbihi na.

⁷¹ Jatsi ja nëcacaniquë:

—Jahuë chani yoi ca no nicaquë ra. Jamë quësóhi quiha ra. Ja pasomaha ca chaníhai ca huëtsa no nicatima xo ra —i toá ca chama bo niquë.

23

Pilato qui Jesu ja bocanina

Mateo 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-

38

¹ Jatsi jodioba chama bo tëquë joiniquë. Joixo tsi quiha Pilato qui Jesu ja bocaniquë. ² Boxo tsi quiha Jesu qui quësotsijacanicquë pë:

—Janyama noba nohiria mëpihi quiha naa joni ra. Gobierno pasomaha xo ra. “Romanoba

chama-chamaria qui impuestos parata ayamacahuë” i nohiria bo qui quiha. Jasca, “Nohiria Xabahamati Ibo, naa nohiria ba chama xo ëa” ii quiha pë —nëa tsi quiha Pilato qui jodioba chama bo nëcaniquë.

³ Jatsi Pilató Jesu nicaniquë:

—¿Jodioba chama-chamaria ni mia? —iquiina.

Jatsi,

—Jaahuë —i Jesu niquë.

⁴ Jatsi arati iboba chama bo, nohiria misco, tihi cabo qui Pilato chaniniquë:

—Yama tsi xo naa joní yoi ca anina iquia —iquiina.

⁵ Jama, jari Jesu ja ocahuacanicuë pë:

—Jodioba mai tēquë xo tsi tiisimapama tsi romanobo pasomaha nohiria bo caxahuahi quiha ra. Galilea mai pari tsi ja chitahēhuaniquë tiisimaxëna. Jaquirëquë jodiobá mai qui ja cani quiha. Jarohapa tsi nëa tsi ja johitaquë pë —i jaca niquë.

Herodes bësojó Jesu niinina

⁶ Jato nichahax,

—¿Galilea mai quima ax naa joni joni? —i Pilato niquë.

⁷ —Jaahuë —i nohiria bo quë tsi chama Herodes qui Pilató Jesu raanicuë, Galileá ca nohiria bo Herodés yonani quëshpi na. Jabi naatiyá tsi Jerusalén tsi Herodes ini quiha jaa ri. ⁸ Jatsi Herodes raniniquë Jesu jiscatsi na. Jistiria Jesús acai ca ja jiscasni quiha. ⁹ Japi Jesu ja nicanicarianiquë. Mahitsa quiha. Quëbiyamaniquë Jesu. ¹⁰ Jabi Herodes ya tsi quiha arati iboba chama bo, yoba tiisimacanaibo, tihi cabo mani

iniquë jato ri. Jesu qui ja quëso-quësocaniquë pë. Anomaria ini quiha ja qui ja quësocanaina. ¹¹ Jatsi jahuë soldado bo yaxo tsi Jesu mahuatsi Herodés huaniquë. Mahuaxo tsi quiha sahuëti copixëni ca Jesu ja sahuëmacaniquë, chama-chamaria jisiria ca manëmaxëna. ¹² Jabi naama tsi Herodes, Pilato, tihi cabo caxanapaoni quiha. Jaquirëquë tsi quiha ja rabënacani quiha.

Jesu ja namëcascanina

Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39; 19.16

¹³ Jatsi arati iboba chama bo, rëquëninicanaibo, nohiria bo, tihi cabo Pilató quënaniquë catiti.

¹⁴ —E qui naa joni ma bëquë ra, “Romanoba gobierno pasomaha nohiria bo mëpihai ca tsi xo naa” iquiina. Jama, ë nicaquë mato bësojo xo na. Mahitsa ja qui quësoqui mato pë. Yama tsi xo toa janyama ca ja acana iquia. ¹⁵ Jascaria, ja qui quësoyamahi quiha Herodes ri, jahari noqui ja raaha quëshpi na. Ja namëhacatima xo ra. Yama tsi xo toa janyama ca ja anina ra, namëhacati. ¹⁶ Japi rashaxëquia. Rashaxo tsi paquëmaquia —i jato qui Pilato niquë.

¹⁷ Jabi Pascua fiestá tsi huësti ca achiqui ca ja paquëmapaoni quiha.

¹⁸ Jatsi quënatsi nohiria tëquëtá huaniquë:

—Jesu ahuë ra. Barrabás paquëmahuë — iquiina.

¹⁹ Jabi preso qui Barrabás nanëhacani quiha, yacata xo tsi gobierno pasomaha nohiria bo ja mëpini iqui na. Iquinaxo nohiria bo ja ani quiha.

²⁰ Jama, Pilató Jesu paquëmacasni quiha. Mahitsá nohiria bo qui ja chani-chaniniquë rë.

²¹ —Cruzó tooxahuë. Cruzó tooxahuë —iriatsi nohiria bo niquë.

²² Jatsi nohiria bo qui Pilato chanitëquëniquë:

—¿Jëni ni ra? ¿Jahuë janyama ca ja ani? Ja namëhacayamati xo ra iquia. Yama tsi xo toa janyama ca ja anina ra. Japi ë rashano. Rashaxo tsi paquëmaxëquia —i jato qui ja niquë.

²³ Jama, bamayamaniquë nohiria bo pë. Joi pistiamá tsi quiha,

—Cruzó tsi tooxahuë. Cruzó tsi tooxahuë —i jaca niquë.

Jarohapa tsi jato joi pacotsa iqui tsi jato qui Jesu ja mëaniquë ja acano. Jatsi,

²⁴ —Ja namëhacati xo —i Pilato niquë, jaha ja quëëcani jascaria.

²⁵ Jatsi jato qui gobierno pasomaha inish ca Barrabás, naa nohiria ati ibo preso quima ja paquëmaniquë. Jama, Jesu jato qui ja mëaniquë ja namëhacano.

Cruzó tsi Jesu tooxahacanina

Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 19.17-27

²⁶ Ori cruz Jesu mëpipama tsi quiha joni, naa Simón Cirene icanai ca qui ja tsamicaniquë Jesu cruz iati. Jerusalén qui jicohi ja ini quiha, ja tsamicaquë no. Jabi jahá cruz ja janacani quiha Jesu cho iati. ²⁷ Jabi huëstima ca nohiria bá Jesu banahuaniquë. Jato xërëquë tsi araconacana ca yoxa bo iniquë jato ri noihi na. ²⁸ Jatsi jato quiri Jesu bësohaca tsi ja chaniniquë:

—Ea iqui tsi arayamacahuë, Jerusalén ca jahi bá. Tënëxëqui mato ri. Jasca mato xocobo ri. Ja

tahëhax aratsicahuë. ²⁹ Joxëh quiha tënëti xabaca rë. Toatiyá tsi “Shomaria tsi xo baquë yama ca yoxa bo ra” icaxëcani quiha nohiria. ³⁰ Toatiyá tsi maca bo qui quënaxëhi quiha nohiria, “Noqui maxëni paquëcahuë. Noqui mapacahuë” iquiina. ³¹ Jabi nëca pi ëa, naa mës-tëxëni ca ja tënëmacano tsi çjënahuariaxëhi ni Dios chahahuayamacanaibo qui? —nëa tsi Jesu nëcaniquë.

³² Jasca dos ca caxaxëniria ca joni bo ri ja bëcaniquë Jesu ya namëxëna. ³³ Mapo Xao Ya icanai ca qui cahëxo tsi quiha cruzó tsi Jesu ja tooxacanicuë. Jasca, ja bëta dos ca caxacanaibo tooxahacani quiha jato ri. Huësti ca jahuë mënëcayá no; huësti ca jahuë mëxojó no. ³⁴ Jatsi Jesu chaniniquë:

—Jato jocha shina-bënohuë, noho Jahëpá. Ja acanai ca cahëyamacani quiha rë —i Jesu niquë.

Jatsi jahuë sahuëti bo soldado bá biniquë. Bixo tsi quiha jato xërëquë xo tsi jahuë sahuëti bo ja oquëxhuacanicuë i-ihai cató no. ³⁵ Jasca toá tsi nohiria bo niiniquë tsayahi na. Toá tsi ini quiha jodioba chama bo jato ri, mahuahi na. ³⁶ Ja qui mahuani quiha soldado bo ri. Ja qui ja bëcanaca tsi mocaria ca jënëria ja qui ja acanicuë ati. Jatsi,

³⁷ —Jodioba chama-chamaria pi iqui tsi mimë xabahamahuë —i jaca niquë.

³⁸ Jatsi jahuë mapo maxcacha naa chani janahacanicuë: “Jodioba chama-chamaria xo naa” iquiina.

Jesu quiri yomaxëni ca bësonina

³⁹ Jatsi Jesu tapaí ca tooxahacanicuë ca huëstitá ocahuaniquë jaa ri. Mahuahax,

—¿Xabahamati Ibo ni mia? Mimë xabahamahuë. Jaquirëquë noqui xabahamahuë ra —i Jesu qui ja niquë.

⁴⁰ Jama, tooxahacanish ca joni huëtsá raahanicuë:

—¿Dios qui raquëyamahai? Nëa rësohi quiha mia ra, naa joni jascaria. ⁴¹ No copihacaquë, no ani ca yoi ca quëshpi na. Jama xo naa joni ra. Yama tsi xo toa janyama ca ja anina ra —i ja qui ja niquë.

⁴² Jatsi Jesu qui ja chaniniquë:

—Ea shina-bënoyamahuë, Jesús, naa mi otoiha ca qui mi jicoquë no —iquiina.

⁴³ Jatsi ja qui Jesu chaniniquë:

—Mia parayamaquia. Jaboqui ë bëta-xëhi quiha mia ra tërohama caba ití no —iquiina.

Jesu nanina

Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30

⁴⁴ Jabi matoroco bari tsi ja iniquë, mai tëquë tsëmonaquë no. Tres hora no tsi ja baquishni quiha. ⁴⁵ Jisiquiyamaniquë bari ra. Jasca, arati xobó ca rotamë ca quëbëti raiti jaxcahacaniquë.

⁴⁶ Jatsi Jesús quënaniquë:

—Mi qui noho shina aquia, noho Jahëpá —iquiina.

Chanihax ja nanicuë. ⁴⁷ Ocapijani ca jisi tsi quiha toá ca nihihi ca capitán Diós oquëhuaniquë,

—Mëstëxëni ca joni ja iquë tia —iquiina.

⁴⁸ Jesu namëhai ca jisi tsi jahari jato xobo qui quëtsonish ca nohiria bocanicuë. Cohuë ja icani quiha. ⁴⁹ Jasca, basi tsi quiha Jesu rabëti bo tëquë mani iniquë. Toá tsi ini quiha Galilea ax ja bëta

bëcanish ca yoxa bo ri. Basi xo tsi naa jahuë bo tëquë ja tsayacani quiha raquëhi na.

Jesu maihuahacanina

Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42

⁵⁰ Tobi joni shinajiaxëni ca iniquë, naa José icanai cato. Jodioba yobahai ca yosibo xatë ja ini quiha. ⁵¹ Jabi Jesu toa jodioba chama bá acasquë tsi quiha jato ati yoba pasomaha ja chanini quiha. Jasca, yaca Arimateá tsi ja raca-racani quiha jodioba maí no. Jabi Diós nohiria bo othai ca ó pasohi ja ini quiha jaa ri. ⁵² Jabi Pilato qui José caniquë. Caxo tsi quiha Jesu yora ja bënaniquë maihuati. ⁵³ Jatsi Jesu yora ja botëmaniquë. Botëmaxo tsi quiha ja yaboniquë raiti miro cató no. Yaboxo tsi quiha maxax ó ca quini ó tsi, naa huëyohaca ca quini ó tsi ja jananiquë. Maihuati quini paxa ja ini quiha. Jari jaxara janahacayamani quiha yora. ⁵⁴ Jabi pascua fiesta rohahuati bari ja iniquë, Jesu ja maihuacaquë no. Jodioba joiti bari chitahëpaimaria ini quiha.

⁵⁵ Jabi José ya bocani quiha yoxa bo ri, naa Jesu ya Galilea ax bëcanish cabo. Jahuë mai ja jiscani quiha. ⁵⁶ Jaquirëquë jato xobo qui ja bacacaniquë perojome, yora chëxati, tihi cabo rohahuaxëna. Jama, jahari jahuë yora rohahuahi canoma ja icani quiha, jato joiti bari chitahëni nori iqui na. Japi toa bari tsi quiha ja joicaniquë jato jodioba yoba tahëhax na.

24

Jesu bëсотëquëninina

Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10

¹ Domingó tsi Jesu maiquini qui yoxa bo bacaniquë. Baquishmari ja ini quiha. Perojome bo ja jayacanicuë, naa ja rohahuahacanish ca perojome yora chëxati. ² Jahuë maiquini qui cahëxo tsi quiha jahuë maiquini quëbëti maxax chahitaxëni ca ja yopacanicuë. Bahama ja tarahacani quiha ra. ³ Maiquini qui jicoxo tsi quiha Iboha yora ja yopacanicuë. ⁴ Yama a. Jatsi,

—¿Jahuënia cara ca jahuë yora sa? —i jaca ni quiha yopahax na.

Shinajahuacano tsi quiha jato tapai niitap-iniquë dos ca ángel bo. Joni jisiria ca ja icani quiha. Bajra-bajrani quiha jato raiti, canapa jascaria. ⁵ Jatsi raquënicuë yoxa bo tsayahax na. Raquëhax jato bësojó ja rënicanicuë.

Jatsi jato qui ángel bo chaniniquë:

—¿Jëneria xo tsi maiquini xo tsi bësohai ca mëracanai pa? ⁶ Yama xo ra. Ja tëronojaquë ra. ¿Jahuë mato ja yoani, Galileá tsi mato bëtaquí na? ⁷ “Jochacanaibo qui mëahacaxëti xo Nohiria Baquë, cruzó tsi ja tooxahacano” ¿i ja yamayamani? “Tres bari quirëquë bësetëquëxëquia” ¿i ja yamayamani? —nëa tsi yoxa bo qui ángel bo nëcaniquë.

⁸ Jatsi Jesús yoani ca yoxa bá shinanicuë. ⁹ Shinaxo tsi quiha jahuë maiquini ja jisbayacanicuë. Jahari jato xobo qui ja bocani quiha. Xobo qui cahëxo tsi ángel jato yoani ca tëquë ja yoanicuë Jesu once ca rabëti bo qui. Tëxë bo tëquë yoahacani quiha jato ri. ¹⁰ Jabi Dios Chani chitahëhuati ibo bo yoanish ca yoxa bo tsi xo naa: María Magdalena, Juana, Jacobo

jahëhua María, jato bëta ca yoxa huëtsa bo, tihi cabo ini quiha, naa jahuë maiquini qui bocanish cabo. ¹¹ Jama, yoxa bo nicaxo tsi quiha Jesu rabëti bá chahahuayamaniquë, ja paracanaí ca quëscahuquí na.

¹² Jama, Pedro joiniquë jisi caxëna. Jahuë maiquini qui ja jabaniquë. Maiquini qui cahëhax ja tëtoniquë jaxara tsayaxëna. Yabohaca ca raiti roha ja jisniquë. Yora yama. Jatsi xobo qui jahari ja caniquë jënipijani ca qui ratëhi na.

Emaús yaca quinia ca bahi

¹³ Toa barí tsi Emaús icanai ca yaca qui dos ca joni, naa Jesu banahuacanaibo cahi iniquë. Basiriama, naa once kilómetros Jerusalén quima toa yaca ini quiha. ¹⁴ Jerusalén ocapijahitaha ca tëquë yoati chanihi ja icaní quiha. ¹⁵ Jabi ja chanicano tsi jato qui Jesu riiniquë. Riiahax jato bëta cotsijaniquë. ¹⁶ Jesu tsayaquí tsi jahuë bëmana ja cahëyamacani quiha. ¹⁷ Jatsi jato qui Jesu chaniniquë:

—¿Jahuë chanibonacanaí? —iquiina.

Jatsi ja niicaniquë. Cohuë jato bëmana ini quiha. ¹⁸ Jatsi jato ó ca huësti cató quëbiniquë, naa Cleofás icanai cato.

—¿Naa bari no tsi Jerusalén ca jënipijahitaha ca jahuë bo mi nicayamahitaha pa, toá tsi shishoquí na? Tonia mia roha tsi xo toa nicayamahaina ra —i Jesu qui ja niquë.

¹⁹ Jatsi,

—¿Jahuë jahuë bo ni? —i Jesu niquë.

Jatsi ja quëbicaniquë:

—Nazarét ca Jesu yoati jahuë bo ra. ¿Toa jahuë bo mi nicayamahitaha pa? Dios Chani yoati ibo-iboria naa joni iquë ra. Anomaria ca jisti bo ja ani quiha. Jasca, Dios, nohiria tëquë, tihi cabo qui jiaría ja yoahai ca chani ini quiha. ²⁰ Jama, noba arati ibo bo, noba chama bo, tihi cabá mëaniquë romanobo qui, ja namëhacano iquish na. Japi cruzó tsi ja tooxahacahitaquë rë. ²¹ “Tonia noqui Israél cabo xabahamahi ca tsi xo naa ra” i no paoniquë. Noqui Israél cabo mëbihi jonish ca ja iqui ca quëscahuanohuahitaquë ra. Jatsi ja nahitaquë rë. Jasca, huinocaquë tres bari. ²² Jama, jaboqui noqui xatë ca yoxa bá noqui ratiaquë. Naa baquishmarí tsi quiha jahari jahuë maiquini qui yoxa bo huësti huësti cabo bocaquë. ²³ Jahuë yora ja yopacana quiha. Yama a. Yopahax jahari ja bëcaquë noqui yoaxëna. “Angel bo no jisquë ra. ‘Bëso xo ra’ icani quiha” i noqui toa yoxa bo quë pa. ²⁴ Japi jahuë maiquini qui huësti huësti ca joni bo bocaniquë jato ri, jiscatsi na. Yama a ra; naa yoxa bá yoaha jascaria —nëa tsi Jesu qui ja nēcacanicuë.

²⁵ Jatsi jato qui Jesu chaniniquë:

—Cahëtimaxëni ca joni xo mato rë. Dios Chani yoanish cabá yoani ca tëquë chahahua-pëniria ca mato xo naa. ²⁶ ¿Naa jahuë bo tëquë tënëti nori Xabahamati Ibo iyamayamani? Toca tsi jahuë oquë ja biquë ra —iquiina.

²⁷ Jatsi jamë yoati tsi Quënëhacanish cabá yoani tëquë bërohuatsi Jesú huaniquë. Jariapari tsi jamë yoati Moisés yamabá quënëni ca jahuë bo ja bërohuanicuë. Jaquirëquë jamë yoati Dios Chani yoanish cabá quënëni ca jahuë bo ja bërohuanicuë.

28 Jatsi yaca qui ja cahëcaniquë. Ori Jesu cahai ca quëscahuahi tsi,

29 —No bëta mi chitëno ra. Caquë bari —i Jesu qui jaca niquë.

Jatsi jato xobo qui Jesu jiconiquë jato bëta chitëxëna. 30 Jatsi jato bëta Jesu oriquiniquë. Oriquiquí tsi quiha mapari ja biniquë. Ja quëshpi tsi “Gracias” ixo tsi ja bëquëxniquë. Bëquëx-xo tsi quiha jato qui ja mëaniquë piti. 31 Tocajaquë tsi quiha Jesu ja iqui ca ja cahëtapicaniquë. Jatsi Jesu yamatapiniquë. 32 Jatsi chaninatsijacanicuë:

—Anomaria iqui quiha jahuë chani ra, naa bahi xo tsi noqui ja yoahana. Dios Chani noqui ja bërohuano tsi ¿noba shina huahanayamaha pa? —iquiina.

33 Jatsi ja joitapicaniquë. Jerusalén qui bacatsijacanicuë. Jesu once ca rabëtiria bo, Jesu banahuacanaibo huëtsa bo, tihí cabo jisi ja bocani quiha jato yoaxëna. Cahëhax tsi quiha,

34 —Jabija. Bëso xo ra. Simón qui ja jisiquiquë ra —i jato qui jaca niquë.

35 Jatsi bahi ó ca jënipijaha ca ja yoacanicuë jato ri, naa dos ca joni bo. Yoahax,

—Mapari ja bëquëxquë tsi Jesu ja iqui ca no cahëtapiniquë ra —i jato qui jaca niquë.

Jahuë rabëtiria cabo qui Jesu jisiquinina naquëtë no

Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23

36 Ocapijani ca jahuë bo yoati ja chanicano tsi jato xërëquë tsi Jesu niitapiniquë. Niihax,

—Raquëyamacana —i jato qui ja niquë.

³⁷ Bërocamaqui ja iqui ca ja quëscahuajahuacani quiha raquëquí na. Mëmëtsijacanicuë ra. ³⁸ Jatsi jato qui Jesu chaniniquë:

—¿Jënihax tsi ratëcanai pa? ¿Jënixo tsi ëa yoi ja nori ca shinayamacanai? ³⁹ Noho mëquënë, noho tahë, tihi cabo tsayacahuë. Ea yoi xo naa ra. Ea motsacahuë. Nami, xao, tihi cabo jayama xo bërocamaqui ra. Nami ë jaya ca jisqui mato ra. ⁴⁰ Toca tsi chanipama tsi jahuë mëquënë, jahuë tahë, tihi cabo jato ja jismaniquë. ⁴¹ Jatsi ja ranicanicuë ra. Jari shinati pi ja cahëyamacani quiha. Ja ratëcaniquë. Jatsi,

—¿Jahuë ya ni mato piti? —i jato qui Jesu niquë.

⁴² Jatsi ja qui imaha ca sani ja acanicuë piti. ⁴³ Bichi tsi jato bësojo xo tsi ja piniquë. ⁴⁴ Pihax jato qui Jesu chaniniquë:

—Mato bëtapama tsi ëmë yoati tsi Quënëhacanish cabo tëquë ë yoayamëquë. “Jatihuahacati iqui quiha ëmë yoati Quënëhacanish cabo tëquë” i mato qui ë yamëquë —iquiina.

⁴⁵ Jatsi bëroria tsi Quënëhacanish cabo jato ja tiisimaniquë ja cahëyoicano iquish na. ⁴⁶ Jatsi ja chaniniquë:

—Jabi ëa yoati ja quënëcani ca tsi xo naa: “Tënëti nori quiha johai ca Xabahamati Ibo” i jaca ni quiha. “Tres bari quirëquë rësonish cabo quima ja tëronoti nori quiha” i jaca ni quiha. ⁴⁷ Jatsi, “Nohiria bo tëquë qui jahuë xabahamati Chani yoahacaxëti xo, ja quiri bësocanaiba jocha masahacano” i jaca ni quiha. Jabi Jerusalén pari tsi naa chani yoahacaxëti xo. ⁴⁸ Jabi naa ma jisxëhai ca jahuë bo ma yoaxëti xo. ⁴⁹ Jabi jaboqui Espíritu Santo mato

qui raaxëquia, noho Jahëpá yoani jascaria. Yacatá tsi chitëcana, mato qui mana ca chama joxëquë rohari. Toa chama ma jayano —nëa tsi jato qui Jesu nëcaniquë.

Mana Jesu tërononina

Marcos 16.19-20

⁵⁰ Jaquirëquë Jerusalén quima jahuë rabëti bo Jesús boniquë, yaca Betania quiiri. Toa xo tsi quiha jahuë mëquë Jesu tëroniquë jato shomahuaquí na. ⁵¹ Chanipama tsi nai qui tëronotsijaniquë. Jato quima ja bichiquiniquë nai qui. ⁵² Jatsi ja mënicanaca tsi Jesu ja oahuacaniquë. Oahuahi tsi rani tsi jahari Jerusalén qui ja bocaniquë. ⁵³ Arati xobó tsi ja i-ipocani quiha Dios oquëhuahi na.

Dios Chani

New Testament in Chácobo (BL:cao:Chácobo)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chácobo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chácobo [cao], Bolivia

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chácobo

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

137aab31-418b-5455-a1a5-99b889cb7cfc